

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY
असाधारण

भाग १२ अनुभाग १
Part XII Section 1
भाग द्वारा अनुभाग १
प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

लं० २]	नई दिल्ली, ५ अगस्त १९९३/१४ श्रावण (शक) १९१५	[खण्ड ४
No. 2]	NEW DELHI, 5th AUGUST 1993/14 SHRAVAN (SAKA) 1915	[Vol. 4
अंक २]	नवी दिल्ली, ५ अगस्त १९९३/१४ श्रावण (शके) १९१५	[खंड ४

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय (विधायी विभाग)

नई दिल्ली, दिनांक ५ अगस्त १९९३/१४ श्रावण (शक) १९१५

भारतीय स्टाम्प अॅक्ट, १८९९, का मराठी अनुवाद राष्ट्रपती के प्राधिकार से प्रकाशित किया जाता है और यह प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३ (१९७३ का ५०) की धारा २ के खण्ड (क) के अधीन उसका मराठी प्राधिकृत पाठ समझा जायेगा।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, dated 5th August 1993/14 Shravan (Saka) 1915

The Translation in Marathi of the Indian Stamp Act, 1899 is hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative text thereof in Marathi under clause (a) of section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

भारतीय मुद्रांक अधिनियम, १८९९

(१८९९ ला अधिनियम क्रमांक २)'

(दि. २६ डिसेंबर १९९२ रोजी यथाविद्यमात्र)

[२७ जानेवारी, १८९९]

मुद्रांकांसंबंधीचा कायदा एकत्रित व विशेषित करण्यासाठी अधिनियम.

ज्याअर्थी, मुद्रांकांसंबंधीचा कायदा एकत्रित व विशेषित करणे समयोचित आहे; त्याअर्थी, याद्वारे पुढील प्रमाणे अधिनियमित करण्यात येत आहे:—

प्रकरण १ ले

प्रारंभिक

१. (१) या अधिनियमास “भारतीय मुद्रांक अधिनियम, १८९९” असे म्हणता येईल.

२. (२) त्याचा विस्तार जम्मू व काश्मीर राज्य खेरीजकरून संपूर्ण भारतभर आहे:

संक्षिप्त नाव, विस्तार व प्रारंभ.

परंतु, संविधानाच्या सातव्या अनुसूचीतील १ ला सूचीमधील नंद ९१ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या दस्तऐवजांच्या संबंधातील शुल्काच्या दरांशी या अधिनियमाच्या उपबंधांचा जेथवर संबंध येत असेल तेवढी व्याप्ती वगळता, हा अधिनियम [१ नोव्हेंबर, १९५२ च्या लगतपूर्वी भाग ख राज्यांमध्ये समाविष्ट असलेल्या राज्यक्षेत्रांना] (जम्मू व काश्मीर राज्य खेरीजकरून) लागू होणार नाही.]

३. १ जुलै, १८९९ रोजी तो अंमलात येईल.

१. उद्देश व कारणे यांच्या निवेदनाकरिता पहा—भारताचे राज पत्र १८९७, भाग पाच, प. १७५; प्रवर समितीच्या अहवालाकरिता पहा—भारताचे राजपत्र १८९८, भाग पाच, प. २३१; आणि कौन्सिलातील कामकाजवृत्ताकरिता पहा—भारताचे राजपत्र १८९८, भाग सहा, पृष्ठ १० आणि २७८ आणि भारताचे राजपत्र १८९९, भाग सहा, पृष्ठ ५.

हा अधिनियम पुढील ठिकाणी लागू करताना पुढीलप्रमाणे विशेषित करण्यात आला आहे:—

(१) मद्रास येथे पुढील मद्रास अधिनियमांदारे—१९२२ चा ६, १९२३ चा ६, १९४३ चा १६, १९५० चा २५, १९५८ चा १४ आणि १९६१ चा २१;

(२) मुंबई येथे पुढील मुंबई अधिनियमांदारे—१९२२ चा २ (अस्थायी), १९२६ चा १ व २, १९२७ चा २, १९२८ चा १, १९२९ चा १, १९३० चा १, १९२० चा १६, १९३१ चा २, १९३२ चा २ आणि १९४३ चा १४;

(३) प्रिंसिपल बंगल येथे पुढील बंगल अधिनियमांदारे—१९२२ चा ३ आणि १९३५ चा १२;

(४) उत्तर प्रदेश येथे पुढील उत्तर प्रदेश अधिनियमांदारे—१९२२ चा १२, १९३२ चा ४ (अस्थायी), १९३६ चा ३, १९३८ चा १८, १९४१ चा ७, १९४३ चा १, १९४८ चा १७, आणि १९५८ चा ४३;

(५) पंजाब येथे पुढील पंजाब अधिनियमांदारे—१९२२ चा ८, १९२४ चा १, १९३५ चा १, १९४९ चा ३. पी. अॅक्ट २७, १९५८ चा १३, १९५९ चा २६ व १९६० चा २१;

(६) आसाम येथे पुढील आसाम अधिनियमांदारे—१९२२ चा ३ (अस्थायी), १९२५ चा २ (अस्थायी), १९३६ चा १५, १९५० चा ७ आणि १९५० चा ८;

(७) बिहार येथे पुढील बिहार अधिनियमांदारे—१९३७ चा ६, १९३८ चा ४, १९४३ चा १० (अस्थायी) आणि १९५८ चा २ व ३;

(८) ओरिसा येथे पुढील ओरिसा अधिनियमांदारे—१९४१ चा ५, १९४३ चा ६, १९४५ चा २, १९४९ चा ५, १९५६ चा ८ आणि १९५८ चा १९;

(९) मध्य प्रदेश येथे पुढील मध्य प्रांत आणि बह्यांड अधिनियमांदारे—१९३९ चा ६, १९४३ चा ६, १९४४ चा १ (अस्थायी), १९४५ चा ५, १९४८ चा ५ आणि १९५८ चा १८, १९६० चा १०, आणि १९६८ चा १०;

(१०) म्हेसूर येथे पुढील कूर्ग अधिनियमांदारे—१९४५ चा २ आणि १९४५ चा १;

(११) हिमाचल प्रदेश येथे १९६३ चा हिमाचल प्रदेश अधिनियम क्रमांक ४ याद्वारे;

(१२) औंध येथे औंध अनुकूलन आदेश, १९५४ याद्वारे;

(१३) अंदमान व निकोबार वेटोवर १९६१ चा विनियम १ याद्वारे; आणि

(१४) राजस्थान येथे राजस्थान अधिनियम, १९६१ चा १४ याद्वारे.

हा अधिनियम ‘बह्यांड विधि अधिनियम, १९४१’ (१९४१ चा ४) याद्वारे बह्यांडवर अंशतः विस्तारित करण्यात आला व संथाळ परगायामध्ये ‘संथाळ परगणा धाराबंदी विनियम’ (१८७२ चा ३)-कलम ३ द्वारे आणि अंगुळ जिल्हामध्ये ‘अंगुळ विधि विनियम, १९३६’ (१९३६ चा ५)-कलम ३ व अनुसूचीद्वारे आणि ‘पंथ पिपलोद विधि विनियम, १९१९’ (१९२९ चा १)-कलम २ द्वारे पंथ पिपलोद येथे अंमलात आल्याचे जाहीर करण्यात आले.

भाग वारा—१६४

व्याख्या.
बँकव्यवसायी.

२. या अधिनियमामध्ये, विषय किंवा संदर्भ थात काहीही प्रतिकूल नसेल तर,—

(१) “बँकव्यवसायी” थात बँक आणि बँकव्यवसायी म्हणून काप करणारी कोणतीही व्यक्ती यांचा समावेश आहे;

विनिमयपत्र.

(२) “विनिमयपत्र” याचा अर्थ, ‘परकाम्य सलेख अधिनियम, १८८१’ (१८८१ चा २३) यात व्याख्या केल्याप्रमाणे विनिमयपत्र, असा आहे आणि त्यामध्ये, हुडी आणि जो दस्तऐवज एखादा व्यक्तीला—मग तिचा त्यात नामनिश्च असो वा नसो—अन्य कोणत्याही व्यक्तीकडून कोणतीही पैशांची रक्कम प्रदान होण्यास किंवा त्यासाठी तिच्याकडे मागणी करण्यास हक्कदार करीत असेल किंवा हक्कदार करणारा असल्याचे दिसत असेल असा अन्य कोणताही दस्तऐवज यांचाही समावेश आहे;

मागणीप्रदेय
विनिमयपत्र.

(३) “मागणीप्रदेय विनिमयपत्र” थात पुढील गोष्टीचा समावेश आहे:—

(क) विनिमयपत्राद्वारे किंवा वचनचिठीद्वारे कोणतीही रक्कम प्रदान करण्याबाबतचा अथवा कोणत्याही रक्कमेच्या फेडीदाखल करण्यात आलेले कोणतेही विनिमयपत्र किंवा वचनचिठी सुपूर्दं करण्याबाबतचा, अथवा उपलब्ध असेल किंवा नसेल अशा कोणत्याही विशिष्ट निधी-मधून अगर जी कोणतीही शर्त पाळली जाईल किंवा पाळली जाणारही नाही किंवा जी संभावी घटना घडेल किंवा घडणारही नाही तिच्यावर अवलंबून कोणतीही रक्कम प्रदान करण्याबाबतचा आदेश;

(ख) कोणतीही रक्कम प्रत्येक आठवड्यात, दरमहा किंवा अन्य कोणत्याही ठराविक मुदतीने प्रदान करण्याबाबतचा आदेश; आणि

(ग) पतपत्र म्हणजे, ज्या कोणत्याही संलेखाद्वारे एक व्यक्ती, ज्या व्यक्तीच्या प्रीत्यर्थ तो काढण्यात आला आहे त्या व्यक्तीला पतउधार देण्यास दुसऱ्या व्यक्तीला प्राधिकृत करते असा सलेख;

भरणपत्र.

(४) “भरणपत्र” यामध्ये “बेट भरणपत्र” याचा समावेश आहे, पण त्यामध्ये उप तांडेलाच्या पावतीचा समावेश होत नाही;

बंधपत्र.

(५) “बंधपत्र” यामध्ये पुढील गोष्टीचा समावेश आहे:—

(क) ज्या सलेखाद्वारे एखादी व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीला पैसे देण्याचे आबंधन स्वतःवर लाईन घेते व त्याचिवर, विनिर्दिष्ट कुटी करण्यात आली किंवा प्रकरणपत्रे, करण्यात आली नाही तर, ते आबंधन घूम्य होईल अशी शर्त घालते असा कोणताही सलेख;

(ख) साक्षीदाराने साक्षात्कित केलेल्या आणि आदिष्टप्रदेय किंवा बाहकप्रदेय नसलेल्या ज्या सलेखाद्वारे एखादी व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीला पैसे देण्यास स्वतःला आबंध करून घेते असा कोणताही सलेख; आणि

(ग) याप्रमाणे साक्षात्कित केलेल्या ज्या सलेखाद्वारे एखादी व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीकडे घाल्य किंवा अन्य शेतमाल सुपूर्दं करण्यास स्वतःला आबंध करून घेते असा कोणताही सलेख;

हा अधिनियम ‘अनुसूचित जिल्हे अधिनियम, १८७४’ (१८७४ चा १४)-कलम ३(क) खाली गंजाम, विजगापट्टणम आणि पूर्व गोदावरी या अनुसूचित जिल्ह्यामध्ये अंमलात आल्याचे जाहीर करण्यात आले. पहा—अधिसूचना क्रमांक १२१, दिनांक २५ एप्रिल, १९२७, फोर्ट सेंट जॉर्ज राजपत्र, १९२७, भाग एक, पृ. ६८४; हा अधिनियम त्याच अधिनियमाची कलमे ५ व ५ क यांखाली विशिष्ट फेरवदलांसह खासी आणि जेत्तीया टेकड्या, गारो टेकड्या, लुशाई टेकड्या आणि नागा टेकड्या, काचर जिल्ह्याचा उत्तर काचर उप विभाग, शिवासागर व नक्काग जिल्ह्यामधील मिकिर टेकड्यांचा पट्टा आणि लखिमपूर संरहड पट्टा यांमध्येही विस्तारित करण्यात आला. पहा: अधिसूचना क्र. १५४१-एफ (ए) दिनांक १० एप्रिल १९३०, आसाम राजपत्र, १९३०, भाग दोन, पृष्ठ ७००; अंदमान व निकोबार बेटांमध्ये १९५७ चा विनियम ३ याद्वारे विशेषित; उत्तर प्रदेशमध्ये १९५८ चा उत्तर प्रदेश अधिनियम ४३(अधिसूचित) याद्वारे विशेषित; आणि पंजाबमध्ये १९५९ चा पंजाब अधिनियम २६ याद्वारे विशेषित.

हा अधिनियम, १९६३ चा विनियम ६-कलम २ व पहिली अनुसूची याद्वारे (१ जुलै १९६५ रोजी व तेहापासून) काही फेरबदलांसह दादरा व नगरहवेली आणि १९६३ चा विनियम ११-कलम ३ व अनुसूचीद्वारे काही फेरबदलांसह गोवा, दमण व दीव यांवर विस्तारित करण्यात आला.

हा अधिनियम, १९६८ चा अधिनियम, २६-कलम ३(१) व अनुसूचीद्वारे पांडीचेरी येथे विस्तारित करण्यात आला.

२. १९५५ चा अधिनियम, ४३ कलम ३ द्वारे मूळ फोटोकलमाएवजी दाखल केले (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेहापासून).

३. विधि अनुकूलन (क्रमांक २) आवृत्त, १९५६ द्वारे “भाग व राज्य” याएकजी दाखल केले.

(६) "आकारणीपात" हा शब्द या अधिनियमाच्या प्रारंभानंतर निष्पादित केलेल्या किंवा आकारणीपात, त्यानंतर प्रथम निष्पादित केलेल्या संलेखाला लागू करताना त्याचा अर्थ या अधिनियमासाठाळी आकारणीपात, असा आहे आणि अन्य कोणत्याही संलेखाला लागू करताना त्याचा अर्थ, असा संलेख निष्पादित केला गेला त्यावेळी अद्यवा जेद्ये अनेक व्यक्तींनी तो संलेख वेगवेगळ्या वेळी निष्पादित केला असेल तेथे तो प्रथम जेव्हा निष्पादित केला गेला त्यावेळी [भारतात] अंमलात असलेल्या कायद्यासाठी आकारणीपात, असा आहे;

(७) "दृनादेश" याचा अर्थ, विनिर्दिष्ट बँडव्यवस्थावर काढण्यात आलेले जे विनिर्भयपत्र धनादेश, माणणीवरून नज्जे तर अन्यथा प्रदेय असल्याचे व्यवल केलेले नाही ते विनिर्भयपत्र, असा आहे;

* (८) *

(९) "जिल्हाधिकारी"—

जिल्हाधिकारी.

(क) याचा अर्थ, कलकत्ता, मद्रास व मुंबई या शहरांच्या सीमांमध्ये अनुकूले, कलकत्त्याचा, मद्रासचा व सुंवर्द्दिचा जिल्हाधिकारी आणि या सीधांच्या बाहेरील क्षेत्रात जिल्हाचा जिल्हाधिकारी, असा आहे; आणि

(ख) त्यामध्ये, उपजायुक्त आणि [ते [राज्य शासन]] शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे याचावत ज्याला नियुक्त करील असा अन्य कोणताही अधिकारी यांचा समावेश आहे;

(१०) "अभिहस्तांतरणपत्र" यामध्ये, विक्रीचावतचे अभिहस्तांतरणपत्र आणि ज्या कोणत्याही अभिहस्तांतरणपत्र संलेखाद्वारे जंगम किंवा स्थावर मालमत्ता जीवित व्यक्तींच्या दरम्यान हस्तांतरित करण्यात येते आणि च्याचावत पहिल्या अनुसूचीद्वारे अन्यथा विनिर्देशपूर्वक उपबंध करण्यात आलेले नाहीत अशा प्रत्येक संलेखाचा समावेश आहे;

(११) "रीतसर मुद्रांकित" हा शब्द संलेखाला लागू केला असता त्याचा अर्थ, ज्या संलेखावर रीतसर मुद्रांकित चिकट मुद्रांक किंवा छापील मुद्रांक आहे आणि असा मुद्रांक [भारतात] त्या त्या काढी अंमलात असलेल्या कायद्यानुसार लावण्यात अथवा वापरण्यात आला वर्सेल तो संलेख आहे;

(१२) "निष्पादित" आणि "निष्पादन" याचा संलेखाच्या संदर्भातील अर्थ, "स्वाक्षरित" निष्पादित आणि निष्पादन, असा आहे;

* * * * *

(१३) "छापील मुद्रांक" यामध्ये,—

छापील मुद्रांक.

(क) समुचित अधिकाऱ्याने लावलेली किंवा छाप मारलेली लेवले; आणि

(ख) मुद्रांकित कागदावर उठावरेचित केलेला किंवा कोरलेला मुद्रांक, यांचा समावेश आहे;

[(१३क) "भारत" याचा अर्थ, जम्हू व काम्पोर राज्य द्वेरीजकरून भारताचे राज्यक्षेत्र भारत, असा आहे;]

(१४) "संलेख" यामध्ये, ज्या ज्या दस्तऐवजांद्वारे कोणताही अधिकार किंवा दायित्व निर्माण संलेख, करण्यात, हस्तांतरित करण्यात, मर्यादित करण्यात, वाढवण्यात, नष्ट करण्यात किंवा अधिलिखित करण्यात आले असेल किंवा तसेच केल्याचे दिसत असेल, अशा प्रत्येक दस्तऐवजाचा समावेश आहे;

(१५) "वाटणी संलेख" याचा अर्थ, ज्या कोणत्याही संलेखाद्वारे कोणत्याही मालमत्तेचे वाटणी संलेख, सहमालक अशा मालमत्तांच्या पृथकपृथक हिसेप्यांमध्ये वाटण्या करतात किंवा वाटण्या करण्याचा करार करतात तो संलेख, असा आहे, आणि त्यामध्ये, कोणत्याही महसूल प्राविकरणाने किंवा कोणत्याही दिवाणी न्यायालयाने वाटण्या करण्यासाठी दिलेला अंतिम आदेश व वाटण्या करण्याचे निर्देशित करणारा लवादाचा निवाडा यांचाही समावेश होतो;

१. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम २ द्वारे "राज्ये" यांच्या उत्तेजाएकजी दाखल केले (१ एप्रिल १९५६ रोजी व तेच्छापासून).
२. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे संड (८) गाळला.
३. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे "स्थानिक शासन" याएवजी दाखल केले.
४. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे "उगराणी करणारे शासन" याएवजी दाखल केले.
५. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे संड (१२क) घालण्यात आला व अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे वगळला.
६. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम ४ द्वारे समाविष्ट केले (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेच्छापासून).

भाडेपट्टा.

(१६) "भाडेपट्टा" याचा अर्थ, स्थावर मालमत्तेचा भाडेपट्टा असा आहे, आणि त्यामध्ये—

(क) पट्टा;

(ख) स्थावर मालमत्तेमध्ये लगवड करण्यासाठी, तिचा भोगवटा करण्यासाठी किंवा तिचे भाडे घरण्यासाठी अथवा सुपूर्दं करण्यासाठी केलेली, पट्टचाचा प्रतिलेख नसलेली अशी कबुलायत किंवा असे अन्य लेखी अभिव्यक्ताबळ;

(ग) ज्या कोणत्याही संलेखाद्वारे कोणत्याही वर्णनाचे टोलहक्क भाड्याने देण्यात येतात असा संलेख;

(द) एडिपट्टशासाठी केलेल्या एखाद्या अर्जावर, त्या अर्जाला मंजुरी देण्यात असली असल्याचे दर्शवण्याच्या उद्देश्याने केलेले कोणतोही लिखाण, यांचा समावेश आहे;

विकाऊ रोखा.

'[(१६क) "विकाऊ रोखा" याचा अर्थ, [भारतातील] किंवा युनायटेड किंगडममधील कोणत्याही रोखे वाजारात यिकी करण्याजोगा असेहा अशा वर्णनाचा रोखा, असा आहे;]

गहाणाखत.

(१७) "गहाणाखत" यामध्ये करजिभा रूपाने दिलेला किंवा द्यावयाचा पेशा अथवा एखादे विद्युभान किंवा भावी वृष्ण अथवा एखाद्या व्यवसेखनाचे पालन यांची हमी देण्यासाठी ज्या ज्या संलेखाद्वारे एखादी घटकी दुसऱ्या घटकीस यिका तिच्या प्रीत्यर्थ विनिविष्ट मालमत्तेवरील किंवा तिच्या संबंधातील अधिकार हस्तांतरित करते किंवा गिर्वाण करते अशा प्रत्येक संलेखाचा समावेश होतो;

कागद.

(१८) "कागद" यामध्ये, ज्यावर एखादा संलेख लिहिता येईल असे चर्मपट किंवा चर्मपट किंवा अन्य कोणत्याही पदार्थ यांचा समावेश आहे;

विमापत्र.

(१९) "विमापत्र" यामध्ये—

(क) ज्या कोणत्याही संलेखाद्वारे एक घटकी अनपेक्षित किंवा अकस्मिक घटनेमध्यन उद्भव-णारी हानी, नुकसान किंवा दायित्व यांपैसून दुसऱ्या घटकीचे हानिरक्षण करण्यास अर्धिमूल्याच्या प्रतिफलार्थ स्वतः बांधून घेते असा कोणत्याही संलेख;

(ख) आयुविमापत्र, आणि एखाद्या घटकीचा अवधात किंवा आजार यावावतीतील विमा उत्तरवला असल्याचे दर्शवणारे कोणतोही विमापत्र आणि अन्य कोणत्याही घटकितगत विमा, यांचा समावेश आहे; * * *

* * * * *

सामूहिक विमापत्र.

'[(१९क) "सामूहिक विमापत्र" याचा अर्थ, पत्रासून किंवा केंद्र शासन सर्वसाधारणपणे अथवा एखाद्या विशिष्ट प्रकरणाला अनुलझून मान्यता देईल त्याप्रमाणे त्या संख्येहून कमी नाही इतक्या घटकीतील विमारक्षित करण्याच्या ज्या संलेखाद्वारे विमाकार, नियोक्त्याने किंवा नियोक्ता व कर्मचारी यांनी संयुक्तरीत्या भरलेल्या अधिमूल्याच्या प्रतिफलार्थ वैद्यकीय तपासणी करवून किंवा न करवता सर्वस्वी नियोक्ता सोडून अन्य अशा घटकीच्या लाभासाठी सर्वच्या सर्व कर्मचार्यांचे किंवा काम-धन्यासंबंधीच्या परिस्थितीनुसार ठरणाऱ्यांत त्याच्या कोणत्याही वर्गातील कर्मचार्यांचे जीवित विमारक्षित करण्यासाठी स्वतः बांधून घेतो असा, घटकितनिहाय निवडीला भावाई करण्याचा थोजनेवर अधारलेल्या विमा रक्कमांचा संलेख, असा आहे;]

सागरी विम्याचे पत्र

किंवा सागरी
विमापत्र.

(२०) "सागरी विम्याचे पत्र" किंवा "सागरी विमापत्र"—

(क) याचा अर्थ, कोणत्याही जहाजावर किंवा जलयानावर (मग ते सागरी नौकातयनासाठी असो वा देशातर्गत नौकानयनासाठी असो) अथवा कोणत्याही जहाजाची किंवा जलयानाची यंत्रसामग्री, दोरखंड किंवा संरंगाम यावर अथवा कोणत्याही जहाजावरील किंवा जलयानावरील कोणत्याही माल, व्यापारी माल किंवा कोणत्याही वर्णनाची मालमत्ता यावर, अथवा कोणत्याही जहाजाची किंवा जलयानाची बांडणवळ किंवा विधितः ज्याची विमा उत्तरवत येईल असा कोणत्याही जहाजातील किंवा जलयानातील अथवा त्याच्यासंबंधीचा अन्य कोणत्याही हितसंबंध यावर काढलेला कोणत्याही विमा असा आहे; आणि

(ख) यामध्ये, कोणत्याही मार्गक्रमणासाठी पाठवला जाणारा माल, व्यापारी माल किंवा मालमत्ता यांच्या विमाचा समावेश आहे आणि त्यात, संड (क) च्या अर्थानुसार सागरी जोखीमच नव्हे तर, विमा उत्तरवलेल्या मार्गक्रमाच्या प्रारंभापाशून ते विम्याच्या घास्तीत येणाऱ्या अंतिम नियतस्थळापर्यंत त्या मार्गक्रमाच्या अनुभागाने येणारी अन्य कोणतीही जोखीमदेसील समाविष्ट आहे.

१. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम २ द्वारे समाविष्ट केले.
२. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम २ द्वारे "राज्ये" यांच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केला (१ एप्रिल १९५६ रोजी व सेव्हापासून).
३. १९०६ चा अधिनियम ५, कलम २ द्वारे उपखंड (ग) आणि त्याच्या पूर्वीचा "आणि" हा शब्द निरसित केला.
४. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम ४ द्वारे समाविष्ट केले (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व सेव्हापासून).

जेव्हा आदा वाहणावळ म्हणून दिलेल्या किंवा दावाच्या कोणत्याही रकमेच्या किंवा अन्य तर्फेच्या प्रतिफलार्थ कोणतीही व्यक्ती, कोणत्याही वर्णनाचा साल, व्यापारी माल किंवा मालमत्ता कोणत्याही जहाजावर किंवा जलयानावर असलेला त्याबाबतची कोणतीही जोखीम आपल्या अंगावर घेण्याचा करार आरील घसा कोणताही साल, व्यापारी साल किंवा मालमत्ता यांच्या मालकांचे, कोणतीही जोखीम, हानी किंवा नक्सान यापाशून हानिरक्षण करण्यास स्वतःला वांग्यून घेईल नेही, असा करार किंवा असे वचनबंधन ही सागरी विष्याची सविका असल्याचे सानले जाईल;

(२१) "मुख्यारत्नामा" यामध्ये, सलेल निष्पादित करणाऱ्या व्यक्तीकरता व तिच्या नावाने मुख्यारत्नामा काम आलवण्यासाठी निर्दिष्ट अथा व्यक्तीला मुख्यारत्नाम करण्यात (त्या त्या काळी अंगलात असलेल्या त्यावालद फीच्या संदर्भातील कायदाचाली फी आकारली आण्यास पात्र नसलेल्या) कोणत्याही सलेल्याचा समावेश आहे;

(२२) "वचनचिठ्ठी" याचा अर्थ, 'परकाऱ्य सलेल अधिनियम, १८८१' (१८८१ चा २६) वचनचिठ्ठी याद्वारे व्याख्या केल्याप्रमाणे वचनचिठ्ठी, असा आहे;

यामध्ये, जो निधी उपलब्ध होईल किंवा होणारही नाही जाणा कोणत्याही विशिष्ट निधीनुन किंवा जी कोणतीही शर्ते पुरी करण्यात घेईल किंवा येणारही नाही किंवा जी कोणतीही आकस्मिक घटना घडल किंवा घडणारही नाही तिला अनुलक्ष्य कोणतीही रकम देण्याचे वचन अंतर्भूत असलेल्या चिठ्ठीचाही समावेश आहे;

(२३) "पावती" यामध्ये—

(क) ज्याद्वारे कोणताही पैसा किंवा कोणतेही विनिमयपत्र, धनादेश किंवा वचनचिठ्ठी मिळाल्याची पोच देण्यात येते, किंवा

(ख) ज्याद्वारे त्रृणाची फेड म्हणून अन्य कोणतीही जंशम मालमत्ता मिळाल्याची पोच देण्यात येते, किंवा

(ग) ज्याद्वारे कोणतेही त्रृण किंवा येणे रक्कम अथवा नृणाचा किंवा येणे रकमेचा कोणताही भाग याची फेड करण्यात आली असल्याची किंवा ती चुक्ती करण्यात आली असल्याची पोच देण्यात येते, किंवा

(घ) ज्यावरून अशी कोणतीही पोच देण्यात आली असल्याचे दिसून येते किंवा त्यातून तसा अर्थ निघतो,

अशी कोणतीही अधिटिप्पणी, झापन किंवा लिखाण यांचा समावेश आहे—

मग ते कोणत्याही व्यक्तीच्या नावाने स्वाक्षरित करण्यात आलेले असो वा नसो; * * *

(२४) "संव्यवस्था" याचा अर्थ,—

(क) विवाहाच्या प्रतिफलार्थ,

(ख) संव्यवस्थाकल्याची मालमत्ता त्याच्या कुटुंबामध्ये किंवा ज्यांच्याकरता तरतुद करण्याची त्याची इच्छा असेल त्यांच्यामध्ये विभागून देण्याच्या प्रयोजनार्थ, किंवा त्याच्यावर अवलंबून असलेल्या एखाद्या व्यक्तीकरता तरतुद करण्याच्या प्रयोजनार्थ, किंवा

(ग) कोणत्याही धार्मिक किंवा धर्मदायी प्रयोजनार्थ, केलेली स्पावर किंवा जगम मालमत्तेची कोणतीही अमुत्युपतीय विलेवाट, असा आहे, आणि त्यामध्ये अशी विलेवाट करण्यासाठी केलेला लेखी करार [अणि, जेव्हा अशी कोणतीही विलेवाट लेखबद्द करण्यात आली नसेल तेही, त्यास जाहीर करून त्याद्वारे किंवा अन्यथा, अशा कोणत्याही विलेवाटीच्या अटी नमूद करणारा कोणताही सलेल] समाविष्ट आहे; * * *

[(२५) "सैनिक" यामध्ये 'भारतीय भूसेना अधिनियम, १९११' (१९११ चा ८) याखाली जिच्या नावाची नोंद झाली आहे अशी, अराजादिष्ट अधिकाऱ्याच्या दर्जीनुन खालच्या दर्जाची कोणतीही व्यक्ती समाविष्ट आहे.]

* * * * * * *

१. १९२८ चा अधिनियम १८-कलम २ आणि पहिली अनुसूची याद्वारे "आणि" हा शब्द वगळण्यात आला.
२. १९०४ चा अधिनियम १५-कलम २ याद्वारे समाविष्ट केले.
३. १९२८ चा अधिनियम १८-कलम २ आणि पहिली अनुसूची याद्वारे धालण्यात आलेला "आणि" हा शब्द अनुकलन आदेश, १९५० द्वारे वगळण्यात आला.
४. १९२८ चा अधिनियम १८-कलम २ व पहिली अनुसूची याद्वारे समाविष्ट केले.
५. आता 'सेना अधिनियम, १९५०' (१९५० चा ४६) पहा.
६. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे खंड (२६) जादा दाखल केला व १९५५ चा अधिनियम ४३-कलम ४ द्वारे तो वगळण्यात आला (१ एप्रिल, १९५६ रोजी द तेहापासून).

प्रकरण २ रे

शुल्क शुल्के

क.—सलेखांची शुल्कावशता

शुल्क आकारण्यास
६. था अधिनियमाचे उद्देश्य क अनुसूची १ ली यांवड्ये जी जी सूट दिलेली असेल तिच्या पाव असलेले सलेख, अंदीनंतरी, त्या अनुसूचीत तर त्या सलेखांसाठी योग्याचित असलेले शुल्क म्हणून दर्शवण्यात आलेल्या रकमेवैदेशी शुल्क आकारले जाण्यास पुढील सलेख पाव अहतील, ते असे:—

(क) त्या अनुसूचीत नमूद केलेला जो कोणताही सलेख कोणत्याही व्यक्तीने अगोदर निष्पादित केलेला नसून १ जुलै, १८९९ रोजी किंवा त्यानंतर [भारतात] निष्पादित करण्यात आला असेल असा प्रत्येक सलेख;

(ख) त्या दिवशी किंवा त्यानंतर [भारताबाहेर] विकापिलेले किंवा तथार केलेले असून [भारतात] जे स्वीकृत केलेले किंवा ज्यांवे पैसे दिलेले आहेत अथवा जे स्वीकारण्यासाठी अथवा पैसे मिळण्यासाठी सादर केलेले किंवा पृष्ठांकित केलेले, हस्तांतरित केलेले किंवा अन्यथा परकामित केलेले आहे असे [मामणी-वरून नव्हे तर अन्यथा प्रदेश असलेले] प्रत्येक विनिमयपत्र *** * किंवा वचनचिठ्ठी; आणि

(ग) त्या अनुसूचीत नमूद केलेला (विनिमयपत्र *** *, किंवा वचनचिठ्ठी यांहून अन्य असा) जो सलेख कोणत्याही व्यक्तीने अगोदर निष्पादित केलेला नसून त्या दिवशी किंवा त्यानंतर भारताबाहेर निष्पादित केलेला असेल, [भारतात] असलेल्या कोणत्याही मालमत्तेशी अथवा केलेल्या किंवा करावयाच्या कोणत्याही व्यवहाराशी किंवा गोष्टीशी संबंधित असेल व [भारतात] स्वीकृत केलेला असेल वसा प्रत्येक सलेख:

परंतु, पुढील सलेखांच्या संबंधात कोणतेही शुल्क आकारणीयोग्य असणार नाही:—

(१) शासनाने किंवा त्याच्या वर्तीने किंवा त्याच्या प्रीत्यर्थ निष्पादित केलेल्या कोणत्याही सलेखांच्या संबंधात आकारणीयोग्य असे शुल्क भरण्यास शासन ही सूट नसती तर ज्या बाबतीत पाव झाले असते त्या बाबतीत असा सलेख;

(२) 'घ्यापारी जहाज बाहतूक अधिनियम, १८९४' (विहटो. ५७ व ५८, प्र. ६०) याखाली अथवा १८३८ चा अधिनियम १९ किंवा नंतरच्या अधिनियमांवरे विशेषित केलेला 'भारतीय जहाज नोंदणी अधिनियम, १८४१' (१८४१ चा १०) याखाली नोंदणी केलेल्या कोणत्याही जहाजाच्या किंवा जलयानाच्या किंवा त्यातील एकांत भाग, हितसंबंध, हिस्सा किंवा मालमत्ता यांच्या कायमच्या किंवा गहणाच्या रूपाते किंवा अन्यथा करण्यात येणाऱ्या विक्रीबद्दलचा, हस्तांतरणाबद्दलचा, किंवा अन्य विवेवाटी-बद्दलचा कोणताही सलेख.

* [३क. * * *]

विक्री, गहण किंवा

४. (१) जेव्हा कोणतीही विक्री, गहण किंवा संव्यवस्था यांच्याबाबतीत, संव्यवहार पूर्ण करण्यासाठी एकाच संव्यवहारात १ ली अनुसूचीमध्ये विहित केलेले शुल्क प्रमुख सलेखावरच फक्त आकारण्यात येईल, आणि इतर सलेखांउपयोगात आणलेले पैकी प्रत्येक सलेखावर त्या अनुसूचीत त्यासाठी जे शुल्क (कोणतेही असल्यास) विहित केले असेल अनेक सलेख. त्याएवजी एक रुपया एवढे शुल्क आकारण्यात येईल.

(२) याप्रमाणे ज्या सलेखांची योजना करण्यात आली असेल त्यांपैकी कोणता सलेख पोटकलम (१) च्या प्रयोजनार्थ प्रमुख सलेख मानावयन्ता ते पक्षांता स्वतःलाच ठरवता येईल :

परंतु, याप्रमाणे ठरविलेल्या सलेखावर आकारावयाचे शुल्क हे, ज्यांची योजना केली त्या उक्त सलेखांपैकी कोणत्याही सलेखावर आकारण्या जाणाऱ्या सर्वांधिक शुल्काश्तक असेल.

अनेक देगवेगळ्या

बाबींच्या संबंधातील ५. अनेक देगवेगळ्या बाबी समाविष्ट असलेल्या किंवा अशा बाबींसंबंधीच्या कोणत्याही सलेखावर, अशांपैकी एकेक बाब समाविष्ट असलेल्या किंवा अशा एकेक बाबींसंबंधीच्या वेगवेगळ्या संलेखावर या अधिसंलेख. नियमाखाली जे जे शुल्क आकारता येईल त्यांच्या एकूण रकमेवैदेशीक शुल्क आकारले जाईल.

१. १९५५ चा अधिनियम ४३-कलम २ द्वारे "राज्ये" यांच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केला (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेच्छापासून).
२. १९२७ चा अधिनियम ५-कलम ५ द्वारे समाविष्ट केले.
३. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे "धनादेश" हा शब्द वगळला.
४. १९७१ चा अधिनियम ४४-कलम २ द्वारे समाविष्ट केले.
५. १९७३ चा अधिनियम १३-कलम २ द्वारे वगळले.

६. निकटपूर्व कलमाच्या उपबंधाच्या अधीनतेने, १ ल्या अनुसूचीमधील दोन किंवा अधिक १ ल्या अनुसूची— वर्णनांमध्ये मोडणारे संलेखावार त्या अनुसूचीखाली आकारणीयोग्य असलेली शुल्के निर-मधील अनेक वर्णनां-निराळी असल्यास, त्यांपैकी जे सर्वाधिक असेल तेच तेवढे शुल्क आकरण्यात येईल : मध्ये मोडणारे संलेख.

परंतु शुल्कआकारणीला पाव असून ज्याबाबत योग्य ते शुल्क देण्यात आले अशा कोणत्याही संलेखाचा प्रतिलेख किंवा त्याची प्रतिलिपी या अधिनियमात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे एक हायाहून अधिक शुल्क आकारले जाण्यास पाव होणार नाही.

७. [* * * *]

सामरी विमापत्रे.

(४) जेव्हा कोणत्याही सामग्री विमा हा जलप्रवासासंबंधी किंवा तदर्थं म्हणून तसेच मुदतबंद असेल अथवा ते जहाज ज्या दिवशी आपल्या नियत स्थळी पोहोचून तेथे नांगळन ठेवण्यात येणार त्या दिवसानंतरच्या तीस दिवसांपलिकडच्या कोणत्याही काळाइतक्या व्याप्तीचा किंवा तेथर्यंत विमारक्षण देणारा असेल तेव्हा, त्या विमापत्रावर जलप्रवासासंबंधी किंवा तदर्थं विमापत्र म्हणून तसेच मुदती विमापत्र म्हणूनही शुल्क आकारले जाईल.

८. (१) या अधिनियमात काहीही असले तरी, 'स्थानिक प्राधिकरण कर्जे अधिनियम, १८७९' १८७९ चा (१८७९ चा ११) याच्या किंवा त्या त्या काढी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्याच्या उपबंध-अधिनियम क्रमांक ११ खाली बंधपत्रे, ऋणपत्रे किंवा अन्य रोखे विक्रीस काढून त्याद्वारे कर्जे उभारण्याच्या कोणत्याही स्थानिक याखाली कर्जासाठी प्राधिकरणावर अशा कर्जाच्या बाबतीत, त्याने विक्रीस काढलेल्या बंधपत्रांच्या, ऋणपत्रांच्या किंवा अन्य काढलेली बंधपत्रे, ऋणपत्रे एकूण रकमेत्ता [एक टक्का] दराने शुल्क आकारण्यात येईल, आणि अशी बंधपत्रे, ऋणपत्रे किंवा अन्य रोखे विधिग्राही असतील—मग ते मुद्रांकित केलेले असोत वा नसोत :

परंतु, यात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे, ज्या स्थानिक प्राधिकरणाने अशी बंधपत्रे, ऋणपत्रे किंवा अन्य रोखे विक्रीस काढले असतील त्याला त्यासंबंधात, सव्वीस मार्च, १८९७ या दिवसापूर्वी आकारणीयोग्य असलेल्या शुल्काबाबत, असे शुल्क अगोदरच भरलेले नसेल किंवा केंद्र शासनाने दिलेल्या आदेशानुसार माफ करण्यात आले नसेल तर, सूट मिळार नाही.

(३). या कलमाच्यावरे आवश्यक असलेले शुल्क भरण्याबाबत बुद्धिपुरस्सर उपेक्षा करण्यात आली असेल त्याबाबतीत, स्थानिक प्राधिकरण प्रदेय शुल्काच्या रकमेवर शेकडा दहा टक्क्यांइतकी रकम समपूर्त होऊन यासनाकडे जमा होण्यास व पहिल्या महिन्यानंतर जितके महिनेपर्यंत अशी उपेक्षा चालू राहील त्या प्रत्येक महिन्यागणिक तशाच दंडास पाव होईल.

९. [(१)] [* * * * शासन] मासकोय राजपत्रात प्रकाशित केलेल्या नियमादारे किंवा शुल्के कमी किंवा माफ करण्याची किंवा आदेशाद्वारे,— त्याबाबत तडजोड

(क) 'त्याच्या प्रशासनाखालील] संपूर्ण क्षेत्रात किंवा त्या क्षेत्राच्या कोणत्याही भागात कोणतेही करण्याची शक्ती. संलेख किंवा कोणत्याही विशिष्ट संलेखवर्ग किंवा अशा वर्गात मोडणाऱ्या संलेखांपैकी कोणत्याही संलेख किंवा जे संलेख कोणत्याही विशिष्ट वर्गात किंवा त्याच्या प्रीत्यर्थ अथवा अशा वर्गाच्या कोणत्याही सदस्यांनी किंवा त्याच्या प्रीत्यर्थ निष्पादित केलेले असतात असे कोणतेही संलेख यांवर आकारण्याजोगी शुल्के, भविष्यलक्षी किंवा भूतलक्षी प्रभावाने कमी करता येतील किंवा माफ करता येतील, आणि

(ख) कोणत्याही निगमित कंपनीने किंवा अन्य निगम-निकायाने ऋणपत्रे, बंधपत्रे, किंवा अन्य विकाऊ रोखे विक्रीस काढले असतील त्या बाबतीत शुल्कांबाबत तडजोड किंवा त्यांचे एकदीकरण करण्याबाबत उपबंध करता येतील.

१. १९६३ चा अधिनियम ११-कलम १२ द्वारे पोटकलमे (१), (२) आणि (३) निरसित केली.
२. १९१० चा अधिनियम ६-कलम २ द्वारे "आठ आणे प्रतिशत" याएवजी दाखल केले.
३. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे कलम १ ला त्या कलमाचे पोटकलम (१) असा नवीन क्रमांक देण्यात आला.
४. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे "गव्हर्नर जनरल-इन-कौरिसल" याएवजी दाखल केले.
५. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे "उगराणी करणारे" हे शब्द वगळण्यात आले.
६. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे "ब्रिटिश इंडियाच्या" माएवजी दाखल केले.

“(२) या कलमात “शासन” या शब्दप्रयोगाचा अर्थ—

(क) विनिमयपत्रे, धनादेश, वचनपत्रे, भरणपत्रे, पत्रपत्रे, विमापत्रे, भागाचे हस्तांतरण, कृषणपत्र, प्रतिपत्रे व पावत्या यांच्या बाबतीतील मुद्राक शुल्काच्या संवधात आणि या अधिनियमाखाली आकारण्या-जोभ्या व संविधानाच्या सातव्या अनुसूचीतील पहिल्या सूचीमधील नोंद ९६ खाली येणाऱ्या अन्य कोणत्याही मुद्रांक शुल्काच्या संवधात, केंद्र शासन;

(ख) उपरोक्त खेरीजकरून, राज्य शासन

असा आहे।

ख.—मुद्रांक व त्यांचा वापर करण्याची पद्धती यांचिद्यो

शुल्काचा भरणा

१०. (१) या अधिनियमात अन्यथा स्पष्टपणे उपबंधित केले असेल तेवढे खेरीजकरून, इतर कसा करावयाचा, बाबतीत, कोणत्याही संलेखावर आकारण्याजोगी असतील अशी सर्व जुलके—

(क) यामध्ये अंतर्भूत असलेला उपबंधानुसार; किंवा

(ख) त्यास असा कोणत्याही उपबंध लागू नसेल तेव्हा— [राज्य शासन] नियमाद्वारे निर्देशित करील त्याप्रमाणे.

मुद्रांकांच्या रूपाने भरण्यात येतील आणि ती तशी भरण्यात आल्याचे त्या रूपात अशा संलेखावर दर्शवण्यात येईल.

(२) पोटकलम (१) खाली केलेल्या नियमाद्वारे इतर बाबींबरोबरच तील बाबीचे विनियमन करता येईल—

(क) प्रत्येक प्रकारच्या संलेखाच्या बाबतीत—वापरता येतील अशा मुद्रांकांचे वर्णन;

(ख) छापील मुद्रांक लावलेल्या संलेखाच्या बाबतीत—वापरता येतील अशा मुद्रांकाची संख्या;

(ग) [* * *] विनिमयपत्रे किंवा वचनचिठ्ठ्या यांच्या बाबतीत—ज्यावर ती लिहिली जातात त्या कागदाचे आकारमान.

चिकट मुद्रांकांचा

वापर

११. पुढील संलेखावर चिकट मुद्रांक लावता येतील, ते असे—

(क) सामग्रीवरून नव्हे तर अन्यथा प्रदेय असलेल्या व संचरणात विर्किंगलेल्या विनियमावाचे भाग खेरीजकरून, [दहा नवे पैसे याहून अधिक नसेल इतके शुल्क] आकारण्यास पात्र असलेले संलेख;

(ख) [भारताबाहेर] चिकटप्रिलेली किंवा केलेली विनियमपत्रे, [* * *] व वचनचिठ्ठ्या;

(ग) उच्च न्यायालयाच्या पटावर अधिकरता, वकील किंवा मुख्यार म्हणून केलेली नोंद;

(घ) लेखप्रमाणकाचे लेख; आणि

(इ) कोणत्याही निश्चित कंपनीतील किंवा अन्य निगमनिकायातील भागपत्रांच्या पृष्ठां कनाडार केलेली हस्तांतरणे.

चिकट मुद्रांक

१२. (१) (क) शुल्क आकारण्यास पात्र असा जो कोणत्याही संलेख कोणत्याही व्यक्तीने रद्द करणे. निष्पादित केला असेल त्या संलेखावर जी कोणी व्यक्ती चिकट मुद्रांक लाबील ती असा मुद्रांक लावताना, तो पुन्हा वापरता येऊ नये यासाठी रद्द करील; आणि

(ख) चिकट मुद्रांक लावलेल्या कोणत्याही कागदावर जी कोणी व्यक्ती कोणत्याही संलेख निष्पादित करील ती, जर असा मुद्रांक उपरोक्त रीतीने आधीच रद्द केलेला नसेल तर तो पुन्हा वापरता येऊ नये अशा रीतीने निष्पादनास्था वेळी तो रद्द करील.

(२) जो चिकट मुद्रांक त्याचा पुन्हा वापर करता येऊ नये अशा प्रकारे रद्द, केलेला नसेल असा कोणताही चिकट मुद्रांक लावलेला संलेख हा, अशा मुद्रांकाच्या पुरता अमुद्रांकित असल्याचे भानले जाईल.

१. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे समाविष्ट केले.

२. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे “उग्राणी करणारे शासन” याएवजी दाखल केले.

३. १९५५ चा अधिनियम ४३-कलम ५ द्वारे “कोणत्याही प्राच्य भाषेत लिहिलेली” हे धन्द वगळले. (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेव्हापासून).

४. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम २ द्वारे “एक आणा किंवा अर्धा आणा इतके शुल्क” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

५. १९५५ चा अधिनियम ४३-कलम २ द्वारे “राज्य” यांच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केला. (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेव्हापासून).

६. १९२७ चा अधिनियम ५-कलम ५ द्वारे “धनादेश” हा शब्द वगळला.

(३) चिन्ह मुद्राक रद्द करण्यास ज्या व्यक्तीला पोटकलम (१) अच्ये भाग पाडण्यात आले असेल त्या व्यक्तीला, त्या मुद्राकावर किंवा त्याच्या एका कडेपासून दुसऱ्या कडेपर्यंत आपले नाव किंवा आद्याक्षरी किंवा आपल्या पेढीचे नाव किंवा तिची आद्याक्षरी लिहून व आपण तसे लिहिल्याचा खरा दिनांक घालून किंवा अन्य कोणत्याही परिणामकारक रीतीने तो मुद्राक रद्द करता येईल.

१३. छापील मुद्राक लावलेल्या कागदावर लिहिलेला प्रत्येक संलेख हा, जेणेकरून मुद्राक त्या छापील मुद्रांकांनी संलेखाच्या दर्शनी भागावर येईल आणि तो अन्य कोणत्याही संलेखासाठी वापरता किंवा त्यावर लावता मुद्रांकित केलेले संलेख येणार नाही अशा रीतीने लिहिण्यात येईल.

१४. शुल्कआकारणीला पाव असा संलेख ज्या मुद्रांकित कागदावर आधीच लिहिलेला अगेळ त्या त्याच मुद्रांकांनी तो एकच तेवढा संलेख करावयाचा:

परंतु, कोणत्याही संलेखाहारे निर्माण केलेला किंवा त्यावरून दिसून येणारा कोणताही अधिकार हस्तांतरित करण्याच्या अथवा त्या संलेखाद्वारे ज्या कोणत्याही पैशाचा भरणा किंवा यालाची सुपूर्दगी सुनिश्चित करण्यात आली असेल, त्याची पोच देण्याच्या प्रयोजनार्थ त्या संलेखावर, रीतसर मुद्रांकित असे किंवा शुल्कआकारणीला पाव नसलेले असे कोणत्याही पृष्ठांकन करण्यास या कठमतील कशाचाही प्रतिबंध असणार नाही.

१५. कलम १३ किंवा कलम १४ चे व्यतिक्रमण करून लिहिलेला प्रत्येक संलेख अमुद्रांकित कलम १३ किंवा १४ वाविरुद्ध लिहिलेला संलेख अमुद्रांकित मानावयाचा.

१६. जेव्हा एखाद्या संलेखावरील आकारणीयोग्य खुल्क किंवा शुल्कापासून त्याच मिळाणारी सूट ही, शुल्क दर्शनिणे, कोणत्याही रीतीने दुसऱ्या एखाद्या संलेखाच्या संबंधात प्रत्यक्ष भरण्यात आलेल्या शुल्कावर अवलंबून असेल तेच्हा, लगतपूर्वी उल्लेखिलेले खुल्क भरले आहे ही गोष्ट, त्या प्रयोजनार्थ जिल्हाधिकाऱ्याकडे लेली अर्ज करून ते दोन्ही संलेख हजर केल्यास, प्रथम उल्लेखिलेल्या संलेखावर जिल्हाधिकाऱ्याच्या सहीच्या पृष्ठांकनाढारे किंवा [राज्य शासनाने] नियमांदारे विहित केलेली असल्यास तशा अन्य रीतीने दर्शवण्यात येईल.

ग.—संलेखावर मुद्रांक लावण्याच्या वेळेशिक्षयी

१७. शुल्क आकारणीस पाव अशा व [भारतात] कोणत्याही व्यक्तीने निष्पादित केलेल्या सर्व भारतात निष्पादित संलेखावर निष्पादनापूर्वी किंवा निष्पादनाच्या वेळी मुद्रांक लावण्यात वरील.

केलेले संलेख.

१८. (१) शुल्क आकारणीस पाव अशा सर्वस्वी [भारताबाहेर] निष्पादित केलेला आणि विनिमयपत्र किंवा वचनचिठ्ठी नसलेला प्रत्येक संलेख [भारतात] प्रथम हाती आल्यानंतर तीन महिन्यांच्या आत मुद्रांकित करता येईल.

भारताबाहेर निष्पादित केलेली विनिमयपत्रे व वचनचिठ्ठ्या सोडून अन्य संलेख.

(२) असा कोणतेही संलेख, त्यासाठी विहित केलेल्या मुद्रांकवर्णनाच्या संदर्भात, एखाद्या साजरी व्यक्तीला रीतसर मुद्रांकित करता येत नसेल तर, तो संलेख उक्त तीन महिन्यांच्या अवधीत जिल्हाधिकाऱ्याकडे नेता येईल आणि जिल्हाधिकाऱी, याप्रमाणे असा संलेख घेऊन येणाऱ्या व्यक्तीला जेवढ्या मूल्याचा मुद्रांक पाहिजे असेल व ती व्यक्ती जेवढे पैसे भरील तेवढ्या मूल्याचा मुद्रांक लावून, तो संलेख [राज्य शासन] नियमांदारे विहित करील अशा रीतीने मुद्रांकित करील.

१९. [भारताबाहेर] केलेल्या, [भागीवरून नक्हे तर अच्या प्रदेय असलेल्या] कोणत्याही भारताबाहेर विकिषित विनिमयपत्राचा * * * * किंवा वचनचिठ्ठीचा प्रथम धारक, ते [भारतात] स्वीकाराकरता लेली विनिमयपत्रे किंवा पैसे मिळाण्याकरता सादर करण्यापूर्वी, किंवा ते पृष्ठांकित, हस्तांतरित किंवा अच्या परकामित आणि वचनचिठ्ठ्या करण्यापूर्वी, त्यावर योग्य मुद्रांक लावून रद्द करील:

परंतु—

(क) जर असे कोणतेही विनिमयपत्र * * * * किंवा वचनचिठ्ठी [भारतातील] त्याच्या कोणत्याही धारकाच्या हाती येईल त्यावेळी कलम १२ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे त्यावर योग्य मुद्रांक लावलेला असून तो रद्द केलेला असेल आणि अशा धारकास, असा मुद्रांक हा या अधिनियमानुसार अवश्यक असेल त्याहून अन्य व्यक्तीने व त्याहून अन्य वेळी लावला गेला किंवा रद्द केला गेला असे समजप्यास कारण नसेल तर, असा मुद्रांक अशा धारकाशी संबंधित असेल तेथवर, तो रीतसर लावून रद्द करण्यात आला बसल्याचे मानले जाईल;

१. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे “उगराणी करणारे शासन” याच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केली.
२. १९५५ चा अधिनियम ४३-कलम २ द्वारे “राज्ये” याच्या उल्लेखाएवजी हे उल्लेख दाखल केले.

(१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेज्जपासून).

३. १९२७ चा अधिनियम ५-कलम ५ द्वारे समाविष्ट केले.

४. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे “धनादेश” हा शब्द वगळला.

(ख) या परंतुकातील कोणत्याही गोष्टीमुळे कोणत्याही व्यक्तीला, तिन मुद्रांक न लावल्या-
बद्दल किवा तो रद्द न केल्याबद्दल द्याव्या लागणाऱ्या कोणत्याही दंडावाबत सुटका मिळणार नाही.

ध.—शुल्कार्थ मूल्यांकनाविषयी

प्रकीय चलनात दर्शवलेल्या रकमेचे कोणत्याही पैशाच्या संबंधात यथामूल्य शुल्क आकारण्यास पाव असेल तेव्हा, असे शुल्क त्या संलेखाच्या रूपांतरण, दिनांकी चालू विनिमय-दराप्रमाणे [भारतीय] चलनात अशा पैशाचे जे मूल्य असेल त्यावरून परिणित केले जाईल.

(२) मुद्रांक-शुल्काची परिणामा करण्याच्या प्रयोजनासाठी, केंद्र गासन वेळोवेळी शासकीय राज-पत्रातील अधिसूचनेद्वारे ख्रिटिश किवा अन्य कोणत्याही प्रकीय चलनाचे [भारतीय] चलनात रूपांतर करण्यासाठी विनिमय-दर विहित करील आणि असा दर पोटकलम (१) च्यां प्रयोजनासाठी चालू दर असल्याचे मानण्यात येईल.

पुंजरोखा आणि विकाऊ रोखे याचे संलेख यथामूल्य शुल्क आकारण्यास पाव असेल तेव्हा, असे शुल्क त्या संलेखाच्या दिनांकी अशा पुंज-मूल्यांकन कसे रोखाची किवा रोखाची जी सरासरी किमत असेल किवा मूल्य असेल त्यानुसार होणाऱ्या त्याच्या करावयाचे मूल्यावरून परिणित केले जाईल.

विनिमय-दर किवा २२. जेव्हा एखाद्या संलेखात, त्या बाबतीत आवश्यक असेल त्याप्रमाणे विनिमयाचा चालू दर सरासरी किमत किवा सरासरी किमत यासंबंधीचे विधान अंतर्भूत असून अशा विधानानुसार तो मुद्रांकित करण्यात आला यांवाबतच्या असेल तेव्हा, अशा विधानाच्या विषयवस्तुचा संबंध असेल तेथवर तो संलेख जोगर्यत विरुद्ध असे काहीही [विधानाचा परिणाम] शाब्दीत झाले नाही तोपर्यंत रीतसर मुद्रांकित केला असल्याचे गृहीत घरले जाईल.

व्याजरक्षी संलेख २३. एखाद्या संलेखाच्या अटीवरून व्याज प्रदेय होत असल्याचे व्यक्त होत असेल त्या बाबतीत, जर अशा संलेखात घ्याजाचा उल्लेख नमता तर जेव्हे शुल्क आकारणीयोग्य झाले असते त्याहून अधिक शुल्क त्यावर आकारले जाणार नाही.

[विकाऊ रोखाच्या गहणांशी संबंधित असलेले विक्षित संलेख हे करारनमे म्हणून शुल्क-आकारणीला पात्र असणे.]

[२३ क. (१) जेव्हा (वचनचिठ्ठी किवा विनिमयपत्र नसलेला) एखादा संलेख—

(क) कर्जरूपाने उधार दिलेल्या किवा द्यावयाच्या पैशावद्दल अगर एखादा विधमान किवा भावी क्रठावद्दल प्रतिभूती म्हणून कोणताही विकाऊ रोखा निक्षिप्त करण्याच्या वेळी दिलेला असेल, किवा

(ख) कोणत्याही विकाऊ रोखाचे प्रतिभूती म्हणून रीतसर मुद्रांकित केलेले हस्तांतरण हे विमोचनयोग्य किवा सोपाधिक करीत असेल, तेव्हा तो संलेख जणू काही १ ल्या अनुसूचीच्या [अनुच्छेद क्रमांक ५(ग)] खाली शुल्क-आकारणीला पाव असा करारात्मा किवा कराराचे संक्षेपत्र असावे त्याप्रमाणे आकारणीपात्र होईल.

(२) अशा कोणत्याही संलेखाबाबत हक्कसोड किवा दायित्वमुक्ती झाल्यास त्याबाबतीत केवळ वर उल्लेखिल्याइतकेच शुल्क आकारले जाईल.]

क्रठावया प्रतिफलार्थ

२४. जेव्हा एखादी मालमत्ता एखाद्या व्यक्तीकडे, त्या घ्यक्तीला देणे असलेल्या कोणत्याही ऋणाच्या किवा भावी भरणा पूर्णत: किवा अंशतः प्रतिफलार्थी अथवा कोणताही पैसा किवा पुंजरोखा, तो त्या मालमत्तेवरील प्रभाराच्या इत्यादीच्या अधीनतेने किवा बोजाच्या रूपात किवा त्यास घटकभूत असला वा नसला तरी त्यांच, निश्चितपणे किवा समाप्तिक्लेल्या हस्तांतरणा-पणे भरणा अथवा हस्तांतरण करण्याच्या अधीनतेने हस्तांतरित करण्यात येईल तेव्हा, असे क्रण, पैसा वर शुल्क कसे किवा पुंजरोखे हे, अशा हस्तांतरणावर ज्या प्रतिफलाबाबत यथामूल्य शुल्क आकारणीयोग्य आहे ते संपूर्ण आकारावे, प्रतिफल किवा, प्रकरणपरत्वे, त्याचा एक भाग असल्याचे मानले जाईल:

परंतु, या कलमातील कोणतीही गोष्ट १ ल्या अनुसूचीचा अनुच्छेद १६ यात उल्लेखिलेल्या अशा कोणत्याही विक्री प्रमाणपत्रास लागू होणार नाही.

स्पष्टीकरण.—गहण किवा अन्य बोजा यांच्या अधीन असलेल्या मालमत्तेच्या विक्रीच्या बाबतीत परतफेड न केलेले गहणाधन किवा प्रभारित धन व त्यावरोवरच त्यावरील देय असलेले व्याज (काही असल्यास) हे सर्व, विक्रीच्या प्रतिफलाचा भाग असल्याचे मानण्यात येईल.

१. १९५५ चा अधिनियम ४३-कलम २ द्वारे “राज्ये” यांच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केले. (१ एप्रिल १९५६ रोजी व तेव्हापासून).

२. १९०४ चा अधिनियम १५-कलम ३ द्वारे समाविष्ट केले.

३. १९१२ चा अधिनियम १-कलम ३ द्वारे “अनुच्छेद क्रमांक ५ (ख)” प्राएवजी दाखल केले.

परंतु, गहाणाच्या अधीन असलेली मालमत्ता गहाणाधारकांडे हस्तांतरित केली असेल त्या बाबतीत त्वा गहाणाच्या संबंधात अगोदरच भरलेल्या कोणत्याही शुल्काची रकम, अशा हस्तांतरणानंतर प्रदेय होणाऱ्या शुल्काच्या रकमेतून वजा करण्याम हक्कदार असेल.

उद्घारण.

(१) 'क' हा 'ख' चे १,००० रुपये देणे लागतो. ५०० रुपये आणि १,००० रु. च्या मागील ऋणाबाबत हक्कसोड अशा प्रतिफलार्थ 'क' हा 'ख' ला मालमत्ता विकतो. येथे मुद्रांक शुल्क १,५०० रुपयावर प्रदेय होईल.

(२) 'क' हा 'ग' कडे १,००० रुपयावहूनचे गहाण व त भरलेले २०० रुपये व्याज यांस अधीन असलेली मालमत्ता 'ख' ला ५०० रुपयाला विकतो. मुद्रांक शुल्क, १,१७० रुपयावर प्रदेय होईल.

(३) 'क' हा १०,००० रुपये किमतीचे एक घर 'ख' कडे ५,००० रुपयांस गहाण ठेवतो व नंतर 'ख' ते घर 'क' कळून विकत घेतो. १०,००० रुपये वजा त्या गहाणावहून अगोदर भरलेले मुद्रांक शुल्क इतक्या रकमेवर मुद्रांक शुल्क प्रदेय आहे.

२५. जेव्हा वार्षिकी किवा नियतकालागणिक प्रदेय असलेली रकम यांचे प्रमाण सुनिश्चित करण्याची वार्षिकी, वर्गेख्या साठी कोणत्याही संलेख निष्पादित करण्यात आला असेल किवा जेव्हा अभिहस्तांतरणाचे प्रतिफल बाबतीत मूल्यांकन.

म्हणजे वार्षिकी किवा नियतकालागणिक यावयाची अन्य रकम असेल तेव्हा, अशा संलेखाद्वारे सुनिश्चित आलेली रकम किवा, प्रकरणपरत्वे, अभिहस्तांतरणाचे प्रतिफल हे या अधिनियमाच्या प्रयोजनार्थ,—

(क) जर निश्चित कालावधीकरित रकम प्रदेय असेल आणि त्यामुळे देण्यात यावयाची एकूण रकम अगोदरच विनिश्चित करता येत असेल तर, अशी एकूण रकम;

(ख) जर रकम यांवर कालाकरता किवा अशा संलेखाच्या किवा अभिहस्तांतरणाच्या दिनांकास हयात असणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीच्या हयातीवरोवरच समाप्त न होणाऱ्या अनिश्चित कालाकरिता प्रदेय असेल तर ज्या दिनांकास पहिला भरणा प्रदेय होईल त्या दिनांकापासून परिगणना केलेल्या वीस वर्षांच्या कालावधीमध्ये जी रकम प्रदेय होईल अथवा अशा संलेखाच्या किवा अभिहस्तांतरणाच्या अटीनुसार प्रदेय होऊ शकेल ती एकूण रकम; आणि

(ग) जर ती रकम अशा संलेखाच्या किवा अभिहस्तांतरणाच्या दिनांकास हयात असणाऱ्या व्यक्तीच्या हयातीवरोवरच समाप्त होणाऱ्या अनिश्चित कालाकरिता प्रदेय असेल तर, ज्या दिनांकास पहिला भरणा प्रदेय होणार त्या दिनांकापासून परिगणना केलेल्या वारा वर्षांच्या कालावधीमध्ये, पूर्वाक्तप्रमाणे जी प्रदेय होईल किवा होऊ शकेल अशी कमाल रकम,

वस्त्याचे मानप्यात येईल.

२६. जर यथामूल्य शुल्क आकारण्यास पात्र अशा कोणत्याही संलेखाच्या विषयवस्तुची रकम विषय-वस्तुचे मूल्य किवा तिचे मूल्य हे, तो संलेख निष्पादित करण्यात आला त्या किवा तो प्रथम निष्पादित करण्यात आला त्या दिनांकास विनिश्चित करता येत नसेल किवा (या अधिनियमाच्या प्रारंभापर्वी निष्पादित केलेल्या संलेखाच्या बाबतीत) विनिश्चित करता आले नसते असेल तर, ज्या सर्वाधिक रकमेवहून किवा मूल्यावहून, तशाच वर्णनाच्या एखाद्या संलेखात नमूद केले असल्यास, प्रत्यक्षात वापरलेला मुद्रांक तो संलेख निष्पादित करण्यात आल्याच्या दिनांकास पुरेसा ठरला असता त्याहून अधिक कशाचिह्नी मागणी अशा संलेखाखाली करता येणार नाही:

[परंतु, एखाद्या खाणीच्या भाडेपट्टचाच्या बाबतीत स्वामित्वधन किवा त्या खाणीच्या उत्पन्नाचा काही हिस्सा भाड्यादाखल किवा भाड्याचा भाग म्हणून प्राप्त होत असेल तेव्हा, असे स्वामित्वधन किवा अशा हिण्याचे मूल्य मुद्रांक-शुल्काच्या प्रयोजनार्थ,—

(क) 'जेव्हा भाडेपट्टा [शासनाकडून] किवा त्याच्या वतीने देण्यात आला असेल तेव्हा, जिल्हाधिकाऱ्याने प्रकरणाची सर्व परिस्थिती लक्षात घेऊन, जितकी रकम किवा मूल्य भाडेपट्टचाखाली [शासनाला] स्वामित्वधनाच्या किवा हिण्याच्या रुपाने द्यावे लागण्याचा संभव आहे असे अदाजाने उरवले असेल तितक्या रकमेहीतके किवा मूल्याहीतके, किवा

(ख) जेव्हा अन्य कोणत्याही व्यक्तीने भाडेपट्टा दिला असेल तेव्हा, वर्षाकाठी वीस हजार रुपये इतके.

ठरवले तरी पुरेसे होईल आणि अशा स्वामित्वधनाची किवा हिण्याची जी काही पूर्ण रकम असेल ती भासा भाडेपट्टचाखाली मागणीयोग्य असेल :]

परंतु आणखी असे की, एखाद्या संलेखाच्या संबंधात कलम ३१ किवा कलम ४० याखाली कायवाही करण्यात आली असेल तर, जिल्हाधिकाऱ्याने प्रमाणित केलेली रकम म्हणजे तो संलेख निष्पादित केल्याच्या दिनांकास प्रत्यक्ष वापरण्यात आलेला मुद्रांक होय असे मानले जाईल.

१. १९०४ चा अधिनियम १५ कलम ४ द्वारे मूळ परंतुकाएवजी दाखल केले.

२. अनुकूलत आदेश, १९३७ द्वारे "सेक्टरी ऑफ स्टेट इन कौसिल" याच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केला.

३. वरील अधिनियमाद्वारे, "उक्त सेक्टरी ऑफ स्टेट इन कौसिलला" याएवजी दाखल केले.

ज्यांचा शुल्कविर २७. प्रतिफल (कोणतेही असल्यास) आणि कोणत्याही संलेखाची शुल्क-अन्कारणीपत्रता किंवा परिणाम होतो अशी त्यावर जितके शुल्क आकारणीयोग्य आहे त्या शुल्काची रकम यावर परिणाम करणारी इतर सर्व तथ्ये तसेच संलेखात व परिस्थिती त्या संलेखामध्ये संपूर्णपणे व खरेणाने मांडाची लागतील.

मांडणे.

विवक्षित अभि २८. (१) जर कोणत्याही मालमत्तेवायत त्या संपूर्ण मालमत्तेची एका प्रतिफलार्थ विकी करण्याची हस्तांतरणपत्राच्या संविदा करण्यात आली असेल व ती मालमत्ता खरेदीदाराकडे वेगवेगळ्या संलेखांडारे अलगअलग भागांमध्ये बाबतीत शुल्काला अभिहस्तांतरित करण्यात आली असेल तर संविदा करण्याच्या पक्षांता योग्य वाटेल अशा रीतीने प्रतिफलाचे अनुलक्षन निवेद. संविभाजन करण्यात येईल, मात्र त्यावावतच्या अभिहस्तांतरणपत्रावर प्रत्येक स्वतंत्र भागाकरिता अलग प्रतिफल असल्याचे नमूद केंद्र पाहिजे आणि अशा अभिहस्तांतरणपत्रावर अशा अलग प्रतिफलाच्या संबंधात यथामूल्य शुल्क आकारण्यास येईल.

(२) जी मालमत्ता दोन किंवा अधिक व्यक्तींनी संयुक्त रीत्या किंवा कोणत्याही व्यक्तीने स्वतःकरता व अन्य व्यक्तींकरिता किंवा पूर्णतः अन्य व्यक्तींकरिता एका प्रतिफलार्थ खरेदी करावयाची संविदा केली असेल अशी कोणतीही मालमत्ता आणि ती ज्या व्यक्तींनी किंवा ज्या व्यक्तींसाठी खरेदी केली होतो त्या व्यक्तींकडे प्रतिफलाच्या अलगअलग भागांकरता स्वतंत्र संलेखांडारे भागाश: अभिहस्तांतरित करण्यात आली असेल तेथे, प्रत्येक स्वतंत्र भागाच्या अभिहस्तांतरणपत्रावर त्यात विनिर्दिष्ट केलेल्या प्रतिफलाच्या स्वतंत्र भागाकरता यथामूल्य शुल्क आकारले जाईल.

(३) एखादा व्यक्तीने कोणतीही मालमत्ता खरेदी करण्याची संविदा केलेली असताना, पण तिच्याकडे ती अभिहस्तांतरित झालेली नसताना, तिने ती अन्य कोणत्याही व्यक्तीला विकल्पाची संविदा केली असेल थाणि परिणामतः ती थेट पोटखरेदीदाराकडे अभिहस्तांतरित झाली असेल तर, अभिहस्तांतरणपत्र मूळ खरेदीदाराने पोटखरेदीदाराला केलेल्या विकल्पाची प्रतिफलाबाबत पथामूल्य शुल्क आकारले जाण्यास पाव असेल.

(४) एखादा व्यक्तीने कोणतीही मालमत्ता खरेदी करण्याची संविदा केलेली असताना, पण तिच्याकडे ती अभिहस्तांतरित झालेली नसताना, तिने ती संपूर्ण मालमत्ता किंवा तिचा कोणताही भाग अन्य कोणत्याही व्यक्तीला किंवा व्यक्तींनी विकल्पाची संविदा केली असेल आणि परिणामतः ती मालमत्ता मूळ विक्रेत्याकडून निरनिराळ्या व्यक्तींकडे भागाश: अभिहस्तांतरित झाली असेल तर, पोटखरेदीदारास विकलेल्या प्रत्येक भागाच्या अभिहस्तांतरणावर मूळ प्रतिफलाची रकम किंवा मूल्य लक्षात न घेता, अशा पोटखरेदीदाराने दिलेल्या प्रतिफलाच्या वाबतीतच केवळ यथामूल्य शुल्क आकारण्यात येईल; आणि अशा संपत्तीचा अवशिष्ट असा (काही असल्यास) जो भाग असेल त्याचे मूळ खरेदीदाराकडे अभिहस्तांतरण होताना पोटखरेदीदारानी भरलेल्या एकूण प्रतिफलापेक्षा मूळ प्रतिफल जितक्या रकमेने अधिक असेल तेवढाच रकमेवर केवळ यथामूल्य शुल्क आकारले जाईल.

परंतु, लगतपूर्वी नमूद केलेल्या अशा अभिहस्तांतरणावरील शुल्क, कोणत्याही बाबतीत एक हप्याहून कमी असणार नाही.

(५) जेथे एखादा पोटखरेदीदाराने त्याला ज्याने थेट विकी केली त्या विक्रेत्याच्या हितसंबंधाच्या ज्या अभिहस्तांतरणावर त्याने भरलेल्या प्रतिफलाच्या बाबतीत यथामूल्य शुल्क आकारणीयोग्य असून तदमुसार जे मुद्राकित केलेले आहे अशा अभिहस्तांतरणाचा प्रत्यक्षात स्थीकार केला असेल तर, मूळ विक्रेत्याने त्याच मालमत्तेचे त्या पोटखरेदीदाराला तदनंतर कोणतेही अभिहस्तांतरण केले असता त्यावर, अशा मूळ विक्रेत्याला मिळालेल्या प्रतिफलार्थ करण्यात आलेल्या अभिहस्तांतरणावर जेवढे शुल्क आकारणीयोग्य असेल तेवढे शुल्क किंवा जेथे असे शुल्क पाच सूचनेपेक्षा अधिक होण्याची शक्यता आहे तेथे, पाच रुपये इतके शुल्क आकारले जाईल.

३.—शुल्क कोणी यावदाचे

शुल्के कोणी २९. विरुद्ध असा कोणताही करार झालेला नसल्यास, योग्य मुद्रांकाची तरतुद करण्यासाठी द्यावयाची होणारा लच्च पुढे दर्शविल्याप्रभाणे त्या त्या व्यक्तीला सोसावा लागेल:

(क) १ ल्या अनुसूचीच्या पुढीलपैकी कोणत्याही अनुच्छेदात वर्णन केलेल्या कोणत्याही संलेखाच्या बाबतीत—ते अनुच्छेद असे:

क्रमांक २ (प्रशासन बंधपत्र),

[क्रमांक ६ (हक्कलेखनिक्षेप, तारणनिक्षेप किंवा तारण यासंबंधीचा करारनामा),]

क्रमांक १३ (विनिमयपत्र),

क्रमांक १५ (बंधपत्र),

क्रमांक १६ (नीतारण बंधपत्र),

क्रमांक २६ (सीमाशुल्क बंधपत्र),

क्रमांक २७ (ऋणपत्र),

क्रमांक ३२ (अधिक प्रभार),

क्रमांक ३४ (हानिरक्षण बंधपत्र),

क्रमांक ४० (गहणात).

क्रमांक ४९ (वचनचिठ्ठी),
क्रमांक ५५ (हक्कल्सोडपत्र),
क्रमांक ५६ (नौभार बंधपत्र),
क्रमांक ५७ (प्रतिशूति बंधपत्र किंवा गहाणखत),
क्रमांक ५८ (संध्यवस्थापत्र),
क्रमांक ६२ (क) (एखाद्या निर्गमित कंपनीतील किंवा अन्य निगम-निकायातील भागाचे हस्तांतरण),
क्रमांक ६२ (ख) (कलम ८ द्वारे ज्याबद्दल उपबंध केला आहे ती क्रृणपत्रे खरीजकरून जी क्रृणपत्रे ही विकाऊ रोख असतील त्यांचे हस्तांतरण, . . . मग ते क्रृणपत्र शुल्कयोग्य असू वा नसू—),
क्रमांक ६२ (ग) (बंधपत्र, गहाणखत किंवा विमापत्र या अन्वये सुरक्षित कलेल्या कोणत्याही हितसंबंधाचे हस्तांतरण) —

असा संलेख विकर्षणारी, करून देणारी किंवा निष्पादित करणारी व्यक्ती;

- [(ख) आगविभ्याहून अन्य विमापत्राच्या बाबतीत—विभा उतरणारी व्यक्ती ;
(ख्ल) आगविभ्यापत्राच्या बाबतीत—विभापत्र देणारी व्यक्ती ;]
- (ग) अभिहस्तांतरणाच्या बाबतीत (महाण मालमत्तेचे प्रत्यंतरण धरून) —प्रदानग्राही भाडे-पट्ट्याच्या किंवा भाडेपट्ट्याच्या काराराच्या बाबतीत—पट्टेदार किंवा उहेशित पट्टेदार ;
- (घ) भाडेपट्ट्याच्या प्रतिलेखाच्या बाबतीत—पट्टाकार ;
- (इ) विनिमयसंलेखाच्या बाबतीत—पक्षकार समान हिष्यायांत ;
- (च) विक्री प्रमाणपत्राच्या बाबतीत—असे प्रमाणपत्र त्या मालमत्तेशी संबंधित असेल त्या मालमत्तेचा खरेदीदार ; आणि,
- (छ) वाटणीपत्राच्या बाबतीत—ते करून देणारे पक्षकार, वाटणी केलेल्या त्यांच्या संपूर्ण मालमत्ते-मधील आपापल्या हिष्यायाच्या प्रमाणात, किंवा ती वाटणी महसूल प्राधिकरणाने किंवा दिवाणी न्यायालयाने किंवा लवादाने दिलेले आदेश अंमलात आणण्यासाठी म्हणून केलेली असेल तेहा, असे प्राधिकरण, न्यायालय किंवा लवाद निवेशित करील त्या प्रमाणात.

३०. ज्या व्यक्तीला वीस रुपयाहून अधिक असलेली अशी कोणतीही रक्कम किंवा वीस रुपये विवक्षित प्रकरणी एवढा रकमेहन अधिक रकमेचे कोणतेही विनिमयपत्र, धनादेश अथवा वचनचिठ्ठी किंवा एखाद्या पावती देण्याचे क्रृणा-या संपूर्ण अथवा अंशत फेडीदाखल वीस रुपयाहून अधिक मूल्य असलेली कोणतीही जगम मालमत्ता दायित्व मिळेल अशी कोणतीही व्यक्ती, अशी रक्कम, विनिमयपत्र, धनादेश, वचनचिठ्ठी किंवा मालमत्ता देणाऱ्या किंवा संपूर्दं करणाऱ्या व्यक्तीने मागणी केली असता त्याबद्दल रीतसर मुद्रांकित केलेली पावती देईल.

[आगविभ्याच्या कोणत्याही संविदेचे कोणतेही नवीकरण करण्यासाठी कोणतेही अधिसूल्य किंवा प्रतिफल स्वीकारणारी किंवा ते आपल्या जमेस घेणारी कोणतीही व्यक्ती असे अधिसूल्य किंवा प्रतिफल स्वीकारल्यानंतर किंवा आपल्या जमेस घेतल्यानंतर एक महिन्याच्या आत, त्याबद्दल रीतसर मुद्रांकित केलेली पावती देईल.]

प्रकरण ३ रे

मुद्रांकाबाबत अभिनिर्णय

३१. (१) जेव्हा कोणताही संलेख—मग तो निष्पादित केलेला असू किंवा नसू आणि पूर्वीच योग्य मुद्रांकाबाबत मुद्रांकित केलेला असू किंवा नसू—जिल्हाधिकाऱ्याकडे आणला जाईल आणि तो आणणारी व्यक्ती, अभिनिर्णय त्या संलेखावर काही शुल्क आकारणीयोग्य असल्यास ते किंवा यांबाबत त्या विधिकाऱ्याचे मत घेण्यासाठी अर्ज करील आणि जिल्हाधिकाऱ्याकृत प्रत्येक बाबतीत निवेशित करील. अशी (पाच रुपयाहून अधिक नाही व “पन्नास नपे पैसे” यांनन कमी नाही इतकी) फौची रक्कम देईल तेहा, जिल्हाधिकाऱ्याकृत आपल्या मतानुसार, त्या संलेखावर काही शुल्क आकारणीयोग्य असल्यास ते किंवी, हे ठरवून देईल.

(२) या प्रयोजनासाठी, जिल्हाधिकाऱ्याचा त्या संलेखांचा गोषवारा आणि त्या संलेखाच्या शुल्कपात्राते-वर किंवा त्यावर जे शुल्क आकारणीयोग्य असेल त्या शुल्काच्या रकमेवर परिणाम करणारी सर्व तथ्ये व परिस्थिती पुर्णपणे व खरेपणाने त्यात नमूद केली आहेत हे सिद्ध करण्यासाठी त्याला आवश्यक वाटेल असे शपथपत्र किंवा अन्य पुरावा दाखल करण्याची आज्ञा करू शकेल आणि त्याप्रमाणे असा गोषवारा व पुरावा दाखल करण्यात येईपर्यंत अशा कोणत्याही अर्जावर कार्यशाही सुरु करण्यास तो नकार देऊ शकेल :

१. १९०६ चा अधिनियम ५-कलम ४ द्वारे मूळ खड (ख) ऐवजी दाखल केले.
२. १९०६ चा अधिनियम ५-कलम ५ द्वारे जादा दाखल केले.
३. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम ३ द्वारे “आठ आणे” याएवजी दाखल केले (१ आँकटोबर १९५८ रोजी व तेहापासून).

परंतु—

(क) या कलमाला अनुलक्ष्यून दाखल केलेला कोणताही पुरावा, ते शुल्क ज्या सलेखाशी संबंधित असेल त्यावर किती शुल्क आकारणीयोग्य आहे याबाबतची चौकशी सेरीजकरून एरच्छी, दिवाणी कायंवाहीमध्ये कोणत्याही व्यक्तीविशद वापरला जाणार नाही; आणि

(ख) ज्या ज्या व्यक्तीने असा कोणताही पुरावा दाखल केला असेल त्या प्रत्येक व्यक्तीने, शुल्क ज्या सलेखाशी संबंधित असेल त्यावर जेवढे शुल्क आकारणीयोग्य असेल तेवढे संपूर्ण शुल्क भरले तर, सलेखामध्ये पूर्वोक्त अशी कोणतीही तथ्य किंवा परिस्थिती खरेणाने नमूद करण्यास ती चुकली या कारणावरून या अधिनियमाखाली तिळा जो इड आला 'असता त्यापासून तिळा मुटका देण्यात येईल.

जिल्हाधिकाऱ्याकडून

३२. (१) जेव्हा कलम ३१ खाली जिल्हाधिकाऱ्याकडे आणलेला एखादा सलेख त्याच्या मते प्रमाणापत्र, शुल्क-आकारणीला पात्र अशा एखाद्या वर्गनाचा असेल, आणि—

(क) तो आधीच पूर्ण मुद्रांकित आहे असे जिल्हाधिकाऱ्यांठी ठरवील तेव्हा, किंवा

(ख) जिल्हाधिकाऱ्याने कलम ३१ खाली ठरविलेले शुल्क, किंवा त्या सलेखाच्या संबंधात आधीच भरण्यात आलेल्या शुल्कासह जी रक्कम याप्रमाणे ठरवलेल्या शुल्काइतकी होईल ती रक्कम भरण्यात आली असेल तेव्हा

जिल्हाधिकाऱ्यांठी, अशा सलेखावर, जेवढे शुल्क आकारणीयोग्य होते तेवढे संपूर्ण शुल्क (रक्कम नमूद करून) भरण्यात आले आहे असे पृष्ठांकनाद्वारे प्रमाणित करील.

(२) जेव्हा असा सलेख जिल्हाधिकाऱ्याच्या मते शुल्क आकारण्यास पात्र नसेल तेव्हा, जिल्हाधिकाऱ्यांठी असा सलेख याप्रमाणे शुल्क आकारण्यास पात्र नाही असे पूर्वोक्त रीतीने प्रमाणित करील.

(३) या कलमाखाली ज्यावर पृष्ठांकन करण्यात आले आहे असा कोणताही सलेख हा रीतसर मुद्रांकित करण्यात आला आहे किंवा, प्रकरणपरव्ये, शुल्क आकारणीला पात्र नसलेला असा आहे असे मानण्यात येईल, आणि जेर तो शुल्क आकारण्याला पात्र असेल तर, तो पुरावा नमूद किंवा अन्यथा ग्राण्य होईल, आणि जणू काही तो मुळातच रीतसर मुद्रांकित करण्यात आलेला असावा त्याप्रमाणे त्यावर कायंवाही करता येईल व त्याची नोंदणी करता येईल:

परंतु, जिल्हाधिकाऱ्यांठी—

(क) '[भारतात] निष्पादित केलेल्या किंवा प्रथम तेथे निष्पादित केलेल्या आणि निष्पादित केल्याच्या किंवा, प्रकरणपरव्ये, प्रथम निष्पादित केल्याच्या दिनांकापासून एक महिना संपल्यानंतर त्याच्याकडे आणलेल्या कोणत्याही सलेखावर;

(ख) '[भारताबाहेर] निष्पादित केलेल्या किंवा प्रथम तेथे निष्पादित केलेल्या व '[भारतात] प्रथम स्वीकृत आल्यापासून तीन महिने संपल्यानंतर त्याच्याकडे आणलेल्या कोणत्याही सलेखावर; किंवा

(ग) रीतसर मुद्रांकित न केलेल्या कागदावर विकर्षित किंवा निष्पादित केल्यानंतर त्याच्याकडे आणलेल्या '[दहा नवे पैसे याहून अधिक नाही इतके शुल्क] आकारण्यास पात्र अशा कोणत्याही सलेखावर किंवा कोणत्याही विनियमपत्रावर किंवा वचनचिठ्ठीवर पृष्ठांकन करण्यास या कलमातील कोणत्याही गोष्टीमुळे प्राधिकृत होणार नाही.

प्रकरण ४ थे

रीतसर मुद्रांकित न केलेले सलेख

तंत्रेखांची तपासणी

३३. (१) विधित: किंवा पक्षकारांच्या समतीने पुरावा घेण्यास प्राधिकृत असलेल्या ज्या ज्या व्यक्तीपुढे आणि पोलीस अधिकारी खेरीजकरून लोक कायंपदाचा प्रभारी असलेल्या ज्या ज्या व्यक्तीपुढे, करून ठेवणे, तिच्या मते शुल्कआकारणीला पात्र असा सलेख हजर करण्यात येतो किंवा ती आपली कर्तव्ये पार पाडीत असताना तिच्यासमोर येतो अशा प्रत्येक व्यक्तीला, असा सलेख रीतसर मुद्रांकित झाला नसल्याचे तिळा दिसून आले तर, तो सलेख अवश्य करून ठेवता येईल.

(२) त्या प्रयोजनासाठी अशी प्रत्येक व्यक्ती, याप्रमाणे आकारणीपात्र असलेला आणि याप्रमाणे हजर केलेला किंवा तिच्यासमोर येणारा असा सलेख निष्पादित करण्यात आला किंवा प्रथम निष्पादित करण्यात आला तेव्हा '[भारतात] अंमलात असलेल्या कायद्यानुसार आवश्यक असलेल्या मूल्याचा व त्या वर्गनाचा मुद्रांक त्यावर लावण्यात आलेला आहे किंवा कसे याची खातरजमा करण्यासाठी अशा प्रत्येक सलेखाची तपासणी करील:

१. १९५५ चा अधिनियम ४३-कलम २ द्वारे "राज्ये" याच्या उल्लेखावेशी हा उल्लेख दाखल केला (१ एप्रिल १९५६ रोजी व तेव्हापासून).
२. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम ४ द्वारे "एक आणा किंवा अर्बा आणा इतके शुल्क" यावेशी दाखल केले (१ ऑक्टोबर १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

परंतु—

(क) कोणत्याही दंडाधिकाऱ्याला किंवा फौजदारी न्यायालयाच्या कोणत्याही न्यायाधीशाला 'फौजदारी प्रक्रिया सहित, १८९८' (१८९८ चा ५) प्रकरण १२, किंवा प्रकरण ३६ यावालील कार्यवाहीचे रीज अन्य कोणत्याही कार्यवाहीच्या ओवात त्याच्यापुढे येणाऱ्या कोणत्याही संलेखाची तपासणी करणे किंवा तो अवरुद्ध करून ठेवणे योग्य वाट नसेल तर, यात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे ते आवश्यक आहे असे मानले जाणार नाही;

(ख) एकाचा उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशाच्या बाबतीत, या कलमाली कोणत्याही संलेखाची तपासणी करण्याचे व तो अवरुद्ध करून ठेवण्याचे काम ते न्यायालय या बाबतीत नियुक्त करील असा अधिकार्याकडे प्रत्यायोजित करण्यात येईल.

(३) या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, शंकास्पद बाबतीत,—

(क) कोणती कार्यपदे ही लोक कार्यपदे मानवीत हे [३ [राज्य शासनाला]] ठरवता येईल; आणि

(ख) कोणत्या व्यक्ती, लोक कार्यपदाच्या प्रभारी व्यक्ती मानाच्यात हे [३ [राज्य शासनाला]] ठरवता येईल.

३४. जेव्हा [दहा नवे पेसे याहून अधिक नाही इतके शुल्क] आकारण्यास पाच अशी कोणतीही पावती, अमुद्रांकित पावत्यांचा कोणत्याही लोकलेखाच्या लेखापरीक्षेच्या ओवात कोणत्याही अधिकाऱ्यापुढे अमुद्रांकित स्वरूपात देण्यात अनुलक्ष्यून विशेष किंवा सादर करण्यात येईल तेव्हा, असा अधिकारी स्वविवेकानुसार संलेख अवरुद्ध करून ठेवून घेऊन त्या उपबंध अमुद्रांकित पावतीच्या बदली रीतसर मुद्रांकित पावती देण्यात याची अशी आज्ञा करू शकेल.

३५. शुल्काकारणीला पाच वसा कोणताही संलेख रीतसर मुद्रांकित केलेला नसेल तर, विधित: किंवा रीतसर मुद्रांकित पक्षकारण्यास समतीने पुरावा घेण्यास प्राधिकृत असलेली कोणतीही व्यक्ती: कोणत्याही प्रयोजनाकरता तो नसलेले संलेख हे पुरावा म्हणून स्वीकारणार नाही, किंवा अशी कोणतीही व्यक्ती किंवा कोणताही लोक कार्यपदाधिकारी पुराव्यात अस्वीकारण्यास आधारावर कोणतीही कार्यवाही करणार नाही किंवा त्याची नोंदणी करणार नाही किंवा तो काराहं असणे, अधिप्रमाणित करणार नाही:

परंतु—

(क) फक्त [दहा नवे पेसे याहून अधिक नाही इतके शुल्क] आकारण्यास पाच असा संलेखाहून अन्य कोणताही संलेख, किंवा विनिमयपत्र किंवा वचननिरूप हे, सर्व योग्य अवाद सोडून, त्यावर जेव्हे शुल्क आकारणीयोग्य असेल तेव्हे शुल्क किंवा अमुद्र्या शुल्काचा मुद्रांक लावलेल्या संलेखाच्या बाबतीत, असा शुल्काची रक्कम पुरी करण्यास आवश्यक तितकी रक्कम व सोबत पाच रुपये इतका वथवा योग्य शुल्क रकमेच्या किंवा तिच्यात कमी पडण्याच्या भागाच्या दहा पटीहतकी रक्कम पाच रुपयोहून अधिक असेल तेव्हा असा शुल्काच्या किंवा असा दहा पट रकमहतका दड भरण्यात आल्यावर पुराव्यात स्वीकृत केले जातील;

(ख) ज्या व्यक्तीकडे मुद्रांकित पावतीची मागणी करता आली असती त्या व्यक्तीने अमुद्रांकित पावती दिली असेल आणि अशी पावती जर मुद्रांकित करण्यात आली तर ती त्या व्यक्तीच्या विरोधी पुराव्यात स्वीकार्य झाली असती असे असेल तेव्हा, अशी पावती, ती देणाऱ्या व्यक्तीने एक रुपया दंड भरल्यावर तिच्या विरोधी पुराव्यात स्वीकृत करण्यात येईल;

(ग) जेव्हा कोणत्याही प्रकारची संविदा किंवा करार दोन किंवा अधिक पक्षांचा समावेश असलेल्या पदव्यवहाराद्वारे करण्यात आला असेल, आणि त्या पक्षांपैकी कोणत्याही एका पक्षावर योग्य मुद्रांक लावलेला असेल तेव्हा, ती संविदा किंवा तो करार रीतसर मुद्रांकित असल्याचे मानले जाईल;

(घ) 'फौजदारी प्रक्रिया सहित, १८९८' (१८९८ चा ५) चे प्रकरण १२ किंवा प्रकरण ३६ यांत्रालील कार्यवाहीहून अन्य असा फौजदारी न्यायालयातील कोणत्याही कार्यवाहीत कोणताही संलेख पुराव्यात स्वीकारण्यास यात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे प्रतिबंध होणार नाही;

(इ) जेव्हा कोणताही संलेख [३ [शासनाने किंवा शासनाच्या]] वरीने निष्पादित करण्यात आला असेल तेव्हा किंवा असा संलेखाला या अधिनियमाच्या कलम ३२ खाली किंवा अन्य उपबंधावाली तरतुद केल्याप्रमाणे जिल्हाधिकाऱ्याचे प्रभागपत्र लावलेले असेल तेव्हा, असा संलेख कोणत्याही न्यायालयात स्वीकारला जाण्यास यात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे प्रतिबंध होणार नाही.

१. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे "गळवून रजनरल इन कॉन्सिल" याच्या उल्लेखाएवजी दाखल केला.
२. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे "उगारणी करणारे शासन" याच्या उल्लेखाएवजी दाखल केला.
३. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम ५ द्वारे "एक आणा शुल्कासहित" याएवजी दाखल केले.
(१ अॅक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
४. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम ६ द्वारे "एक आणा किंवा अर्धा आणा इतक्या शुल्कासहित"
याएवजी दाखल केले. (१ अॅक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
५. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे "शासन" याच्या उल्लेखाएवजी दाखल केले.
६. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे "काऊन" याच्या उल्लेखाएवजी दाखल केले.

संलेखाचा स्वीकार ३६. एखादा संलेख पुराव्यात स्वीकारण्यात आला असेल तेव्हा, कलम ६१ मध्ये उपबंधित केले केव्हा प्रश्नास्पद असेल तेव्हांचे सोडून इतर बाबतीत अशी स्वीकृती, तो संलेख रीतसर मुद्रांकित केलेला नाही या कारणावरून करावयाचा नाही. त्याच दावाच्या किंवा कार्यवाहीच्या कोणत्याही टप्प्यावर प्रश्नास्पद केली जाणार नाही.

अयोग्य रीत्या ३७. जेव्हा एखादा संलेखावर पुरेशा रकमेचा पण अयोग्य वर्णनाचा मुद्रांक लावलेला असेल तेव्हा, त्या मुद्रांकित केलेले संलेखावर आकारणीयोग्य असेल तेव्हांचे शुल्क भरल्यावर तो रीतसर मुद्रांकित असल्याचे प्रमाणित करण्यात येईल संलेख स्वीकृत करणे. आणि याप्रमाणे प्रमाणित केलेला कोणताही संलेख त्यानंतर, निष्पादनाच्या दिनांकापासून रीतसर मुद्रांकित झाला असल्याचे मानले जाईल, उसे उपबंधित करणारे निष्पम [[राज्य शासनास]] करता येतील.

अवरुद्ध करून ३८. (१) जेव्हा कलम ३३ खाली संलेख अवरुद्ध करून ठेवणारी व्यक्ती, विधित किंवा पक्षकारांच्या ठेवलेल्या संलेखाच्या संमतीने पुरावा घेण्यास प्राधिकृत असेल आणि त्या व्यक्तीने कलम ३५ द्वारे उपबंधित केल्याप्रमाणे दंड किंवा कलम संबंधात काय ३७ द्वारे उपबंधित केल्याप्रमाणे शुल्क भरण्यात आल्यावर असा संलेख पुराव्यात स्वीकारला असेल तेव्हा, ती कार्यवाही करावी. व्यक्ती, अशा संलेखाची अधिप्रमाणित प्रत व त्याबरोबर त्या संलेखाबाबत बसवलेल्या शुल्काची व दंडाची रकम नमूद करणारे एक लेखी प्रमाणपत्र जिल्हाधिकाऱ्याकडे पाठवील आणि अशी रकम जिल्हाधिकाऱ्याकडे किंवा तो या बाबतीत नियुक्त करील अशा व्यक्तीकडे पाठवील.

(२) अन्य प्रत्येक बाबतीत, संलेख याप्रमाणे अवरुद्ध करून ठेवणारी व्यक्ती, तो मूळ संलेख जिल्हाधिकाऱ्याकडे पाठवील.

कलम ३८, ३९. (१) एखादा संलेखाची प्रत, कलम ३८, पोटकलम (१) खाली जिल्हाधिकाऱ्याकडे पाठवील पोटकलम (१) असेल तेव्हा, तो स्वतःला योग्य वाटल्यास, * * * अशा संलेखाच्या संबंधात पाच रुपयांहून अधिक खाली दिलेली दिलेला दंड तेवढा परत करू शकेल. दंडाची रकम परत (२) जेव्हा असा संलेख कलम १३ किंवा कलम १४ याचे व्यतिक्रमण करून लिहिण्यात आलेला करण्याची जिल्हा- ठेवील किंवा तो कलम २८-पोटकलम (२) खाली त्याच्याकडे येईल तेव्हा, तो खालील कार्यपद्धती अनुसरील :— धिकाऱ्याची शक्ती. दिलेली दंडाची संपूर्ण रकम परत करू शकेल.

अवरुद्ध करून ठेवलेले ४०. (१) फक्त [दहा नवे पैसे याहून अधिक नाही इतके शुल्क] आकारण्यास पाच असलेला संलेख सोडून संलेख मुद्रांकित अन्य कोणताही संलेख किंवा वचनचिठी जेव्हा जिल्हाधिकारी, कलम ३३ खाली अवरुद्ध करून करण्याची जिल्हा- ठेवील किंवा तो कलम २८-पोटकलम (२) खाली त्याच्याकडे येईल तेव्हा, तो खालील कार्यपद्धती अनुसरील :— (क) असा संलेख रीतसर मुद्रांकित केलेला आहे किंवा तो शुल्कआकारणीला पाच नाही असे त्याचे मत असेल तर, तो योग्य शुल्क किंवा ती रकम पुरी करण्यासाठी लागणारी रकम व त्याबरोबर पाच रुपये इतका दंड भरण्यास, किंवा त्यास योग्य वाटल्यास, योग्य शुल्क रकमेच्या किंवा तिच्यात कमी पडणाऱ्या भागाच्या दहापटी [हून अधिक नसेल] इतकी रकम भरण्याची आशा करील—मग ती रकम पाच रुपयांहून अधिक असो वा कमी असो :

परंतु, जेव्हा असा संलेख, केवळ तो कलम १३ किंवा कलम १४ चे व्यतिक्रमण करून लिहिण्यात आलेला आहे एवढ्याच कारणावरून अवरुद्ध करून ठेवण्यात आला असेल तेव्हा, जिल्हाधिकारी स्वतःला योग्य वाटल्यास पा कलमाद्वारे विहित केलेला संपूर्ण दंड भाव करू शकेल.

(२) पोटकलम (१), खंड (क) खालील प्रत्येक प्रमाणपत्र हे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी त्यात नमूद केलेल्या बाबीचा निर्णयिक पुरावा असेल.

(३) एखादा संलेख कलम ३८, पोटकलम (२) खाली जिल्हाधिकाऱ्याकडे पाठवण्यात आला असेल तेव्हा, त्यावर या कलमाद्वारे उपबंधित केल्याप्रमाणे कार्यवाही केल्यानंतर जिल्हाधिकारी संलेख अवरुद्ध करून ठेवण्याचा अधिकाऱ्याला तो परत करील.

अभावितपणे संलेख ४१. फक्त [दहा नवे पैसे याहून अधिक नाही इतके शुल्क] आकारण्यास पाच असा संलेख सोडून अन्य असा रीतसर मुद्रांकित जो कोणताही संलेख, शुल्कआकारणीला पाच असून रीतसर मुद्रांकित केलेला नाही तो किंवा एखादे विनियमपत्र केले न जाणे. किंवा वचनचिठी कोणत्याही व्यक्तीने स्वतः होऊन तिच्या निष्पादनाच्या किंवा प्रथम निष्पादनाच्या दिनांक-

१. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे “गव्हर्नर जनरल इन कॉर्सिल” याच्या उल्लेखाएवजी दाखल केला.
२. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे “उग्राणी करणारे शासन” याच्या उल्लेखाएवजी दाखल केला.
३. १९५४ चा अधिनियम ४, कलम २ आणि अनुसूची-भाग १ला याद्वारे “या बाबतीत त्याच्याकडे अर्ज केल्यानंतर किंवा असा अर्ज केला चर्चेल तर मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाच्या समतीने” हे शब्द वगळले.
४. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम ६ द्वारे “एक आणा किंवा अर्धा आणा इतके शुल्क” याएवजी दाखल केले. (१ अँस्ट्रेबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
५. १९०४ चा अधिनियम १५-कलम ६ द्वारे समाविष्ट केले.

पासून एक वर्षाच्या आत जिल्हाधिकाऱ्यापुढे हजर केली आणि तो संलेख रीतसर मुद्रांकित केलेला नाही ही वस्तुस्थिती अशा व्यक्तीने जिल्हाधिकाऱ्याच्या निदर्शनास आणुन जिल्हाधिकाऱ्याकडे योग्य शुल्क किंवा त्याची रक्कम पुरी होण्यासाठी आवश्यक असलेली रक्कम भरण्याची तात्पारी दाखवली, आणि तो संलेख रीतसर मुद्रांकित करण्याची कसूर ही अभावितपणे, चक्रीमुळे किंवा अलंत निकडीच्या परिस्थितीमुळे घडली अशी जिल्हाधिकाऱ्याची खात्री पटली तर, त्यास कलम ३३ आणि ४० खालील कायवाही करण्या-ऐवजी अशी रक्कम स्वीकारून यात लगतनंतर विहित केल्याप्रमाणे कायवाही करता येईल.

४२. (१) एखाद्या संलेखाच्या बाबतीत, काही शुल्क व दंड वसत असल्यास कलम ३५, कलम ४० किंवा कलम ४१ खाली ते भरण्यात आल्यास तो संलेख पुराव्यात स्वीकारणारी व्यक्ती, किंवा, प्रकरणपरत्वे, जिल्हाधिकाऱ्याची त्या संलेखाबाबत योग्य शुल्क किंवा, प्रकरणपरत्वे, योग्य शुल्क व दंड (प्रत्येकाची रक्कम नमूद करून) वसूल झाले आहेत असे, ते भरणाऱ्या व्यक्तीचे नाव व राहण्याचे ठिकाण लिहून पृष्ठांकनाढारे प्रमाणित करील.

(२) याप्रमाणे पृष्ठांकित केलेला प्रत्येक संलेख पुराव्यात स्वीकार्य असेल आणि तो जण काही रीतसर मुद्रांकित करण्यात आलेला असावा त्याप्रमाणे त्याची नोंद करता येईल व त्याच्या आधारे कायवाही करता येईल, तसेच तो अधिप्रमाणित करता येईल आणि तो अवरुद्ध कलू ठेवणाऱ्या अधिकाऱ्याच्या हाती तो ज्या व्यक्तीच्या ताब्यासून आला असेल त्या व्यक्तीने त्याबाबत अर्ज केल्यावर तिच्याकडे किंवा ती सांगेल त्याप्रमाणे सुपूर्द करण्यात येईल :

परंतु—

(क) कलम ३५ खाली शुल्क आणि दंड भरल्यावर जो पुराव्यात स्वीकारण्यात आला आहे असा कोणताही संलेख, तो अशा प्रकारे अवरुद्ध केल्याच्या दिनांकापासून एक महिना संपूर्णपूर्वी किंवा जर तो आणखी काळ अवरुद्ध कलू ठेवणे आवश्यक आहे असे जिल्हाधिकाऱ्याने प्रमाणित केले असून ते प्रमाणपत्र त्याने रद्द केले नसेल तर, याप्रमाणे सुपूर्द केला जाणार नाही;

(ख) या कलमातील कोणत्याही गोष्टीमुळे “दिवाणी प्रक्रिया संहिता” (१८८२ चा १४)-कलम १४४-वर्ड ३ वर परिणाम होणार नाही.

४३. ज्या व्यक्तीने एखाद्या संलेखाच्या संबंधात, मुद्रांक कायवाही विरुद्ध एखादा अपराध केल्याचे मुद्रांक कायवाही दिसते अशा कोणत्याही व्यक्तीवर खटला भरण्यास अशा संलेखाच्या बाबतीत या प्रकरणाखाली कारवाई विरोधी अपराध-करण्यामुळे किंवा दड भरावा लागल्यामुळे, आडकाढी होणार नाही:

परंतु, ज्या संलेखाच्या संबंधात दंड भरण्यात आला आहे अशा कोणत्याही संलेखाच्या बाबतीत, तो अपराध योग्य शुल्क भरण्याची टाळाटाळ करण्याच्या उद्देशाने केला गेला आहे असे जिल्हाधिकाऱ्याला दिसून आत्यावाचून अशा प्रकारचा खटला दाखल करण्यात येणार नाही.

४४. (१) जेव्हा कोणत्याही व्यक्तीने एखाद्या संलेखाच्या संबंधात, कलम ३५, कलम ३७, कलम शुल्क किंवा दंड ४० किंवा कलम ४१ खाली कोणतेही शुल्क किंवा दंड भरलेला असून, कराराअन्वये किंवा कलम २९ भरणाऱ्या व्यक्तीना च्या उपर्याखाली किंवा असा संलेख निष्पादित करण्यात आला त्याकाळी अंमलात असणाऱ्या अन्य विवक्षित बाबतीत कोणत्याही अधिनियमितीखाली अन्य एखादी व्यक्ती, अशा संलेखासाठी योग्य मुद्रांक पुरवण्याचा खर्च त्याची वसूली करता सोसण्यास झांधलेली असेल तेच्छा, प्रथम उल्लेखिलेली व्यक्ती, याप्रमाणे भरलेल्या शुल्काची किंवा दंडाची येईल. रक्कम अशा अन्य व्यक्तीकडून वसूल करण्यास हक्कदार असेल.

(२) अशा वसूलीच्या प्रयोजनार्थ, अशा संलेखाच्या संबंधात या अधिनियमान्वये देण्यात आलेले कोणतेही प्रमाणपत्र, हे त्यात प्रमाणित केलेल्या बाबीचा निषिक्य पुरावा असेल.

(३) न्यायालयाला योग्य वाटल्यास, ज्या कोणत्याही दाव्यात किंवा कायवाहीत अशा व्यक्ती पक्षकार असतील आणि असा संलेख पुराव्यात दिला असेल त्यासाठी लागलेल्या खर्चाबाबतच्या कोणत्याही आदेशात अशी रक्कम समाविष्ट करता येईल. जर न्यायालयाने ती रक्कम अशा आदेशात समाविष्ट केली नाही तर, ती रक्कम वसूल करण्यासाठी आणखी कोणतीही कायवाही करता येणार नाही.

४५. (१) जेव्हा कलम ३५ किंवा कलम ४० खाली कोणताही दंड भरलेला असेल तेच्छा, तो विवक्षित बाबतीत भरल्याच्या दिनांकापासून एक वर्षाच्या आत लेखी अर्ज करण्यात आल्यास, मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरण, दंड किंवा जादा शुल्क असा दंड संपूर्णतः किंवा अंशतः परत करू शकेल.

(२) जेव्हा विधितः आकारणीयोग्य असलेल्या मुद्रांक-शुल्कपेक्षा अधिक शुल्क कलम ३५ किंवा महसूल ४० खाली आकारण्यात आलेले असून, ते भरण्यात आले आहे असे मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाचे प्राधिकरणाची शक्ती. मत असेल तेच्छा, संबंधित पक्षाने ते शुल्क आकारण्याबाबतचा आदेश मिळाल्याच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या आत लेखी अर्ज केल्यास असे प्राधिकरण, जास्तीचे शुल्क परत करू शकेल.

४६. (१) जर कलम ३८-पोटकलम (२) खाली जिल्हाधिकाऱ्याकडे पाठवलेला कोणताही संलेख कलम ३८ खाली वाटेतच गहाळ झाला, नष्ट झाला किंवा खराब झाला तर, तो संलेख गहाळ, नष्ट किंवा खराब झाल्या-पाठवलेले संलेख गहाळ झाल्यावहूल दायित्व नाही.

१. आता ‘दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८’ (१९०८ चा ५)-अनुसूची १ ली-आदेश तेरा-नियम ९ पहा.
भाग बारा—१८४

ज्यांवर कलम ३५
४० किंवा ४१ खाली
शुल्क भरलेले असेल
अशा संलेखांवर
पृष्ठांकन करणे.

(२) जेव्हा कोणताही संलेख याप्रमाणे पाठवला जाण्याच्या बेतात असेल तेव्हा, तो अवश्य काढन ठेवणाऱ्या व्यक्तीच्या हाती तो ज्या व्यक्तीच्या ताब्यातून आला असेल त्या व्यक्तीला, आपल्या खचनि अशा सलेखाची नवकल तथार करण्यात यावी व तो अवश्य कूऱत ठेवणाऱ्या व्यक्तीने ती अधिप्रमाणित करावी अशी मागणी करता येईल.

आपणाकडे आलेली
अमुद्रांकित विनिमय
पत्र व वचनचिठ्ठ्या
मुद्रांकित करण्याची
प्रदात्याची शक्ती.

४७. जेव्हा, [दहा नवे पैसे याहून अधिक नाही इतके शुल्क] आकारण्यास पाव असे कोणतेही विनिमय-पत्र [किंवा वचनचिठ्ठी] त्याची रक्कम मिळण्यासाठी अमुद्रांकित स्वरूपात सदर करण्यात आली असेल तेव्हा, जिला ती याप्रमाणे सादर करण्यात आली असेल ती व्यक्ती त्यावर आवश्यक तो चिकट मुद्राक लावू शकेल आणि यात यापूर्वी उपबंधित केलेल्या रीतीने ती रद्द केल्यावर अशा विनिमयपत्रावरून [किंवा वचनचिठ्ठीवरून] प्रदेय असलेली रक्कम देऊ शकेल, आणि ती जिने घावयाला पाहिजे होती त्या व्यक्तीवर शुल्क आकारु शकेल, किंवा पूर्वोत्तप्रमाणे प्रदेय असलेल्या रक्मेमधून ती बजा करू शकेल, आणि असे विनिमयपत्र [किंवा वचनचिठ्ठी] शुल्काच्या प्रयोजनापुरती सुपोर्ण व विधिग्राह्य असल्याचे मानले जाईल :

परंतु अशा विपत्राच्या [किंवा वचनचिठ्ठीच्या] संबंधात एखादी व्यक्ती, ज्या कोणत्याही दंडास किंवा कार्यवाहीस पाव असेल त्यापासून तिला यात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे सुटका मिळणार नाही.

शुल्क व दंड यांची

वसुली. ४८. या प्रकरणाखाली भरावी लागणारी सर्व शुल्क, दंड व अन्य रकमा ज्या व्यक्तीकडून येणे असतील त्या व्यक्तीच्या जंगम मालमत्तेवर अटकावणी लावून व ती विकून, किंवा जमीन-मृहसुलाची शकावाकी वसुल करण्यासाठी त्या त्या काळी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही प्रक्रियेनुसार जिल्हा-धिकाच्यास त्याची वसुली करता येईल.

प्रकरण ५ वे

विषयक्षित प्रकरणांत मुद्रांकांवाबत सवलती देणे.

खराब झालेल्या

मुद्रांकांवाबत सवलत देणे.

४९. कोणता पुरावा मागवावयाचा व कोणती चौकशी करावयाची त्यासंबंधी [“राज्य शासन”] करील अशा नियमांच्या अधीनतेने, जिल्हाधिकारी, कलम ५० मध्ये विहित केलेल्या कालावधीच्या आत त्याच्याकडे अर्ज करण्यात आल्यास व वसुस्थितीवहू त्याची खाली झाल्यास, यात यापुढे नमूद केलेल्या प्रकरणी खराब झालेल्या छापील मुद्रांकाच्या बाबतीत सवलत देऊ शकेल, ते असे :—

(क) एखाद्या कागदावर लिहिलेला कोणताही संलेख कोणत्याही व्यक्तीकडून निष्पादित केला जाण्यापूर्वी अनवधानामुळे व अहेतुकपणे खराब झालेला, दिसेनासा झालेला किंवा लेखनप्रमादामुळे अथवा अन्य कोणत्याही कारणाने नियोजित प्रयोजनासाठी अयोग्य ठरलेला असेल त्यावरील मुद्रांक;

(ख) जो पूर्णत: किंवा अंशत: लिहिलेला आहे, पण त्यातील कोणत्याही पक्षाने स्वाक्षरित केलेला किंवा नियादित करून दिलेला नाही अशा कोणत्याही दस्तऐवजावरील मुद्रांक;

(ग) “[मागणीवरून नव्हे तर अन्यथा प्रदेय असलेल्या] विनिमयपत्राच्या बाबतीत * * * किंवा वचनचिठ्ठाच्या बाबतीत—

(१) विकर्षकाने किंवा त्याच्या वर्तीने स्वाक्षरित केलेले [असे कोणतेही विनिमयपत्र] स्वीकारण्यात आलेले नसेल किंवा ते कोणत्याही रीतीने वापरण्यात आलेले नसेल किंवा स्वीकारार्थ निविदान करण्याव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही प्रयोजनाकरिता त्याच्या हातून सुपूर्द झालेले नसेल तेव्हा त्यावरील मुद्रांक :

परंतु, ज्या कागदावर असा कोणताही मुद्रांक छापलेला असेल त्या कागदावर नंतर लिहावयाच्या कोणत्याही विनिमयपत्राचा * * * स्वीकार म्हणून किंवा त्यासाठी उद्दिश्य असलेली अशी कोणतीही स्वाक्षरी त्यावर असता काप्ता नये.

(२) कत्यने किंवा त्याच्या वर्तीने स्वाक्षरित केलेली जी कोणतीही वचनचिठ्ठी कोणत्याही रीतीने वापरलेली नाही किंवा त्याच्या हातून सुपूर्द झालेली नाही तीवरील मुद्रांक;

१. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम ७ द्वारे “एक आणा शुल्क” याएवजी दाखल केले. (१ ऑंटोवर, १९८५ रोजी व तेव्हापासून).
२. १९२७ चा अधिनियम ५-कलम ५, द्वारे “वचनचिठ्ठी किंवा धनादेश” यांच्या उल्लेखाएवजी दाखल केला.
३. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे “स्थानिक शासन” याएवजी दाखल केले.
४. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे “उगराणी करणारे शासन” याएवजी दाखल केले.
५. १९२७ चा अधिनियम ५-कलम ५ द्वारे समाविष्ट केले.
६. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे “धनादेशाच्या” हा शब्द वगळला.
७. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे “कोणतेही विनिमयपत्र” याएवजी दाखल केले.
८. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे “किंवा धनादेशाचा” हे शब्द वगळले.

(३) [असे कोणतेही विनिमयपत्र,] * * * किंवा वचनचिठ्ठी तिच्या विकर्षकाने किंवा त्याच्या वतीने स्वाक्षरित केलेली असली तरी कोणत्याही चूकभुलीमुळे खराब किंवा निरुपयोगी झालेली असेल तेव्हा, त्यासाठी वापरलेला किंवा वापरण्याचे उद्देशित असलेला मुद्रांक—मग ते विनिमयपत्र * * * असल्यास स्वीकारार्थ सादर केलेले किंवा स्वीकारलेले किंवा पृष्ठांकित केलेले असले अथवा ती वचनचिठ्ठी असल्यास प्रदेशीला सुपूर्दे केलेली असली तरी हरकत नाही:

परंतु, खराब झालेले विनिमयपत्र * * * किंवा वचनचिठ्ठी याच्याशी, पूर्वोक्त अशा चूकभुलीची दुरुस्ती क्षेरीजकरता, प्रत्येक तपशिलाबाबत तंतोतंत जुळणारे दुसरे पूर्ण केलेले व रीतसर मुद्रांकित केलेले विनिमयपत्र * * * किंवा अशी वचनचिठ्ठी हजर केली असली पाहिजे;

(४) जो संलेख त्यातील कोणत्याही पक्षाने निष्पादित करून दिलेला असून,—

(१) तो सुरुचातीपासून विधित: सर्वथा शून्य असल्याचे नंतर आढळून आले असेल;

(२) त्यामधील कोणत्याही तुटीमुळे किंवा चुकीमुळे मूळ उद्देशित प्रयोजनासाठी तो अपाव असल्याचे नंतर आढळून आले असेल;

(३) तो ज्या कोणत्याही व्यक्तीने निष्पादित करणे आवश्यक आहे ती व्यक्ती, तो निष्पादित न करताच मृत्यु पावल्यामुळे किंवा अशा कोणत्याही व्यक्तीने तो निष्पादित करण्यास नकार दिल्यामुळे उद्देशित संब्यवहार संकलित स्वरूपात घडवून आणण्याच्या दृष्टीने पूर्ण करता येत नसेल;

(४) एखाद्या महत्त्वाच्या पक्षाकडून तो निष्पादित केला गेलेला नाही व त्यावर स्वाक्षरी करण्यास तो पक्ष असमर्थ आहे किंवा त्याने नकार दिला आहे म्हणून उद्देशित प्रयोजनासाठी तो वस्तुतः अपूर्ण व अपर्याप्त असेल;

(५) कोणत्याही व्यक्तीने त्याखाली कृती करण्यास किंवा त्याद्वारे प्रतिभूत करावयाचे योजिलेला कोणताही पैसा देण्यास नकार दिल्यामुळे किंवा त्याद्वारे देण्यात आलेले कोणतेही पद नकारल्यामुळे किंवा न स्वीकारल्यामुळे उद्देशित प्रयोजन सर्वथा फसले असेल;

(६) त्याद्वारे जो संब्यवहार घडवून आणण्याचे योजिले असेल तो संब्यवहार त्याच पक्षांच्या दरम्यान झालेल्या व त्यापेक्षा कमी मूळ नसलेला एखादा मुद्रांक लावलेल्या अन्य कोणत्याही संलेखाद्वारे घडवून आणण्यामुळे निरुपयोगी झाला असेल;

(७) तो अपुण्या मूळ्याचा असेल आणि त्याद्वारे जो संब्यवहार घडवून आणण्याचे योजले असेल तो संब्यवहार त्याच पक्षांच्या दरम्यान व त्यापेक्षा कमी मूळ नसलेला एखादा मुद्रांक लावलेल्या अन्य कोणत्याही संलेखाद्वारे घडवून आणण्यामुळे निष्पादित असेल असला असेल;

(८) तो अनवधानामुळे आणि अहेतुकणे खराब झाला असेल आणि ज्याच्यावजी त्याच पक्षांच्या दरम्यान व त्याच प्रयोजनासाठी रीतसर मुद्रांकित असा दुसरा संलेख निष्पादित करून दिलेला असेल;

अशा कोणत्याही संलेखासाठी वापरलेला मुद्रांक:

परंतु, निष्पादित संलेखाच्या बाबतीत, ज्या कार्यवाहीमध्ये तो संलेख पुराव्यात देता किंवा देऊ करता आला असता अथवा, दिला किंवा देऊ केला गेला असता अशी कोणतीही वैध कार्यवाही आरंभलेली असता कामा नये आणि तो संलेख रद्द करण्यासाठी परत केलेला असता कामा नये.

स्पष्टीकरण.—संलेखावर जेवढे शुल्क आकरणीयोग्य असेल ते पूर्ण शुल्क भरण्यात आल्याबद्दलचे कलम ३२ खालील जिल्हाधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र म्हणजे या कलमाच्या अर्थात्तुसार उमट मुद्रांक होण्या.

५०. कलम ४९ खाली सुटका मिळाऱ्यासाठी खाली दिलेल्या कालावधीच्या आत अर्ज करावा कलम ४९ खाली लागेल, ते असे,—

(१) खंड (४), (५) मध्ये उल्लेखिलेल्या बाबतीत, संलेखाच्या दिनांकापासून दोन महिन्यांच्या आत;

(२) ज्यावर कोणताही संलेख, त्यातील कोणत्याही पक्षाने निष्पादित केलेला नसेल अशा कोणत्याही मुद्रांकित कागदाच्या बाबतीत, तो मुद्रांक खराब झाल्यानंतर सहा महिन्यांच्या आत;

(३) ज्यावर कोणताही संलेख, त्यातील कोणत्याही पक्षाने निष्पादित केलेला असेल अशा एखाद्या मुद्रांकित कागदाच्या बाबतीत, संलेखाच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत किंवा त्यावर दिनांक घातलेला नसेल तर, ज्या व्यक्तीने तो प्रथम किंवा एकटीनेच निष्पादित केला त्या व्यक्तीने निष्पादित केल्यानंतर सहा महिन्यांच्या आत:

१. १९२७ चा अधिनियम ५, कलम ५ द्वारे “कोणतेही विनिमयपत्र” याएवजी दाखल केले.

२. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे “घनादेश” हा शब्द वगळला.

३. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे “किंवा घनादेश” हा शब्द वगळला.

परंतु—

(क.) जेव्हा खराब झालेला संलेख, पुरेशा कारणासाठी [भारताबाहेर] पाठवण्यात आला असेल तेव्हा, ता [भारतात] परत हाती आल्यानंतर, सहा महिन्यांच्या आत असा अर्ज करता येईल;

(ख.) ज्या संलेखाच्या बदली दुसरा संलेख निष्पादित केलेला असेल असा कोणताही संलेख अपार्हार्दी परिस्थितीमुळे उपरोक्त कालावधीत रद्द करण्यासाठी म्हणून सोडून देता येत असेल तेव्हा, असा बदली संलेख निष्पादित केल्याच्या दिनांकानंतर सहा महिन्यांच्या आत असा अर्ज करता येईल.

निगमांना पुढे जरूर

५१. मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरण [किंवा मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाने याबाबत नसलेल्या छापील शक्ती प्रदान केली असेल तर जिल्हाधिकारी] [कोणत्याही बैंकव्यवसायीने किंवा] कोणत्याही निगमित नमुन्यांच्या बाबतीत कपनीने किंवा अन्य निगम-निकायाने संलेखाच्या मुद्रित नमुन्यासाठी वापरलेल्या मुद्रांकित कागदांच्या सबलत बाबतीत, जर उक्त [बैंकव्यवसायीला], कपनीला किंवा निगम-निकायाला भासणारी अशा नमुन्यांची गरज पुरेशा कारणामुळे संपली असेल तर, सबलत देऊ शकेल, याला कालमर्यादा नाही;

परंतु, अशा मुद्रांकित कागदांच्या बाबतीत रीतसर शुल्क भरले असल्याबद्दल अशा प्राधिकाऱ्याची खात्री पटली पाहिजे.

चुकीचा वापर ५२. (क) जेव्हा कोणत्याही व्यक्तीने, शुल्क आकारण्यास पात्र अशा संलेखाकरता, या अधिकेलेल्या मुद्रांकांबाबत नियमाखाली केलेल्या नियमांमध्ये अशा संलेखाकरता विहित केले असेल त्या वर्णनाहून अन्य वर्णनाचा सबलत एखादा मुद्रांक किंवा आवश्यक असेल त्याहून अधिक मूल्याचा एखादा मुद्रांक अनवधानाने वापरला असेल किंवा कोणतेही शुल्क आकारण्यास पात्र नसलेल्या एखाद्या संलेखासाठी एखादा मुद्रांक अनवधानाने वापरला असेल तेव्हा, किंवा

(ख.) जेव्हा एखादा संलेखासाठी वापरलेला मुद्रांक हा, अशा प्रकारचा संलेख कलम १३ च्या उप-बंधांचे व्यतिक्रमण करून लिहिण्यात आल्यामुळे, कलम १५ खाली अनवधानाने निस्पयोगी बनला असेल तेव्हा,

जिल्हाधिकाऱ्यास, त्या संलेखाच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत किंवा त्यावर दिनांक नसेल तर, ज्या व्यक्तीने तो प्रथमत: किंवा एकटीनेच निष्पादित केला असेल तिने तो निष्पादित केल्याच्या दिनांकानंतर सहा महिन्यांच्या आत अर्ज केला असल्यास आणि तो संलेख शुल्क आकारण्याला पात्र असल्यास, त्यावर योग्य शुल्काचे मुद्रांक उन्हा लावल्यावर याप्रमाणे चुकीचा वापर झालेला किंवा निस्पयोगी बनलेला मुद्रांक खराब झालेला मुद्रांक म्हणून रद्द करता येईल व त्याची किंमत परत देता येईल.

खराब झालेल्या किंवा

५३. ज्या बाबतीत खराब झालेल्या किंवा चुकीचा वापर केलेल्या मुद्रांकांची किंमत परत करावयाची चुकीचा वापर असेल अशा कोणत्याही बाबतीत, जिल्हाधिकारी त्याएवजी—

केलेल्या मुद्रांकांबाबत
सबलत कशी
द्यावयाची.

(क.) त्याच वर्णनाचे व त्याच मूल्याचे अन्य मुद्रांक; किंवा

(ख.) आवश्यक असल्यास व त्याला योग्य वाटल्यास, अन्य कोणत्याही वर्णनाचे तेवढ्या मूल्याचे मुद्रांक; किंवा

(ग.) स्वविवेकानुसार दर रुपयामागे किंवा त्याच्या कोणत्याही भागामागे [दहा नवे पैसे] वजा करून पैशाच्या रूपात तितकेच मूल्य

देऊ शकेल.

५४. जो खराब झालेला नाही किंवा उद्देशित प्रयोजनाच्या दृष्टीने अपात्र किंवा निस्पयोगी बनलेला न लागण्याच्या नाही असा किंवा असे मुद्रांक जेव्हा कोणत्याही व्यक्तीच्या कब्जात असतील, पण त्यांचा त्या व्यक्तीला लोक उपयोग मुद्रांकांबाबत नसेल तेव्हा, जर ते रद्द करण्याकरता अशा व्यक्तीने ते परत केले आणि—

सबलत.

(क.) असा मुद्रांक किंवा असे मुद्रांक हे अशा व्यक्तीने त्यांचा वापर करण्याच्या प्रामाणिक उद्देशाने खरेदी केले होते; आणि

(ख.) तिने त्याची किंवा त्यांची पूर्ण किंमत चुकती केली आहे; आणि

(ग.) ते ज्या दिनांकास याप्रमाणे परत करण्यात आले त्या दिनांकाच्या लगतपूर्वे सहा महिन्यांच्या कालावधीच्या आत ते याप्रमाणे खरेदी करण्यात आलेले होते

असे जिल्हाधिकाऱ्याची खात्री पटेल अशाप्रकारे शाब्दीत केले तर, जिल्हाधिकारी, अशा व्यक्तीस रूपयामागे अथवा त्याच्या भागामागे [दहा नवे पैसे] वजा करून अशा मुद्रांकांचे अथवा मुद्रांकांचे मूल्य पैशाच्या रूपात परत करील:

१. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम २ द्वारे “राज्य” याच्या उल्लेखाएवजी दाखल केला. (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेव्हापासून).

२. १९५४ चा अधिनियम ४, कलम २ व अनुसूची-भाग १ ला, याद्वारे समाविष्ट केले.

३. १९६० चा अधिनियम ५, कलम ६ द्वारे समाविष्ट केले.

४. १९५८ चा अधिनियम ९, कलम ८ द्वारे “एक आणा” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

परंतु, जर ती व्यक्ती लायसनधारक मुद्रांक-विक्रेता असेल तर, जिल्हाधिकारी स्वतःला योग्य वाटल्यास, मुद्रांक-विक्रेत्या व्यक्तीने प्रत्यक्षात भरलेली रक्कम, पूर्वोक्ताप्रमाणे त्यामध्ये कोणतीही कंपात न करता परत करू शकेल.

[५४क. कलम ५४ मध्ये काहीही अंतर्भूत असेले तरी, जेव्हा एखाद्या व्यक्तीजवळ चार आण्याच्या आप्पाच्या किंवा त्याच्या पटीच्या मूल्याभिधानाचा नव्हे तर अन्य कोणत्याही मूल्याभिधानाचा मुद्रांक असेल किंवा मूल्याभिधानाच्या असतील आणि जर असा किंवा असे मुद्रांक खराव झालेले नसतील तर, अशा व्यक्तीने 'भारतीय मुद्रांक (विशेष) अधिनियम, १९५८' (१९५८ चा १९) याच्या प्रारंभापासून सहा भॅहिन्याच्या आत असा सबलती. किंवा असे मुद्रांक परत जिल्हाधिकार्याच्या स्वाधीन केल्यानंतर, जिल्हाधिकारी 'भारतीय नाणी अधिनियम, १९०६' (१९०६ चा ३) याचे कलम १४-पोट-कलम (२) याच्या उपबंधानुसार परिणामाना करून ठरवलेली असा मुद्रांकाच्या किंवा मुद्रांकाची रक्कम अशा व्यक्तीस परत करील.]

[५४ख. कलम ५४ मध्ये काहीही अंतर्भूत असेले तरी, एखाद्या व्यक्तीजवळ 'शरणार्थी सहायता' असे शरणार्थी सहायता अक्षरांकित केलेले मुद्रांक (कलम ३क व्याघ्ले जाण्यापूर्वी त्या कलमाला अनुसून काढलेले मुद्रांक) असतील आणि असे मुद्रांक खराव झालेले नसतील तेव्हा, अशा व्यक्तीने असे मुद्रांक 'शरणार्थी सहायता कर (निरास) अधिनियम, १९७३' याच्या प्रारंभापासून सहा महिन्याच्या आत जिल्हाधिकार्याकडे परत केले असतो जिल्हाधिकारी अशा व्यक्तीला अशा मुद्रांकाच्या पैशांच्या स्वरूपात परतावा देईल किंवा त्याएवजी त्याच मूल्याचे अन्य मुद्रांक देईल :

परंतु, अशा परताच्यांसाठी होणाच्या मागण्यांचा त्वरेन निकाल करणे सुकर होण्याच्या दृष्टीने, राज्य शासन स्वतःला योग्य वाटेल अशा रीतीने अन्य एखादी कायंपढती विहित करू शकेल आणि अशा परताच्यांची मागणी करण्यासाठीसुद्धा ती अनुसरता येईल.]

५५. जेव्हा रीतसर मुद्रांकित केलेल्या कोणत्याही ऋणपत्राचे तीच शब्दयोजना असेले ऋणपत्र विवक्षित ऋणपत्राचे काढून त्याद्वारे नवीकरण करण्यात आले असेल तेव्हा, एक महिन्याच्या आत अर्ज केला तर, जिल्हाधिकारी, नवीकरण केल्यावर मूळ ऋणपत्रावरील मुद्रांकाचे मूल्य किंवा नवीन ऋणपत्रावरील मुद्रांकाचे मूल्य यांपैकी जी कमी असेल सबलत.

परंतु, मूळ ऋणपत्र जिल्हाधिकार्यापुढे हजर केले असेले पाहिजे आणि राज्य शासन निर्देशित करील अशा रीतीने ते रद्द करून घेतलेले असेले पाहिजे.

स्पष्टीकरण.——अशा ऋणपत्राचे, त्यात पुढील बदल असेले तरी, या कलमाच्या अर्थानुसार मूळचीच शब्दयोजना करून नवीकरण करण्यात आले असेल तेव्हा, एक महिन्याच्या आत अर्ज केला तर, जिल्हाधिकारी, नवीकरण केल्यावर तेवढी रक्कम असे ऋणपत्र काढणाऱ्या व्यक्तीला परत करील :

(क) प्रतिभूत केलेली एकूण रक्कम तेवढीच ठेवून, एका मूळच्या ऋणपत्राएवजी दोन किंवा त्याहून अधिक ऋणपत्रे काढणे;

(ख) प्रतिभूत केलेली एकूण रक्कम तेवढीच ठेवून, दोन किंवा त्याहून अधिक मूळच्या ऋणपत्राएवजी एक ऋणपत्र काढणे;

(ग) नवीकरणाच्या वेळी मूळ धारकाच्या नावाच्या बदली दुसऱ्या धारकाचे नाव धालणे; आणि

(घ) त्याच्या व्याजदरात किंवा रकमेच्या प्रदानाच्या दिनांकात फेरवदल करणे.

प्रकरण ६ वे

निर्देशन आणि पुनरीक्षण

५६. (१) प्रकरण ४थे व प्रकरण ५वे यांचाली [व कलम २६ च्या पहिल्या परंतुकाच्या खंड मुळ नियंत्रक महसूल (क.) खाली] जिल्हाधिकार्याला वापरता येणाऱ्या शक्ती, या सर्व वाबतीत मुळ नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाचे करण्याच्या नियंत्रणास अधीन असतील.

(२) जर कलम ३१, कलम ४०, किंवा कलम ४१ खाली कायंवाही करण्याच्या कोणत्याही जिल्हाधिकार्यास, एखाद्या संलेखावर शुल्क म्हणून किंवा रक्कम आकारणीयोग्य आहे याबाबत शंका असली तर, त्यास त्या प्रकरणाचे परिकल्पन तथार करून त्यावरील स्वतःच्या अभिप्रायासह ते मुळ नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाकडे निर्णयाकरता निर्देशित करता येईल.

(३) अंते प्राधिकरण त्या प्रकरणावर विचार करून आपल्या निर्णयाची एक प्रत जिल्हाधिकार्याकडे पाठवील आणि जिल्हाधिकारी अशा निर्णयानुसूप शुल्क (काही असल्यास) निर्धारित करण्याची व ते आकारण्याची कायंवाही करील.

१. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम ९ द्वारे समाविष्ट केले (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेज्ज्ञापासून).

२. १९७३ चा अधिनियम १३-कलम २ द्वारे समाविष्ट केले.

३. १९०४ चा अधिनियम ५-कलम ७ द्वारे समाविष्ट केले.

मुख्य नियंत्रक महसूल

प्राधिकरणाकडून उच्च न्यायालयाकडे निर्देशित करण्यात आलेल्या किंवा अन्यथा त्याच्या निर्देशनास येणाऱ्या कोणत्याही प्रकरणाचे परिकथन उच्च न्यायालयाकडे तयार करून असे प्रकरण त्यावरील आपल्या अभिप्रायासह पुढीलप्रमाणे निर्देशित करता येईल:—

पाठवण्यात येणारे प्रकरणाचे परिकथन.

५७. (१) मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणास, कलम ५६, पोटकलम (२) खाली त्याच्याकडे

उच्च न्यायालयाकडे निर्देशित करण्यात आलेल्या किंवा अन्यथा त्याच्या निर्देशनास येणाऱ्या कोणत्याही प्रकरणाचे परिकथन

उच्च न्यायालयाकडे तयार करून असे प्रकरण त्यावरील आपल्या अभिप्रायासह पुढीलप्रमाणे निर्देशित करता येईल:—

(क) जर ते एखाद्या राज्यात उद्भवले असेल तर, त्या राज्याच्या उच्च न्यायालयाकडे;

(ख) जर ते दिल्ली या संघ राज्यक्षेत्रात उद्भवले असेल तर, दिल्ली उच्च न्यायालयाकडे;]

(ग) जर ते अस्थाचल प्रदेश किंवा मिश्रोराम या संघ राज्यक्षेत्रात उद्भवले असेल तर, गोहत्ती उच्च न्यायालयाकडे (आसाम, नागालैंड, मेघालय, मणिपूर आणि त्रिपुरा उच्च न्यायालय);]

(घ) जर ते अंदमान व निकोवार वेटे या संघ राज्यक्षेत्रात उद्भवले असेल तर, कलकत्ता येथील उच्च न्यायालयाकडे; आणि * * *

(ङ) जर ते [लक्ष्मीप] वेटावर उद्भवले असेल तर, केरळ उच्च न्यायालयाकडे;

[(ङङ) जर ते चंदीगढ या संघ राज्यक्षेत्रामध्ये उद्भवले असेल तर, पंजाब व हरियाणा उच्च न्यायालयाकडे;]

[(च) जर ते दादरा व नगरहवेली या संघ राज्यक्षेत्रामध्ये उद्भवले असेल तर, मुंबई उच्च न्यायालयाकडे.]]

(२) असे प्रकरण ज्याच्याकडे निर्देशित करण्यात आले असेल ते उच्च न्यायालय * * * याचे तीनपेक्षा कमी नाहीत इतके न्यायाधीश असा प्रत्येक प्रकरणाचा निर्णय करतील आणि त्याच्यात मतभेद झाल्यास, बहुमतप्रमाणे निर्णय होईल.

परिकथित प्रकरण-

संबंधी अधिक तप्पील मागवण्याची उच्च न्यायालयाकडे निर्णय करता येईल इतप्पत पुरेशी आहेत याबद्दल उच्च न्यायालयाची * * * खाली झाली नाही तप्पील मागवण्याची तर, त्या न्यायालयास, त्यावाबत ते निर्देशित करील अशी त्यात भर घालणासाठी किंवा तसा फेरबदल उच्च न्यायालयाची करण्यासाठी ते प्रकरण, ज्या महसूल प्राधिकरणाने त्या प्रकरणाचे परिकथन पाठवले होते त्याच्याकडे परत शक्ती, निर्देशित करता येईल.

परिकथन केलेले प्रकरण निकालात

उच्च न्यायालयाकडे निर्णय करता येईल इतप्पत प्रश्नांचा निर्णय करील आणि असा निर्णय ज्या मुदांवर आधारलेला असेल ते मुद्दे काढण्याची अंतर्भूत करून त्यावर आपला न्यायनिर्णय देईल.

(२) ते न्यायालय ज्या महसूल प्राधिकरणाने त्या प्रकरणाचे परिकथन पाठवले असेल त्याच्याकडे असा निर्णयाची नक्कल न्यायालयाच्या मोहरेनिशी व प्रबंधकाच्या लहीनिशी पाठवील; आणि महसूल प्राधिकरण, अशी नक्कल मिळाल्यावर असा न्यायनिर्णयनुसृप ते प्रकरण निकालात काढील.

अन्य न्यायालयांनी

उच्च न्यायालयाकडे च्या परंतुक (क) खाली कोणत्याही संलेखाच्या बाबतीत, भरावयाच्या शुल्काच्या रक्कमेवावत शंका असेल प्रकरणाचे परिकथन तर न्यायाधीशास, त्या प्रकरणाचे परिकथन तयार करून ते त्यावरील स्वतःच्या अभिप्रायांसह, जर तो पाठवणे न्यायाधीश म्हणजे मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरण असते तर त्याने कलम ५७ खाली ते ज्याच्याकडे निर्देशित केले असते त्या उच्च न्यायालयाकडे * * * निर्णयासाठी पाठवता येईल.

१. विधि अनुकूलन आदेश (क्र. २), १९५६ द्वारे मूळ संद (क) ते (छ) ऐवजी दाखल केले.
२. जी. एस. आर. १९४४, राजपत्र असाधारण, भाग २ रा, विभाग ३ (दोन), पृष्ठ ५७८, दिनांक ३० ऑक्टोबर, १९६८ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी दाखल केले.
३. जी. एस. आर. ७ (ई), भाग २ रा, विभाग ३ (एक), दिनांक २ जानेवारी, १९७४ द्वारे मूळ मजकुरा-ऐवजी दाखल केले.
४. १९६३ चा विनियम ६, कलम २ आणि अनुसूचीद्वारे वगळले.
५. जी. एस. आर. ४३२, राजपत्र असाधारण, भाग २ रा, विभाग ३१, दिनांक २१ ऑक्टोबर, १९७४ द्वारे, "लखदीव, मिनिकॉय आणि अमिनदिवी वेटे" याऐवजी दाखल केले.
६. जी. एस. आर. १९४४, राजपत्र असाधारण, भाग २ रा, विभाग ३ (दोन), पृष्ठ ५४८, दिनांक ३० ऑक्टोबर, १९६८ द्वारे समाविष्ट केले.
७. १९६३ चा विनियम ६, कलम २ व अनुसूचीद्वारे समाविष्ट केले.
८. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे, "मुख्य न्यायालय किंवा न्यायिक आयुक्ताचे न्यायालय" हे शब्द वगळले.
९. अनुकूलन आदेश, १९४८ द्वारे "मुख्य न्यायालय किंवा न्यायिक आयुक्ताचे न्यायालय" हे शब्द वगळले.

(२) ते न्यायालय त्या प्रकरणावर जगू काही ते कलम ५७ खाली निर्देशित केलेले असावे न्यायालयाने कार्यवाही करील आणि आपल्या न्यायिनिर्णयाची एक नक्कल त्या न्यायालयाच्या मोहोरीनिशी व प्रबंधकाच्या सहीनिशी मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाकडे पाठवील व तशीच दुसरी नक्कल निर्देशन करणाऱ्या न्यायाधीशाकडे पाठवील व तो न्यायाधीश ती प्रत मिळाल्यावर अशा न्यायिनिर्णयावरहुकूम ते प्रकरण निकालात काढील.

(३) पोटकलम (१) खाली करावयाची निर्देशने जेव्हा जिल्हा न्यायालयास दुद्यम असलेल्या न्यायालयाने करावयाची असतात तेव्हा, ती जिल्हा न्यायालयामार्फत केली जातील आणि जेव्हा ती कोणत्याही दुद्यम महसूल न्यायालयाने करावयाची असतात तेव्हा ती निकटच्या वरिष्ठ न्यायालयामार्फत केली जातील.

६१. (१) जेव्हा आपल्या दिवाणी किंवा महसूल अधिकारितेचा वापर करणारे कोणतेही मुद्रांकाच्या पुरेसे-न्यायालय किंवा कोणतेही फौजदारी न्यायालय, 'फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १८९८' (१८९८ चा. ५)- पणाच्या संबंधाने प्रकरण १२ वे किंवा प्रकरण ३६ वे याखालील कोणत्याही कार्यवाहीत, एवादा संलेख रीतसर मुद्रांकित न्यायालयाच्या केलेला म्हणून किंवा मुद्रांकाची जस्ती नसलेला म्हणून किंवा कलम ३५ खाली शुल्क व दंड भरल्यावर विवक्षित निर्णयांचे तो पुराव्यात स्वीकारण्याबद्दल आदेश देईल तेव्हा, ज्या न्यायालयात अशा प्रथम उल्लेखिलेल्या न्याय-पुनरीक्षण, ल्याविरुद्ध अपीले दाखल होऊ शकतात किंवा त्याच्याकडून प्रकरणे निर्देशित केली जातात त्या न्यायालयास, स्वतः होऊन किंवा जिल्हाधिकार्याच्या अजर्जिवरून असा आदेश विचारात घेता येईल.

(२) अशा रीतीने विचार केल्यानंतर कलम ३५ खाली शुल्क व दंड भरण्यात आल्याशिवाय किंवा भरलेल्या शुल्कापेक्षा व दंडापेक्षा अधिक शुल्क व दंड भरण्यात आल्याशिवाय तो संलेख पुरावा म्हणून स्वीकारला जावयास नको होता असे न्यायालयाचे मत पडले तर, ते तशा अर्थाचा निर्णय नमूद करू शकेल. आणि त्या संलेखावर जे शुल्क आकारणीयोग्य असेल न्यायी रक्कम ठरवू शकेल आणि असा संलेख त्यावेळी ज्या कोणत्याही व्यक्तीच्या कब्जात किंवा नियंत्रणात असेल तिला तो हजर करण्यास कर्मावू शकेल व तो हजर केल्यावर अवरुद्ध करून ठेवू शकेल.

(३) पोटकलम (२) खाली कोणताही निर्णय नमूद करण्यात आला असेल तेव्हा, तो नमूद करणारे न्यायालय, त्या निर्णयाची नक्कल जिल्हाधिकार्याकडे पाठवील आणि तो ज्या संलेखाची संविधित आहे तो संलेख जेथे अवरुद्ध करून ठेवण्यात आला असेल किंवा अन्यथा अशा न्यायालयाच्या कब्जात असेल तेथे त्याच्याकडे ही असा संलेख पाठवील.

(४) त्यानंतर जिल्हाधिकार्यास, असा संलेख पुराव्यात स्वीकारण्यासंवधीच्या आदेशात किंवा कलम ४२ खाली दिलेल्या कोणत्याही प्रमाणपत्रात किंवा कलम ४३ मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी कोणत्याही घ्यवतीने, अशा संलेखाच्या संबंधात मुद्रांक कायद्याच्या विरुद्ध कोणताही अपराध केला आहे असे त्याला वाटत असेल तर, त्यावद्दल त्या व्यक्तीविरुद्ध खटला भरता येईल :

परंतु—

(क) अशा न्यायालयाच्या निर्णयानुसार कलम ३५ खालील संलेखाच्या संबंधात प्रदेय असलेली रक्कम (दंड व शुल्क धरून) जिल्हाधिकार्याकडे चुकती करण्यात आली असेल त्याबाबतीत, योग्य शुल्क भरण्याचे चुकवण्याच्या उद्देशाने तो अपराध करण्यात आला होता असे त्याला वाटत नसेल तर, असा कोणताही खटला सुरु केला जाणार नाही;

(ख) अशा खटल्याची प्रयोजने घेरीजकरून एरव्ही, या कलमाखाली केलेल्या कोणत्याही निर्णयामुळे कोणताही संलेख पुराव्यात स्वीकारण्याबद्दलच्या कोणत्याही आदेशाच्या किंवा कलम ४२ खाली दिलेल्या कोणत्याही प्रमाणपत्राच्या विधिग्राह्यतेला बाध घेणार नाही.

प्रकरण ७ वे

फौजदारी अपराध व कायेपद्धती

६२. (१) (क) '[मागणीवरून नव्हे तर अन्यथा प्रदेय] असलेले कोणतेही विनिमयपत्र, रीतसर मुद्रांकित न पुरसूत करणारी, पूळांकित किंवा हस्तातिरित करणारी अथवा साक्षीदार म्हणून नव्हे तर अन्यथा स्वाक्षरित निष्पादित करणे, करणारी अथवा स्वीकारासाठी किंवा पैसे मिळण्यासाठी सादर करणारी अथवा ते स्वीकारणारी, त्यावरून इत्यादीवद्दल दंड. पैसे देणारी किंवा पैसे स्वीकारणारी अथवा ती कोणत्याही रीतीने परक्रमित करणारी; किंवा

(ख) शुल्क आकारण्यास पात्र असा अन्य कोणताही संलेख रीतसर मुद्रांकित केलेला नसताना तो निष्पादित करणारी किंवा साक्षीदार म्हणून नव्हे तर अन्यथा स्वाक्षरित करणारी, किंवा

१. १९२७ चा अधिनियम ५-कलम ५ द्वारे समाविष्ट केले.

२. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे 'धनदेश' हा शब्द वगळला.

(ग) रीतसर मुद्रांकित नसलेल्या कोणत्याही प्रतिपत्ताखाली भतदान करणारी किंवा भतदान करण्याचा प्रयत्न करणारी,

कोणतीही व्यक्ती अशा प्रत्येक अपराधावद्दल पाचशे रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पाव असेल :

परंतु, जेव्हा कलम ३५, कलम ४० किंवा कलम ६१ खाली कोणत्याही सलेखाच्या संबंधात कोणताही दंड भरण्यात आला असेल तेव्हा, अशी दंडाची रक्कम भरणाऱ्या व्यक्तीवर त्याच सलेखाबाबत या कलमाखाली मागाऱ्यून जो द्रव्यदंड (काही असल्यास) बसवला जाईल त्यामध्ये या दंडाच्या रकमे-इतकी घट देण्यात येईल.

(२) जर एखादे योअर-अधिपत्र रीतसर मुद्रांकित न करता देण्यात आले असेल तर, ते देणारी कंपनी तसेच, ते देण्याच्यावेळी जी व्यक्ती कंपनीचा कार्यकारी संचालक किंवा सचिव किंवा अन्य प्रमुख अधिकारी म्हणून असेल ती प्रत्येक व्यक्ती पाचशे रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पाव होईल.

चिकट मुद्रांक रद्द न करण्याबद्दल शास्ती. ६३. ज्या कोणत्याही व्यक्तीला कलम १२ खाली चिकट मुद्रांक रद्द करण्यास भाग पाडण्यात असून जी त्या कलमाद्वारे विहित केलेल्या रीतीने असा मुद्रांक रद्द करण्यास चुकली असेल ती व्यक्ती, शंभर रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पाव असेल.

कलम २७ रुपया उपरंगांवे अनुपालन न करण्याबद्दल शास्ती.

६४. शासनाला ठक्करण्याच्या उद्देशाने जी कोणतीही व्यक्ती,—

(क) ज्या सलेखात कलम २७ खाली आवश्यक असलेली सर्व वस्तुस्थिती व परिस्थिती पूर्णपणे व खरेपणाने मांडलेली नाही असा कोणताही सलेख निष्पादित करील; किंवा

(ख) कोणताही सलेख तयार करण्याच्या कामी किंवा त्या संबंधात नेमलेली किंवा निबद्ध असून अशी सर्व वस्तुस्थिती व परिस्थिती पूर्णपणे व खरेपणाने त्यात मांडण्याबाबत उपेक्षा करील किंवा मांडण्यास चुकेल; किंवा

(ग) या अधिनियमावलील कोणतेही शुल्क किंवा दड मिळापासून शासनाला वंचित करण्याचा दृष्टीने अन्य कोणतेही कृत्य करील,

ती पाच हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पाव होईल.

पावती देण्याचे नाकारण्याबद्दल व पावत्यांवरील शुल्क चुक्कण्यासाठी कल्पत्या योजण्याबद्दल शास्ती.

६५. जी कोणतीही व्यक्ती,—

(क) कलम ३० खाली पावती देणे आवश्यक असता ती देण्याचे नाकारील किंवा त्याचावत उपेक्षा करील, किंवा

(ख) शासनाला कोणतेही शुल्क देण्याच्या बाबतीत ठक्करण्याच्या उद्देशाने, वीस रुपये एवढ्या रकमेपेक्षा किंवा मूल्यापेक्षा अधिक रकमेचे प्रदान किंवा तितक्या रकमेच्या मालाची सुपूर्दगी झालेली असताना, वीस रुपयांहून अधिक नसेल एवढ्या रकमेची किंवा मूल्याची पावती देईल, किंवा प्रदान झालेला पैसा वेगवेगळा दर्शवील किंवा सुपूर्द केलेला माल विभागून दर्शवील,

ती व्यक्ती शंभर रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पाव असेल.

विभापत्र करून न देण्याबद्दल किंवा रीतसर मुद्रांकित न केलेले विभापत्र तथावर करण्याचा शास्ती.

६६. जी कोणतीही व्यक्ती,—

(क) कोणत्याही विभापत्रे अधिमूल्य किंवा प्रतिफल स्वीकारून किंवा ते आपल्या जमेस घेऊन असे अधिमूल्य किंवा प्रतिफल स्वीकारल्यानंतर अथवा ते आपल्या जमेस घेतल्यानंतर एक माहिन्याच्या आत अशा विभापत्रे रीतसर मुद्रांकित केलेले विभापत्र तयार करणार नाही किंवा निष्पादित करणार नाही; किंवा

(ख) रीतसर मुद्रांकित न केलेले असे कोणतेही विभापत्र निष्पादित करील किंवा सुपूर्द करील अथवा अशा कोणत्याही विभापत्रावरील किंवा त्याच्या संबंधातील कोणत्याही पैशाचा भरणा करील, किंवा तो हिंशेबाबत घरील अथवा भरणा करण्याचे किंवा हिंशेबाबत घरण्याचे कबूल करील,

ती दोनशे रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पाव असेल.

* जी विनिमय-पत्रे किंवा जागरी विभापत्रे संचल्पात ते विकापत्रे किंवा अधिकांचा संच म्हणून विकापत्रे किंवा निष्पादित करण्याचे अभिप्रेत असताना काढावयाचे अभिप्रेत असल्याचे अभिप्रेत असलेली सर्वच्या सर्व विपत्रे किंवा विभापत्रे रीतसर मुद्रांकित केलेल्या कागदावर आहे ती पूर्ण संख्येत न विकापत्रे किंवा निष्पादित करणार नाही ती एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पाव काढण्याबद्दल शास्ती. असेल.

६८. जी कोणतीही व्यक्ती,—

(क) शासनाला शुल्काच्या बाबतीत ठकविण्याच्या उद्देशाने, कोणतेही विनिमयपत्र किंवा वचनचिठ्ठी ज्या दिनांकास ती प्रत्यक्षात विकर्पिली किंवा केली होती त्या दिनांकांनंतरच्या दिनांक घालून विकर्पित करील किंवा देईल; किंवा

(ख) असे विनिमयपत्र किंवा वचनचिठ्ठी याप्रमाणे उत्तरदिनांकित असल्याचे माहीत असताना ती पृष्ठांकित करील, हस्तांतरित करील, पैसे भरून स्वीकारार्थ उपस्थापित करील किंवा असे विपत्र अथवा वचनचिठ्ठी स्वीकारील किंवा त्यावेळेन पैसे देईल किंवा पैसे स्वीकारील आगर कोणत्याही रीतीने ती परकामित करील; किंवा

(ग) तशाच उद्देशाने, या अधिनियमाद्वारे किंवा त्या काळी अंमलात असलेल्या अन्य कोणत्याही कायद्याद्वारे ज्याविरुद्ध उपबंध करण्यात आलेला नाही अशी कोणतीही कृती करील, वलूप्ती अथवा हिकमत लढवील किंवा त्याभद्ये निबद्ध असेल,

ती एक हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडास पात्र असेल.

६९. (क) मुद्रांकाची विक्री करण्यासाठी नियुक्त केलेली जी कोणतीही व्यक्ती, कलम ७४ खाली मुद्रांकाच्या विक्री- संबंधीच्या नियमांचा भंग करण्याबद्दल आणि अनधिकृत विक्रीकरणात अवज्ञा करील, आणि

(ख) याप्रमाणे नियुक्त न केलेली जी कोणतीही व्यक्ती ([दहा नवे पैसे किंवा पाच नवे पैसे] एवढ्या किमतीच्या चिकट मुद्रांकाहून अन्य) कोणत्याही मुद्रांकाची विक्री करील किंवा तो विक्रीसाठी मांडील, ती सहा महिनेपर्यंत असू शकेल इतक्या मुद्रांच्या कारावासास, किंवा पाचशे रुपयांपर्यंत असू शकेल शास्ती. इतक्या द्रव्यदंडास, किंवा दोन्ही शिक्षास पात्र असेल.

७०. (१) या अधिनियमाखाली किंवा याद्वारे निरसित केलेल्या कोणत्याही अधिनियमाखाली खटला भरणे शिक्षापात्र अशा कोणत्याही अपराधाबाबत जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा याबाबत [राज्य शासन] व चालवणे. साधारणपणे किंवा जिल्हाधिकारी विशेषेकरून ज्या अन्य अधिकाऱ्यास प्राधिकृत करील त्या अधिकाऱ्याच्या मंजुरीवाचून कोणताही खटला भरला जाणार नाही.

(२) मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणास किंवा त्याने याबाबत सर्वसाधारणे किंवा विशेषेकरून प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्यास असा कोणताही खटला स्थगित करता येईल किंवा असा कोणताही अपराध आपसात मिटवता येईल.

(३) अशा कोणत्याही आपसमेलाची रक्कम, कलम ४८ मध्ये उपर्यंत्रित केलेल्या रीतीने वसूल करण्याजोगी असेल.

७१. इलाखाशहर दंडाधिकारी किंवा द्वितीय वर्ग दंडाधिकाऱ्याहून ज्याच्या शक्ती कमी नसतील दंडाधिकाऱ्याची असा दंडाधिकारी याहून अन्य कोणताही दंडाधिकारी या अधिनियमाखालील कोणत्याही अपराधाची संपरीक्षा अधिकारिता. करणार नाही.

७२. कोणत्याही संलेखासंबंधी केलेल्या अशा कोणत्याही अपराधाची संपरीक्षा ज्या कोणत्याही संपरीक्षेचे ठिकाण. जिल्हात किंवा इलाखाशहरात असा संलेख सापडेल तेथे, त्याचप्रमाणे ज्या कोणत्याही जिल्हात किंवा शहरात त्या त्या काळी अंमलात असलेल्या फौजदारी प्रक्रिया संहितेखाली अशा अपराधाची संपरीक्षा करता आली असती अशा कोणत्याही जिल्हात किंवा शहरात करता येईल.

प्रकरण ८ वे

पूरक उपर्यंत्र

७३. ज्यांचे निरीक्षण केल्यामुळे काही शुल्क मिळवण्याचे किंवा कोणत्याही शुल्कासंबंधात कपट तपासणीसाठी किंवा कसूर झाल्याचे शाब्दीत होण्याची शक्कता आहे अथवा तसे उघडकीस येऊ शकेल अशा कोणत्याही पुस्तके, वर्गे नोंदवह्या, पुस्तके, अभिलेख, नोंदी, कागदपत्रे, दस्तऐवज किंवा कार्यवृत्ते ही ज्याच्या अभिरक्षेत असतील खुली असणे. असा प्रत्येक लोक कार्यपदाधिकारी, जिल्हाधिकाऱ्याने लेखी प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीस, अशा प्रयोजनासाठी फी किंवा आकार न घेता, नोंदवह्या, पुस्तके, कागदपत्रे, दस्तऐवज व कार्यवृत्ते यांचे कोणत्याही योग्य वेळी निरीक्षण करण्याची आणि त्यातून तिळा आवश्यक वाटतील अशा टीपा व उतारे घेण्याची परवानगी देईल.

१. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम १० द्वारे “एक आणा किंवा अर्धा आणा” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेह्यापासून).

२. अनुकूलन आदेश, १९५७ द्वारे “स्थानिक शासन” याएवजी दाखल केले.

३. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे “उत्तराणी करणारे शासन” याएवजी दाखल केले.

मुद्रांकांच्या
विक्रीसंबंधी
नियम करण्याची
शक्ती.

७४. [राज्य शासनास,] * * * * पुढील गोष्टीचे विनियमन करण्यासाठी नियम करता येतील:—
(क) मुद्रांक व मुद्रांकित कागदपत्रे यांचा पुरवठा व विक्री,
(ख) अनन्येकहन ज्या व्यक्तींनी विक्री करावयाची असते अशा व्यक्ती, आणि
(ग) अशा व्यक्तींची कर्तव्ये व त्यांचे पारिश्रमिक:
परंतु, अशा नियमांमुळे [दहा नवे पैसे किंवा पाच नवे पैसे एवढचा किमतीच्या] विकट मुद्रांकांच्या विक्रीवर निर्वंद येणार नाही.

सर्वसाधारणपणे या ७५. [राज्य शासनास] सर्वसाधारणपणे या अधिनियमाची करता येतील व त्याचा भग केल्यावृद्ध कोणत्याही बाबतीत पाचशे सूप्रथांहून अधिक होणार नाही असा प्रयोजने पार द्रव्यवंड अशा नियमांद्वारे विहित करता येईल.
पाडण्यासाठी नियम करण्याची शक्ती.

नियमांचे प्रकाशन.

७६. [(१) या अधिनियमाखाली केलेले सर्व नियम शासकीय राजपत्रात प्रकाशित करण्यात येतील.]
(२) या कलमाद्वारे आवश्यक असल्याप्रमाणे प्रकाशित केलेले सर्व नियम, याप्रमाणे प्रकाशित ज्ञाल्यावर ते जणू काही या अधिनियमाखाली अधिनियमित केलेले असावेत त्याचप्रमाणे अमलात येतील.

विवक्षित शक्तीचे प्रत्यायोजन.

- ७६क. [७६क. [* * * * राज्य शासनास शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे],—
(क) कलमे २(९), ३३(३) (ख), ७०(१), ७४ व ७८ यांद्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या आपल्या सर्व किंवा त्यांपैकी कोणत्याही शक्ती मुळ्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाकडे, आणि
(ख) कलमे ४५(१), (२), ५६(१) व ७०(२) यांद्वारे मुळ्य नियंत्रक महसूल प्राधिकरणाकडे प्रदान करण्यात आलेल्या सर्व किंवा त्यांपैकी कोणत्याही शक्ती अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा दुर्घट दुर्घट प्राधिकरणाकडे प्रत्यायोजित करता येतील.]

न्यायालय ७७. या अधिनियमात अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीमुळे न्यायालय की संबंधी त्या त्या काळी अंमलात फीवाबत असलेल्या कोणत्याही अधिनियमितीखाली आकारणीयोग्य अशा शुल्कांना वाढ येतो असे मानले व्यावृत्ती. जाणार नाही.

“[विवक्षित मुद्रांक-दावत व्यावृत्ती.]” ७७क. चार आणे किंवा त्याच्या पटीइतक्या मूल्याभिन्नात उत्तरांतरे सर्व मुद्रांक पंचवीस नवे पैसे एवढचा व्यावृत्ती. या अधिनियमाच्या सर्व प्रयोजनांपुरते ते विधिशाह्य असतील]

अधिनियमाचा ७८. प्रत्येक राज्य शासन, आपल्या प्रशासनाखालील क्षेत्रांमध्ये या अधिनियमाचा प्रमुख देशी अनुवाद करून भाषांतील अनुवाद, प्रत्येक प्रतीस [पंचवीस नवे पैसे] याहून अधिक नाही अशा किमतीला विकल्पाची त्याची स्वस्त दराने व्यवस्था करील.

विक्री करणे.

७९. [निरसन.] निरसन व विधोधन अधिनियम, १९१४ (१९१४ चा १०) — कलम ३ व २ री अनुसूची यांद्वारे निरसित.

१. अनुकूलन आदेश, १९५० या द्वारे “उगराणी करणारे शासन” याएवजी दाखल केले.
२. अनुकूलन आदेश, १९३७ यांद्वारे “गळ्हरी जनरल इन कौन्सिल याच्या नियंत्रणाच्या अधीनतेने” हे शब्द गाळले.
३. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १० द्वारे “एक आणा किंवा अर्धा आणा” याएवजी दाखल केले. (१ ऑँटोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
४. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे मूळ पोटकलमाएवजी दाखल केले.
५. १९१४ चा अधिनियम ४, कलम २ व अनुसूची, भाग १ ला यांद्वारे सवाविष्ट केले.
६. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे “स्थानिक शासन स्थानिक अधिकृत राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे . . . करील” याएवजी दाखल केले.
७. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे “केंद्र शासन” भारत शासन अधिनियम, १९३५ च्या कलम १२४ (एक) च्या उपबंधांच्या अधीनतेने” हे शब्द, कंस व आकडे वगळले.
८. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम ११ द्वारे सर्वविष्ट केले. (१ ऑँटोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
९. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १२ द्वारे “चार आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑँटोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

अनुसूची १ ली

संलेखावरील मुद्रांक शुल्क

(कलम ३ पहा)

संलेखाचे वर्णन

(१)

योग्य मुद्रांक शुल्क

(२)

१. अभिस्वीकृति.—दीस रुपयांहून अधिक रकमेच्या किंवा मूल्याच्या कोणत्याही ऋणाचा पुरावा म्हणून कोणत्याही पुस्तकात (बँकरच्यापासवुकाखेरीज अन्य) किंवा एखादा स्वतंत्र कागदावर ऋणकोने किंवा ऋणकोच्या वर्तीने लिहून किंवा सही करून अभिस्वीकृती दिलेली असून असे पुस्तक किंवा कागद धनकाच्या कवात ठेवलेला असेल तेव्हा, ती अभिस्वीकृती:

एक आणा.

परंतु, अशी अभिस्वीकृती देताना तीत क्रण फेड्यावाबाबतचे कोणतेही वचन किंवा व्याज देण्यावाबतची किंवा कोणताही माल किंवा अन्य मालमत्ता स्वाधीन करण्यावाबतची कोणतीही अट अंतर्भूत असता कामा नये.

२. प्रशासन बंधपत्र.—यामध्ये 'भारतीय उत्तराधिकार अधिनियम, १८८५' (१८८५ चा १०) याचे कलम २५६, 'सरकारी बचत बँक अधिनियम, १८७३' (१८७३ चा ५) याचे कलम ६, 'संप्रमाण व प्रशासन अधिनियम, १८८१' (१८८१ चा ५) याचे कलम ७८ किंवा 'उत्तराधिकार प्रमाणपत्र अधिनियम, १८८९' (१८८९ चा ७) याचे कलम ९ किंवा १० थाळाली देण्यात आलेले बंधपत्र समाविष्ट आहे—

तेवढाच रकमेच्या बंधपत्रावरील (क. १५) शुल्काएवढे शुल्क.

पाच रुपये.

दहा रुपये.

(क.) जेथे रक्कम १,००० रुपयांहून अधिक नसेल तेथे

(ख.) अन्य कोणत्याही बाबतीत

३. दत्तकपत्र.—म्हणजे दत्तकप्रहणाची नोंद करणारा किंवा दत्तक घेण्याचा प्राधिकार प्रदान करणारा किंवा ज्याद्वारे असा प्राधिकार प्रदान झाला असे दिसते असा (मृत्युपत्राहून अन्य) कोणताही संलेख.

एक रुपया.

अधिवक्ता.—अधिवक्ता म्हणून नोंद (क्रमांक ३०) पहा.

४. शपथपत्रे.—यामध्ये शपथग्रहणाच्या ऐवजी दृढकथन किंवा अधिकथन करण्यास ज्या व्यक्तींना कायद्याद्वारे मुभा दिली गेली आहे अशा व्यक्तींच्या बाबतीतील दृढकथन किंवा अधिकथन समाविष्ट आहे.

सूट

दृढकथन किंवा अधिकथन हे जेव्हा,—

'[(क.) 'भारतीय भूसेना अधिनियम, १९११' (१९११ चा ८) [किंवा 'भारतीय वायुसेना अधिनियम, १९३२' (१९३२ चा १४)] याखाली नाव-नोंदणीची शर्त म्हणून;]

(ख.) कोणत्याही न्यायालयात किंवा कोणत्याही न्यायालयाच्या अधिकाऱ्यापुढे दाखल करण्योच्या किंवा उपयोगात आणावयाच्या तात्कालिक प्रयोजनासाठी, किंवा

(ग.) कोणत्याही व्यक्तीला कोणतेही निवृत्तिवेतन किंवा धर्मादाय भत्ता मिळणे शक्य न्हावे एवढाच व्योजनासाठी

लेखी केलेले असेल तेव्हा.

१. १९२८ चा अधिनियम १८, कलम २ व १ ली अनुसूची याद्वारे मूळ खंडाएवजी दाखल केले.
२. आता 'सेना अधिनियम, १९५०' (१९५० चा ४६) पहा.
३. १९३२ चा अधिनियम १४, कलम १३० व अनुसूचीद्वारा समाविष्ट केले.
४. आता 'वायुसेना अधिनियम, १९५०' (१९५० चा ४५) पहा.

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

(२)

[५. करारनामा किंवा करारयादी.—

- (क) विनिमयपत्राच्या विक्रीसंबंधी असेल तर;
- (ख) सरकारी रोडे अथवा एक्साया निगमित कंपनीतील किंवा अन्य निगम-निकायातील योअर यांच्या विक्रीसंबंधी असेल तर;
- (ग) जर अन्यथा उपवंधित करण्यात आले नसेल तर

दोन आणे.

दहा रुपये एवढ्या कमाल मर्यादिपर्यंत रोख्याच्या किंवा घेऊन्याच्या मूल्याच्या १०,००० रुपयांमागे किंवा ट्याच्या भागामागे एक आणा.

आठ आणे.

सूट

करारनामा किंवा करारयादी.—

- (क) केवळ भालाच्या किंवा व्यापारी भालाच्या विक्रीसाठी केलेला असेल व मोंद क्रमांक ४३ खाली शुल्क आकारण्यास पात्र असी अधिनिष्पणी किंवा ज्ञापन नसेल तेह्वा;
- (ख) कोणत्याही कर्जसाठी किंवा कर्जाच्या संवंधात केंद्र शासनाकडे निविदाच्या स्वरूपात दिलेला असेल तेह्वा;

* * *

भाडेपट्टाने वेण्याचा करारनामा.—कृपया भाडेपट्टा (क्रमांक ३५)

पहा.

[६. हवकलेखनिक्षेप, तारणनिक्षेप किंवा तारण यासंबंधीचा करारनामा म्हणजे,—

- (१) हवकलेख किंवा (विकाऊ रोख्याहून अन्य) कोणत्याही प्रकारच्या मालमत्तेवर हवक क्रस्थापित करणारे किंवा अशा हवकाचा पुरावा असणारे सलेख यांचा निक्षेप; किंवा
- (२) जंगम मालतेचा तारणनिक्षेप किंवा तारण,— कर्जाच्या रूपाने दिलेल्या किंवा द्यावयाच्या पैशाच्या परत-फेडीवहलची अथवा विद्यमान किंवा भावी ऋणवहलची प्रतिभूती म्हणून असा निक्षेप, तारणनिक्षेप किंवा तारण करण्यात आले असेल अशा बाबतीत—
- (क) जर असे कर्ज किंवा ऋण मालाचीवरून किंवा त्या कराराचा पुरावा असणाऱ्या सलेखाच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांनंतर फेडावयाचे असेल तर;
- (ख) जर असे कर्ज किंवा ऋण अशा सलेखाच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांहू जास्त नाही इतक्या मुदतीने फेडावयाचे असेल तर.

प्रतिभूत केलेल्या रकमेच्या विनिमय-पत्रावरील [क्रमांक १३ (ख) शुल्क-एवढे शुल्क]

प्रतिभूत केलेल्या रकमेच्या विनिमयपत्रावर [क्रमांक १३ (ख)] प्रदेय असलेल्या शुल्काच्या निम्मे शुल्क.

सूट

भालाचा तारणनिक्षेप किंवा तारण यासंबंधीचा संलेख साक्षात्कृत केलेला नसेल तर.]

७. मुखरयारीची अंमलबजावणी म्हणून नियुक्ती.—

मृत्युपत्राहून अन्य कोणत्याही संलेखाहारे केलेली नियुक्ती—मग ती विश्वस्ताची असो किंवा स्थावर वा जंगम मालमत्तेची असो.

पंधरा रुपये.

८. मूल्यन किंवा मूल्यांकन.—दाव्याच्या ओघात न्यायालयाने दिलेल्या आदेशानुसार नव्हे तर अन्यथा केलेले—

- (क) ती रकम १,००० रुपयांहून अधिक नसेल त्या बाबतीत; अशा रकमेच्या बंधपत्रावरील (क्रमांक १५) शुल्काएवढे शुल्क.

पाच रुपये.

- (ख) अन्य कोणत्याही बाबतीत.

१. १९१० चा अधिनियम ६, कलम ३द्वारे मूळ अनुच्छेदाएवजी दाखल केले.

२. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे संड (ग) वगळला.

३. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम ८द्वारे मूळ अनुच्छेदाएवजी दाखल केले.

अनुसूची १ लो—चालू

(१)

(२)

सूट

- (क) केवळ एकाच पक्षकाराच्या माहितीसाठी केलेले आणि पक्षकारांमध्ये करारामुळे किंवा कायद्याच्या प्रवर्तनामुळे कोणत्याही रीतीने बंधनकारक नसणारे मूल्यन किंवा मूल्यांकन;
- (ख) एखाद्या जमीनमालकाला खंड म्हणून द्यावयाची रकम विनिश्चित करण्याच्या प्रयोजनासाठी केलेले पिकाचे मूल्यन.

९. शिकाऊ उमेदवारी विलेला—यामध्ये कोणताही पेशा, उदीम पाच रुपये, किंवा कामधंदा शिकवण्याकरिता कोणत्याही मालकाकडे ठेवलेल्या शिकाऊ उमेदवाराच्या, लिपिकाच्या किंवा नोकराच्या नोकरीसंबंधीचा किंवा शिकवणीसंबंधीचा, व्यवसाय उमेदवारी कराराहून (क्रमांक ११) अन्य असा प्रत्येक लेख समाविष्ट आहे.

सूट

दंडाधिकाऱ्याने 'शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १८५०' खाली करून दिलेले किंवा ज्याद्वारे एखाद्या व्यक्तीस सावजनिक धर्मदाय संस्येकडून किंवा तिच्या खचने शिकाऊ उमेदवारीसाठी पाठविण्यात आलेले असेल असे कोणत्याही शिकाऊ उमेदवारीसंबंधीचे संलेख.

१०. एखाद्या कंपनीची संस्थापन नियमावली. पंचवीस रुपये.

सूट

नफ्याकरता स्थापन झालेल्या व 'भारतीय कंपनी अधिनियम, १८८२' (१८८२ चा ६) याच्या कलम २६ खाली नोंदणी केलेल्या कोणत्याही अधिसंघाची नियमावली.

कंपनीचा संस्थापन समयलेख (क्रमांक ३९) देखील पहा.

११. व्यवसाय उमेदवारी करार.—ज्याद्वारे एखादी व्यक्ती दोनरो पक्षास रुपये. कोणत्याही उच्च न्यायालयात न्यायावादी म्हणून प्रवेश मिळविण्याकरारा प्रथमत: लिपिक म्हणून नोकरी करण्यासाठी बांधली जाते असा व्यवसाय उमेदवारी करार किंवा संविदा.

अभिहस्तांकन.—अभिहस्तांतरणपद (क्रमांक २३), हस्तांतरणपद (क्रमांक ६२) आणि, प्रकरणपरत्वे, भाडेपट्ट्याचे हस्तांतरणपद (क्रमांक ६३) पहावे.

मुख्यत्वार.—मुख्यत्वार म्हणून नोंद (क्रमांक ३०) व मुख्यत्वारनामा (क्रमांक ४८) पहावे.

दत्तक अनुशासन.—दत्तकपद (क्रमांक ३) पहावे.

१२. निवाडा.—म्हणजे एखाद्या दाव्याच्या ओढात न्यायालयाच्या आदेशाद्वारे नव्हे तर अन्यथा लवादाकडे किंवा पंचाकडे एखादी बाब निर्देशित करण्यात आल्यावरून, त्यासे दिलेला वाटपीचा निरेश देणारा निवाडा सोडून अन्य कोणताही लेखी निर्णय—

(क) निवाडा जिच्याशी संबंधित आहे अशा मालमत्तेची अशा रकमेच्या बंधपत्रावरील (क्रमांक १५) शुल्काएवढे शुल्क.

(ख) अन्य कोणत्याही वावतीत पाच रुपये.

सूट

"मंबई जिल्हा नगरपालिका अधिनियम, १८७३" (१८७३ चा मंबई अधिनियम ६) कलम ८१ किंवा

"मंबई वंशपरंपरा पद अधिनियम, १८७४" (१८७४ चा मंबई अधिनियम ३) कलम १८ खालील निवाडा.

१. आता 'शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१' (१९६१ चा ५२) पहा.

२. आता 'कंपनी अधिनियम, १९५६' (१९५६ चा १) पहा.

३. आता 'मंबई जिल्हा नगरपालिका अधिनियम, १९०१' (१९०१ चा मंबई अधिनियम ३) पहा.

अनुसूची १.ली—चालू

(१)

(२)

१३. विनिमयपत्र.—बंधपत्र, बँक नोट किंवा चलनी नोट नसेलेले
[कलम २(२) * * * द्वारे व्याख्या केल्याप्रमाण]
विनिमयपत्र—

* * * * *

[(ख) मागणीवरून नव्हे तर अस्यथा प्रदेय असेल त्या बाबतीत,—
(एक) दिनांकोत्तर किंवा दर्शनोत्तर तीन महिन्यांहून अधिक
नाही इतक्या मुदतीने प्रदेय असेल तेव्हा—
जर विपत्ताची किंवा वचनचिठ्ठीची रक्कम ५०० एक रुपये [पंचवीस नवे पैसे].
रुपयांहून अधिक नसेल तर;

जर ती ५०० रुपयांहून अधिक परंतु १,००० रुपयांहून दोन रुपये [पन्नास नवे पैसे].
अधिक नसेल तर;
आणि, १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा जास्तीच्या दर दोन रुपये [पन्नास नवे पैसे].
१,००० रुपयांमागे किंवा त्याच्या भागामागे;

(दोन) दिनांकोत्तर किंवा दर्शनोत्तर तीन महिन्यांहून अधिक
परंतु सहा महिन्यांहून अधिक नाही एवढ्या मुदतीने
प्रदेय असेल तेव्हा—
जर विपत्ताची किंवा वचनचिठ्ठीची रक्कम ५०० दोन रुपये [पन्नास नवे पैसे].
रुपयांहून अधिक नसेल तर;

जर ती ५०० रुपयांहून अधिक परंतु १,००० रुपयांहून पाच रुपये.
अधिक नसेल तर;

आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा जास्तीच्या दर पाच रुपये.
१,००० रुपयांमागे किंवा त्याच्या भागामागे;

(तीन) दिनांकोत्तर किंवा दर्शनोत्तर सहा महिन्यांहून अधिक
परंतु नऊ महिन्यांहून अधिक नाही एवढ्या मुदतीने
प्रदेय असेल तेव्हा—

जर विपत्ताची किंवा वचनचिठ्ठीची रक्कम ५०० तीन रुपये [पंचाहत्तर नवे पैसे].
रुपयांहून अधिक नसेल तर;

जर ती ५०० रुपयांहून अधिक परंतु १,००० रुपयांहून सात रुपये [पन्नास नवे पैसे].
अधिक नसेल तर;

आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा जास्तीच्या दर सात रुपये [पन्नास नवे पैसे].
१,००० रुपयांमागे किंवा त्याच्या भागामागे;

(चार) दिनांकोत्तर किंवा दर्शनोत्तर नऊ महिन्यांहून अधिक
परंतु एक वर्षांहून अधिक नाही एवढ्या मुदतीने प्रदेय
असेल तेव्हा—

जर विपत्ताची किंवा वचनचिठ्ठीची रक्कम ५०० पाच रुपये.
रुपयांहून अधिक नसेल तर;

जर ती ५०० रुपयांहून अधिक परंतु १,००० रुपयांहून दहा रुपये.
अधिक नसेल तर;

आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा जास्तीच्या दर दहा रुपये.
१,००० रुपयांमागे किंवा त्याच्या भागामागे;

१. १९२७ चा अधिनियम ५, कलम ५ द्वारे “आणि (३)” हा मजकूर वगळला.
२. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे नोंद (क) वगळली.
३. १९५६ चा अधिनियम ७६, कलम ४ आणि २ री अनुसूची यांद्वारे (ख) व (ग) या बाबीऐवजी दाखल केले. (१ फेब्रुवारी १९५७ रोजी व तेव्हापासून).
४. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “चार आणे” याऐवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
५. वरील अधिनियमाच्या कलम १३ द्वारे “आठआणे” याऐवजी घातले (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
६. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “बारा आणे” याऐवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

(२)

- (ग) दिनांकोतर किंवा दर्शनोतर एक वर्षाहिन अधिक मुदतीने प्रदेश असेल तेह्हा,—
जर विपक्वाची किंवा वचनचिठीची रक्कम ५०० रुपयां दहा रुपये. पेक्षा अधिक नसेल तर;
जर ती ५०० रुपयांपेक्षा अधिक परंतु, १,००० रुपयांपेक्षा वीस रुपये. अधिक नसेल तर; आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा जास्तीच्या दर वीस रुपये.
१,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा जास्तीच्या दर वीस रुपये.]

१४. भरणपत्र.—(थेट भरणपत्र धरून)—

[एक रुपया.]

टीप.—भरणपत्र निरनिराळाचा भागांमध्ये काढले असल्यास, प्रत्येक संचावर त्याचा योग्य तो मुदांक असला पाहिजे.

सूट

(क) जेव्हा भरणपत्रात वर्णन केलेला माल “भारतीय बंदरे अधिनियम, १८८९” (१८८९ चा १०) याखाली व्याख्या केल्याप्रमाणे असलेल्या कोणत्याही बंदराच्या सीमांमध्ये एका जागी स्वीकारला जातो आणि त्याच बंदराच्या सीमांमधील दुसऱ्या एखाद्या जागी सुपूर्दं केला जातो तेह्हा असे भरणपत्र;

(ख) [भारतावहेर] निष्पादित केलेले आणि [भारतात] सुपूर्दं कराव्याच्या मालमत्तासंबंधीचे भरणपत्र.

१५. बंधपत्र.—[कलम २ (५) द्वारे व्याख्या केल्याप्रमाणे] अर्थापत्र (कमांक २७) नसलेले आणि या अधिनियमाद्वारे किंवा ‘व्याख्यालय की अधिनियम, १८७०’ (१८७० चा ७) याद्वारे अन्यथा उपबंधित न केलेले बंधपत्र—

प्रतिभूत केलेली रक्कम किंवा मूल्य १० रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर; दोन आणे.

१० रुपयांपेक्षा अधिक परंतु ५० रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर; चार आणे.

५० वरीलप्रमाणे १०० वरीलप्रमाणे आठ आणे.

१०० वरीलप्रमाणे २०० वरीलप्रमाणे एक रुपया.

२०० वरीलप्रमाणे ३०० वरीलप्रमाणे एक रुपया आठ आणे.

३०० वरीलप्रमाणे ४०० वरीलप्रमाणे दोन रुपये.

४०० वरीलप्रमाणे ५०० वरीलप्रमाणे दोन रुपये आठ आणे.

५०० वरीलप्रमाणे ६०० वरीलप्रमाणे तीन रुपये.

६०० वरीलप्रमाणे ७०० वरीलप्रमाणे तीन रुपये आठ आणे.

७०० वरीलप्रमाणे ८०० वरीलप्रमाणे चार रुपये.

८०० वरीलप्रमाणे ९०० वरीलप्रमाणे चार रुपये आठ आणे.

९०० वरीलप्रमाणे १,००० वरीलप्रमाणे पाच रुपये.

आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा दर ५०० रुपयांपेक्षा किंवा त्याच्या भागामागे.

प्रशासन बंधपत्र (क्र. २), नौतारण बंधपत्र (क्र. १६), सीमाशुल्क बंधपत्र (क्र. २६), हानिरक्षण बंधपत्र (क्र. ३४), नीभार बंधपत्र (क्र. ५६), प्रतिभूती बंधपत्र (क्र. ५७) पहावे.

सूट

बंधपत्र, जेव्हा—

(क) ‘बंगाल जलसिंचन अधिनियम, १८७६’ (१८७६ चा बंगाल अधिनियम ३)-कलम ९९ अनुसार केलेल्या नियमाखाली नामनिर्देशित केलेल्या प्रमुखांनी त्या अधिनियमाखालील आपली कर्तव्ये योग्य रीत्या पार पाडण्यावाबत त्यांनी;

१. १९८५ चा अधिनियम ३३, कलम ५० (क) द्वारे, “पंचवीस नवे वैसे” याएवजी दाखल केले.

२. ‘भारतीय बंदरे अधिनियम, १९०८’ (१९०८ चा १५) यामधील संबंदू उपबंध पहा.

३. १९५५ चा अधिनियम, ४३, कलम २ द्वारे “राज्ये” यांच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केला.

अमुसूबी १ लौ—चालू

(१)

(२)

- (ख) धर्मर्थ दवाखाना किंवा रुग्णालय किंवा सार्वजनिक उप-
फुक्ततेचे अन्य कोणतेही प्रयोजन यांना देण्यात आलेल्या
खाजांनी अभिदानांपासून मिळणारे स्थानिक उत्पन्न
दरभंहा विनिर्दिष्ट रकमेपेक्षा कमी होणार नाही अशी
हमी देण्याच्या प्रयोजनासाठी कोणत्याही व्यक्तीने,

निष्पादित केलेले असेल तेव्हा.

१६. नौतारण बंधपत्र.—म्हणजे, ज्या सलेखांद्वारे समुद्रपर्यटन
करणाऱ्या जहाजाचा नौकार्धिपती जहाजाचे जतन दृरग्याकरता किंवा
त्या जहाजाचा जलप्रवास चालू राहणे शक्य व्हावे म्हणून त्या जहाजाच्या
प्रतिभूतीवर पैसे कर्जाऊ घेतो असा कोणताही सलेख.

तितक्याचे रकमेच्या बंधपत्रावरील
(क्र. १५) शुल्काएवढे मुल्क.

१७. रद्द करणे.—त्यासंबंधीचा सलेख (ज्या सलेखांद्वारे तत्पूर्वी पाच सप्तग.
केलेला कोणताही सलेख रद्द केला असेल तो धरून) साक्षात्कृत केलेला
असेल व त्यासाठी अन्यथा उपबंध केला नसेल तर.

हनकसोडपत्र (क्र. ५५), संव्यवस्थापत्र रद्द करणे (क्र. ५८ ख),
भाडेपट्टाच्या प्रत्यर्पण (क्र. ६१), न्याय व्यवस्था रद्द करणे (क्र. ६४ ख)
हे देखील निर्देश पाहावे.

१८. विक्रीचे प्रमाणपत्र.—(वेगवेगळा लाट म्हणून विकलेल्या
प्रत्येक मालमत्तेच्या संबंधात) दिवार्णा किंवा महसुली त्यायालवाने
अथवा जिल्हाधिकाऱ्याने अथवा अन्य एखाद्या महसुली अधिकाऱ्याने
जाहीर लिलावात विकलेल्या कोणत्याही मालमत्तेच्या खरेदीदारास
दिलेले विक्रीचे प्रमाणपत्र—

- (क) खरेदीची किमत १० रुपयांहून अधिक नसेल त्या बाबतीत;
(ख) खरेदीची किमत १० रुपयांहून अधिक परंतु २५ रुपयांहून
अधिक नसेल त्या बाबतीत;
(ग) अन्य कोणत्याही बाबतीत

[पंधरा नवे पैसे.]

पंचवीस नवे पैसे.

केवळ खरेदी किमतीच्या रकमेहतक्या
प्रतिफलार्थ केलेल्या अभिहस्ता-
तरणपत्रावरील (क्र. २३) शुल्का-
इतके मुल्क.

१९. प्रमाणपत्र किंवा अन्य दस्तऐवज.—प्रमाणपत्र किंवा दस्त-
ऐवज घारण करणाऱ्याचा किंवा अन्य कोणत्याही व्यक्तीचा, कोणत्याही
निगमित कंपनीतील किंवा अन्य निगम-निकायातील किंवा त्याचे
कोणतेही शेअसे, स्क्रिप्ट किंवा पुंजरोखे यावरील अधिकार किंवा अशा
कंपनीतील किंवा निगम-निकायातील किंवा त्याचे शेअसे, स्क्रिप्ट, किंवा
पुंजरोख यांचा मालक होण्याविषयीचा हक्क यांचा पुरावा देणारे प्रमाण-
पत्र किंवा दस्तऐवज.

[पंधरा नवे पैसे.]

शेरर-वाटप पत्र (क्रमांक ३६) देखील पहावे.

२०. नौमाटक लेख.—म्हणजे, ज्याद्वारे एखादे जलयान किंवा
त्याचा एखादा विनिर्दिष्ट प्रमुख भाग, तो भाड्याने धोणाऱ्याच्या विशिष्ट
कामांकरता भाड्याने दिला जातो असा (सेंच-आगबोटीच्या भाड्याचा
करार वगळून) कोणताही सलेख—मग त्यात दंडविषयक खंडाचा
समावेश असू किंवा नसो.

एक रुपया.

* * * * *

१. १९२३ चा अधिनियम ४३-कलम २ द्वारे “एक आणा” याएवजी दाखेल केले.

२. १९२७ चा अधिनियम ५-कलम ५ द्वारे अनुच्छेद २१ वगळला.

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

(२)

२२. तडजोडनामा.—म्हणजे, ज्याद्वारे एखाद्या चृणको आपली दहा रुपये। मालमता आपल्या धनकोच्या लाभासाठी अभिहस्तरकित करतो अथवा ज्याद्वारे अशा धनकोच्या कर्जसंवंधाने तडजोड भृणूल किंवा लाभाशादाखल द्यावयाची रक्कम चुकती करण्याबद्दल त्यांना हसी देण्यात येते, अथवा ज्याद्वारे धनकोच्या लाभासाठी चृणकोचा धदा निशीकरणाच्या देखरेसीखाली किंवा अनुज्ञापितप्रातिरात्र चालू रहान्ना म्हणून व्यवस्था केली जाते असा, एखाद्या अटणकोने निष्पादित केलेला सलेख.

२३. अभिहस्तरतरणपत्र.—[कलम २ (१०) द्वारे व्याख्या केल्या-प्रमाणे] क्रमांक ६२ खाली ज्यावर शुल्क आकारण्यात येते, किंवा ज्याल त्वापासून सूट मिळते असे हस्तांतरणपत्र तव्हे—

अशा अभिहस्तरांतरणपत्राच्या प्रतिफलाची त्यात दमूद केलेली आठ आणे। रक्कम किंवा मूल्य ५० रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर;

५०	पयापेक्षा अधिक परंतु १००	रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर;	एक रुपया.
१००	वरीलप्रमाणे	२००	वरीलप्रमाणे
२००	वरीलप्रमाणे	३००	वरीलप्रमाणे
३००	वरीलप्रमाणे	४००	वरीलप्रमाणे
४००	वरीलप्रमाणे	५००	वरीलप्रमाणे
५००	वरीलप्रमाणे	६००	वरीलप्रमाणे
६००	वरीलप्रमाणे	७००	वरीलप्रमाणे
७००	वरीलप्रमाणे	८००	वरीलप्रमाणे
८००	वरीलप्रमाणे	९००	वरीलप्रमाणे
९००	वरीलप्रमाणे	१,०००	वरीलप्रमाणे

आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा दर ५०० रुपयांबद्दल किंवा पाच रुपये। त्वाच्या भागामगे.

सूट

‘भारतीय कॉपीराईट अधिनियम, १८४७’ (१८४७ चा २०) कलम ५ खाली केलेल्या नोंदवित्तारे केलेले कॉपीराईटचे अभिहस्तरांकन.

सहभागीवारी विलेव.—भागीवारी (क्रमांक ४६) पहा.

२४. नक्कल किंवा उतारा.—कोणत्याही लोक कार्यपदाधिकाऱ्याने किंवा त्याच्या आदेशावरून खरी नक्कल किंवा उतारा म्हणून प्रमाणित केलेली आणि न्यायालय फीसंबंधी त्या त्या काळी अंमलात असलेल्या कायद्याखाली शुल्क आकारण्यास पात्र नसलेली नक्कल किंवा उतारा—

(एक) जर अस्सल प्रत शुल्क आकारण्यास पात्र नसेल किंवा आठ आणे, त्यावर आकारणीयोग्य असलेले शुल्क एक रुपझांहून अधिक नसेल तर;

(दोन) अन्य कोणत्याही बाबतीत— एक रुपया.

सूट

(क) कोणत्याही लोक कार्यालयातील अभिलेखासाठी किंवा कोणत्याही सार्वजनिक प्रयोजनासाठी एखाद्या लोक कार्यपदाधिकाऱ्याने जी नक्कल तयार करणे किंवा सादर करणे कायद्याद्वारे स्पष्टपणे आवश्यक केलेले आहे अशा कोणत्याही कागदाची नक्कल.

[घ.] जन्म, वापिसांमा विधी, नामकरण विधी, समर्पण विधी, विवाह, [घटस्फोट], मृत्यु किंवा दफने यासंबंधीच्या कोणत्याही नोंदवित्तीची नक्कल किंवा ती मधील उतारा.]

१. ‘भरतीय कॉपीराईट अधिनियम, १९१४’ (१९१४ चा ३) यामधील संबद्ध उपबंध पाहावे.

२. १९१६ चा अधिनियम ५, कलम ७ द्वारे खंड (खंड (८)) एवजी दाखल केले.

३. १९१४ चा अधिनियम १०, कलम २ व १ ली अनुसूची यांद्वारे समाविष्ट केले.

अनुसूची १ लौ—चालू

(१)

(२)

२५. प्रतिलेख किवा प्रतिलिपी.—शुल्क आकारणास पात्र अशा स्था संलेखाच्या संबंधात योग्य शुल्क भरलेले आहे अशा कोणत्याही संलेखाचा प्रतिलेख किवा त्याची प्रतिलिपी,—

(क.) मूळ संलेखावर जे शुल्क आकारणीयोग्य आहे ते शुल्क एक रुपयांहून अधिक नसेल तर;

(ख.) अन्य कोणत्याही बाबतीत

मूळ संलेखावर प्रदेश असलेल्या शुल्क—
एवढेच शुल्क.

एक रुपया.

सूट

एंकाच्या लागवडारास दिलेल्या कोणत्याही भाडेपट्टचाच्या बाबतीत मूळ भरण्यापासून सूट दिलेली असेल तेव्हा, अशा भाडेपट्टचाचा प्रतिलेख.

२६. सीमाशुल्क बंधपद्धत—

(क.) १,००० रुपयांहून अधिक रक्कम नसेल त्याबाबतीत, अशा रकमेच्या बंधपत्रावरील (क. १५) शुल्काएवढे शुल्क.

(ख.) अन्य कोणत्याही बाबतीत,

पाच रुपये.

[२७. शृणपद.—ते विकाऊ रोखा असून (मग ते गहण-शृणपद असो वा नसो) पुढील प्रकारे हस्तांतरणीय असेल तेव्हा,—

(क.) पृष्ठांकनाढारे किवा स्वतंत्र हस्तांतरण संलेखाढारे—

रक्कम किवा मूळ्य १० रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर;

[वीस नवे पैसे.]

१० रुपयांपेक्षा अधिक परंतु ५० रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर;

[चाळीस नवे पैसे.]

५० वरीलप्रमाणे १०० वरीलप्रमाणे

[पंचाहत्तर नवे पैसे.]

१०० वरीलप्रमाणे २०० वरीलप्रमाणे

एक रुपया [पश्चास नवे पैसे].

२०० वरीलप्रमाणे ३०० वरीलप्रमाणे

दोन रुपये [पंचवीस नवे पैसे].

३०० वरीलप्रमाणे ४०० वरीलप्रमाणे

तीन रुपये.

४०० वरीलप्रमाणे ५०० वरीलप्रमाणे

तीन रुपये [पंचाहत्तर नवे पैसे].

५०० वरीलप्रमाणे ६०० वरीलप्रमाणे

चार रुपये [पश्चास नवे पैसे].

६०० वरीलप्रमाणे ७०० वरीलप्रमाणे

पाच रुपये [पंचवीस नवे पैसे].

७०० वरीलप्रमाणे ८०० वरीलप्रमाणे

सहा रुपये.

८०० वरीलप्रमाणे ९०० वरीलप्रमाणे

सहा रुपये [पंचाहत्तर नवे पैसे].

९०० वरीलप्रमाणे १,००० वरीलप्रमाणे

सात रुपये [पश्चास नवे पैसे].

आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा दर ५०० रुपयांबद्दल किवा तीन रुपये [पंचाहत्तर नवे पैसे].

(ख.) सुपूर्दगीद्वारे—

१. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम ७ द्वारे मूळ अनुच्छेदाएवजी दाखल केले. (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेव्हापासून).
२. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “तीन आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
३. वरील अधिनियमाच्या—कलम १३ द्वारे “सहा आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
४. वरील अधिनियमाच्या—कलम १३ द्वारे “बारा आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
५. वरील अधिनियमाच्या—कलम १३ द्वारे “जाठ आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
६. वरील अधिनियमाच्या—कलम १३ द्वारे “चार आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

(२)

अशा कृष्णपत्राच्या प्रतिफलाची रक्कम किंवा भूल्य त्यात दिल्या-
प्रमाणे ५० रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर;

५० रुपयांपेक्षा अधिक परंतु १०० रुपयांपेक्षा अधिक नसेल तर,	एक रुपया [पन्नास नवे पैसे].
१०० वरीलप्रमाणे २०० वरीलप्रमाणे	तीन रुपये.
२०० वरीलप्रमाणे ३०० वरीलप्रमाणे	चार रुपये [पन्नास नवे पैसे].
३०० वरीलप्रमाणे ४०० वरीलप्रमाणे	सहा रुपये.
४०० वरीलप्रमाणे ५०० वरीलप्रमाणे	सात रुपये [पन्नास नवे पैसे].
५०० वरीलप्रमाणे ६०० वरीलप्रमाणे	नऊ रुपये.
६०० वरीलप्रमाणे ७०० वरीलप्रमाणे	दहा रुपये [पन्नास नवे पैसे].
७०० वरीलप्रमाणे ८०० वरीलप्रमाणे	बारा रुपये.
८०० वरीलप्रमाणे ९०० वरीलप्रमाणे	तेरा रुपये [पन्नास नवे पैसे].
९०० वरीलप्रमाणे १,००० वरीलप्रमाणे	पंधरा रुपये.

आणि १,००० रुपयांपेक्षा अधिक अशा दर ५०० रुपयांबद्दल किंवा
त्याच्या भागामधे.स्पष्टीकरण.—“कृष्णपत्र” या संज्ञेमध्ये त्यास जोडलेल्या कोणत्याही
व्याजविषयक कुपनांचा समावेश होतो, परंतु शुल्क ठरविताना अशा
कुपनांच्या रकमेचा समावेश केला जाणार नाही.

सूट

निगमित कपनीने किंवा अन्य निगमनिकायाने नोंदवलेल्या गहाण-
खताच्या अटीनुसार काढलेल्या व त्याखाली द्वाव्याच्या कृष्णपत्राच्या
पूर्ण रकमेबाबत रीतसर मुद्रांकित असलेल्या ज्या कृष्णपत्राद्वारे, कर्जधारक
कपनी किंवा तिकाय कृष्णपत्रधारकांच्या लाभासाठी आपली संपूर्ण
मालमत्ता किंवा तिचा भाग विश्वस्ताच्या स्वाक्षीन करतात ते कृष्णपत्र :

परंतु, अशा प्रकारे काढलेली कृष्णपत्रे उक्त गहाणखताच्या अटीनुसार
काढली आहेत असे व्यक्त केलेले असले पाहिजे].

कोणताही न्यास जाहीर करणे.—न्यास (क्रमांक ६४) पहा.

२८. मालाच्या बाबतीतील सूपूर्वगी आवेदन.—म्हणजे, ज्या संलेख-
मुळे त्यात नामनिर्देशित केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीनुसार किंवा तिच्या अभिहस्तांकितीना किंवा त्या संलेखाच्या धारकास कोणत्याही गोदीत किंवा
बंदरात अथवा जेथे भाडे किंवा किराया देऊन माल साठवला आहे किंवा
ठेवला आहे अशा कोणत्याही व्यवारीत अथवा कोणत्याही मालद्वक्यावर
पडून असलेला एखादा माल ताब्यात घेण्याचा हक्क मिळतो असा
कोणताही संलेख अशा मालावरील मालकीहक्काची विक्री किंवा हस्तां-
तरण द्वाव्यावर अशा मालाच्या मालकाने किंवा त्याच्या वतीने स्वाक्षित
केलेला असून जेव्हा मालाची किमत वीस रुपयांपेक्षा अधिक असेल तेव्हा
असा संलेख.

हक्कलेखांचा निक्षेप—[हक्कलेखनिक्षेप, तारणनिक्षेप किंवा तारण
यासंबंधीचा करारनामा (क्रमांक ६) पहा].

भागीदारीचे दिसजेन्न.—भागीदारी (क्रमांक ४६) पहा.

२९. घटस्फोट.—त्यासंबंधीचा संलेख म्हणजे ज्या कोणत्याही एक रुपया.
संलेखाद्वारे एखादी व्यक्ती आपल्या विवाहाचा विच्छेद करते असा संलेख.

विधवादेय.—त्यासंबंधीचा संलेख. संव्यवस्था (क्र. ५८) पहा.

प्रतिलिपी.—प्रतिलेख (क्रमांक २५) पहा.

१. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १२ द्वारे “आठ आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
२. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम ८ द्वारे “समन्याधिक गहाणाच्या रूपातील केरारनामा (क्र. ६)
पहा” याएवजी दाखल केले.
३. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १२ द्वारे “बारा आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८
रोजी व तेव्हापासून).

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

(२)

३०. कोपर्याही उच्च न्यायालयाच्या पटावर अधिकारी, बळोल किंवा मुख्यार मृण्णन नोंद.— [‘भारतीय दकील परिषद अधिनियम, १९२६’ (१९२६ चा ३) यालाली किंवा] ^३ विधिवदसापी अधिनियम, १८८४’ (१८८४ चा ९) याने लेटर्स प्रेटेंट्हारे न्यायालयास प्रदान केलेल्या शब्दांचा वापर करून,—

- (क) अधिकारी किंवा दकील यांच्या बाबतीत
- (ख) मुख्याराच्या बाबतीत

सूट

अधिकारी, दकील किंवा मुख्यार याची एखाद्या उच्च न्यायालयाच्या पटावर अगोदरच नोंद करण्यात आली असेल तर, त्याची कोणत्याही उच्च न्यायालयाच्या पटावर होण्यारी नोंद.

* * * *

३१. मालमता विनियम.—त्यासंबंधीचा संलेख.

उत्तरा.—नक्कल (क. २४) पहा.

३२. अधिक प्रभार.—त्यासंबंधीचा संलेख मृण्णजे, गहाण मालमते वर अधिक प्रभार लादणारा कोणताही संलेख.

(क) जेव्हा मूळ गहाण हे, अनुच्छेद क्रमांक ४०-वळ (क) मध्ये उल्लेखिलेल्या वर्णनाचे (मृण्णजे कब्जासहित) असेल तेव्हा;

(ख) जेव्हा असे गहाण अनुच्छेद क्रमांक ४०-वळ (ख) मध्ये उल्लेखिलेल्या वर्णनाचे (मृण्णजे कब्जाविना) असेल तेव्हा;

(एक) जर अधिक प्रभाराचा संलेख निष्पादित करण्याच्या वेठी, अशा संलेखाखाली मालमते चा कब्जा देण्यात आला असेल किंवा देण्याचे कबूल करण्यात आले असेल तर;

(दोन) याप्रमाणे कब्जा दिलेला नसेल तर

पाचशे रुपये.
दोनशे रुपये.

अशा संलेखात दिल्याप्रमाणे सर्वाधिक किंवतीच्या मालमते च्या मूल्याएवढ्या प्रतिफलाबद्दल केलेल्या अभिहस्तांतरणपत्रावरील (क. २३) शुल्काइतके शुल्क.

अशा संलेखाद्वारे प्रतिभूत केलेल्या अधिक प्रभाराच्या एकूण रकमेवढ्या प्रतिफलाबद्दल केलेल्या अभिहस्तांतरणपत्रावरील शुल्काइतके शुल्क.

(मूळ गहाण व आधीच ठेवलेला कोणताही अधिक प्रभार धरून) प्रभाराच्या एकूण रकमेवढ्या प्रतिफलाबद्दल केलेल्या अभिहस्तांतरणपत्रावरील शुल्काइतके व अधिक प्रभारावर आधीच भरलेले शुल्क.

अशा संलेखाद्वारे प्रतिभूत केलेल्या अधिक प्रभाराच्या एकूण रकमेच्या बंध-पत्रावरील (क. १५) शुल्काइतके शुल्क.

अशा संलेखात दिल्याप्रमाणे मालमते चे जे मूल्य असेल त्या मूल्याएवढ्या प्रतिफलाबद्दल केलेल्या अभिहस्तांतरणपत्रावरील (क. २३) शुल्काइतके शुल्क.

३३. बान.—त्यासंबंधीचा संलेख—संव्यवस्थापत्र (क. ५८) किंवा मृत्युपत्र किंवा हस्तांतरण (क. ६२) सोडून अन्य.

आवे करारनामा किंवा सेवा करारनामा.—करारनामा (क. ५) पहा.

१. १९२६ चा अधिनियम ३८, कलम १९ व अनुसूचीद्वारे समाविष्ट केले.

२. नंतरच्या काळात निरसित.

३. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम ८ द्वारे “सभन्याधिक गहाण” यासंबंधीची नोंद घगलली.

अनुसूची १ लौ—चालू

(१)

(२)

३४. हानिरक्षण बंधपत्र.—

देखरेखनामा.—तडजोडनामा (क्र. २२) पहा.
विभा.—विभापत्र (क्र. ४७) पहा.

३५. भाडेपट्टा.—अबर भाडेपट्टा किवा पोटभाडेपट्टा व भाडचाने
किवा पोटभाडचाने देण्यासंबंधीचा कोणताही करारनामा यासुद्धा;—

(क) अशा कारच्या भाडेपट्टाचारे भाडे निश्चित केले असेल
आणि प्रत कोणतेही अधिमूल्य भरले किवा सुपूर्द केले नसेल
त्या बाबतीत;—

(एक) भाडेपट्टा एक वर्षाहून कमी मुदतीकरता असल्याचे दिसत
असेल त्या बाबतीत;

(दोन) भाडेपट्टा एक वर्षाहून कमी नाही पण तीन वर्षाहून अधिक
नाही इतक्या मुदतीकरता असल्याचे दिसत असेल
त्या बाबतीत;

(तीन) भाडेपट्टा तीन वर्षाहून अधिक मुदतीकरता असल्याचे
दिसत असेल त्या बाबतीत;

(चार) भाडेपट्टा कोणत्याही निश्चित मुदतीकरता असल्याचे
दिसत नसेल त्या बाबतीत;

(पाच) भाडेपट्टा शाश्वत काळाकरता असल्याचे दिसत असेल
त्या बाबतीत;

(ख) भाडेपट्टा हा, नजराणा किवा अधिमूल्य याबद्दल अथवा
आगाऊ दिलेल्या पैशावद्दल देण्यात येऊन भाडे राखून
ठेवलेले नसेल त्या बाबतीत;

(ग) भाडेपट्टा हा, राखून ठेवलेल्या भाड्याव्यतिरिक्त नजराणा
किवा अधिमूल्य याबद्दल किवा आगाऊ दिलेल्या पैशावद्दल
देण्यात आला असेल त्या बाबतीत;

तितक्याच रकमेच्या प्रतिभूति-बंधपत्रा
वरील (क्र. ५७) शुल्काइतके शुल्क.

अशा भाडेपट्टाचाली जे अधिमूल्य
भरावे किवा सुपूर्द करावे लागणार
तितक्या संपूर्ण रकमेच्या बंधपत्रा-
वरील (क्र. १५) शुल्काइतके शुल्क.

राखून ठेवलेल्या सरासरी वार्षिक
भाड्याच्या रकमेइतक्या किवा मूल्या
इतक्या प्रतिफलाबद्दल केलेल्या-
अभिहस्तांतरण पत्रावरील (क्र. २३)
शुल्काइतके शुल्क.

राखून ठेवलेल्या सरकारी वार्षिक
भाड्याच्या रकमेइतक्या किवा मूल्या
इतक्या प्रतिफलाबद्दल केलेल्या-
अभिहस्तांतरण पत्रावरील (क्र. २३)
शुल्काइतके शुल्क.

जर द्वा वर्षेपर्यंत तो भाडेपट्टा चालू
राहिला तर पहिल्या द्वहा वर्षाकरता
जितके सरासरी वार्षिक भाडे भरावे
किवा सुपूर्द करावे लागणार त्याच्या
रकमेइतक्या किवा मूल्याइतक्या प्रति-
फलाबद्दल केलेल्या अभिहस्तांतरण-
पत्रावरील (क्र. २३) शुल्काइतके
शुल्क.

भाडेपट्टाच्या पहिल्या पत्रास वर्षाकरता
जितके भाडे भरावे किवा सुपूर्द करावे
लागणार त्याच्या संपूर्ण रकमेच्या
एकपंचमांशाइतक्या प्रतिफलाबद्दल
केलेल्या अभिहस्तांतरणपत्रावरील
(क्र. २३) शुल्काइतके शुल्क.

त्या भाडेपट्टात दिल्याप्रमाणे अशा
नजराण्याच्या किवा अधिमूल्याच्या
किवा आगाऊ दिलेल्या पैशाच्या
रकमेइतक्या किवा मूल्याइतक्या
प्रतिफलाबद्दल केलेल्या अभिहस्तां-
तरणपत्रावरील (क्र. २३) शुल्का-
इतके शुल्क.

जर कोणताही नजराणा किवा
अधिमूल्य किवा आगाऊ दिलेला पैसा
याचा भरणा किवा सुपूर्दी केली
नसती तर त्या भाडेपट्टाचावर जे शुल्क
प्रदेश झाले असते त्याच्यातिरिक्त, त्या
भाडेपट्टात दिलेल्या नजराण्याच्या
अधिमूल्याच्या किवा आगाऊ दिलेल्या
पैशाच्या रकमेइतक्या किवा मूल्या-
इतक्या प्रतिफलाबद्दल केलेल्या अभि-
हस्तांतरणपत्रावरील (क्र. २३)
शुल्काइतके शुल्क:

अमुसुची १ ली—चालू

(१)

(२)

(ग) —चालू.

परंतु, जेवहा भाडेपट्टा करून देणा— संदर्भीच्या करारनाम्यावर भाडेपट्टाचास आवश्यक असेलेला यथामूल्य मुद्रांक लावलेला असेल व अशा करारास अनुसरून नंतर एखादा भाडेपट्टा करून देण्यात आला असेल तेव्हा, अशा कोणत्याही बाबतीत, भाडेपट्टाचावरील शुल्क आठ झाण्याहून अधिक असाणार नाही.

सूट

(क) एखादा लागवडाराच्या बाबतीत आणि निश्चित अशी मुदत व्यक्त केलेली असून अशी मुदत एक व्याहून अधिक नसेल किंवा राखीव सरासरी वार्षिक भाडे शंभर रुपयांहून जास्त असेल तेव्हा, कसाणुक करण्याच्या प्रयोजनार्थ कोणताही नजराण किंवा अधिमूल्य भरल्याशिवाय किंवा सुपर्द केल्याशिवाय निष्पादित केलेला भाडेपट्टा (वाढ किंवा पेय पदार्थाच्या उत्पादनासाठी केलेला शाब्दाचा भाडेपट्टा घरून).

* * * *

३६. शेवर-वाटपत्र.—कोणत्याही कंपनीतील किंवा नियोजित कंपनीतील शेवर-वाटपत्र किंवा कोणत्याही कंपनीने किंवा नियोजित कंपनीने उभारावयाच्या कर्जाच्या संबंधातील शेवर-वाटपत्र.

प्रमाणपत्र किंवा अन्य दस्तऐवज (क. १९) देखील पहा.

[दोन आणे].

३७. पतपत्र.—म्हणजे, या संलेखाहारे एखादी व्यक्ती जिच्या श्रैत्यर्थ तो संलेख केला त्या व्यक्तीला पतउद्धार देण्यास दुसऱ्या एखाद्या अर्थक्तीस प्राधिकृत करते असा कोणताही संलेख.

[दोन रुपये].

हमीपत्र.—करारनामा (क. ५) पहा.

३८. अनुक्रमितपत्र.—म्हणजे, धनको आपल्या हक्ककर्मांगण्या वहा रुपये. किनिर्दिष्ट मुदतीयपरंतु तहकव ठेवतील व त्रृणकोला स्वविवेकानुसार अवहार चालवण्यास मुझ देतील असा, त्रृणको व त्याचे धनको यांच्या वरस्यान शालेला कोणताही करारनामा.

३९. कंपनीचा संस्थापन समयलेख.—(क) “भारतीय कंपनी अधिनियम, १८८२” (१८८२ चा ६) याच्या कलम ३७ खालील संस्थापन नियमावली सोबत जोडली असेल तेव्हा;

पंधरा रुपये.

(ख) याप्रभागे ती सोबत जोडली नसेल तेव्हा

चाळीस रुपये.

सूट

नप्याकरता स्थापन न केलेल्या व [भारतीय कंपनी अधिनियम, १८८२] (१८८२ चा ६) याच्या कलम २६ खाली नोंदणी झालेल्या कोणत्याही अधिसंघाचा संस्थापन समयलेख.

४०. गहाणाखत.—[हक्कलेखनिक्षेप, तारणनिक्षेप किंवा तारण मासंबंधीचा करारनामा (क. ६)], नोतारण बंधपत्र (क. १६), पिकाचे गहाणाखत (क. ४१), नोभार बंधपत्र (क. ५६), किंवा प्रतिभूति-बंधपत्र (क. ५७) सोडून अन्य—

१. विधि अनुकूल आवेश, १९३७ द्वारे सूट (ख) वगळली.
२. १९२३ चा अधिनियम ४३, कलम २ द्वारे “एक आणा” याएवजी दाखल केले.
३. १९८५ चा अधिनियम ३२, कलम ५० (ख) द्वारे, “एक रुपया” याएवजी दाखल केले.
४. कंपनी अधिनियम, १९५६ (१९५६ चा १) मधील संबंद्ह उपबंध प्रहावयाचे.
५. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम ८ द्वारे “गहाणाचाबतचा करारनामा (क. ६)” याएवजी दाखल केले.

ଓঁ শশী কলা

9

1

(क) जैविक अशा यांत्रिक व्यापारात संसाधित असरेल्या साधनांचा शिद्ध नियम वैश्वयातील भास्त्रात यांत्रिक व्यापारात संसाधित असरेल्या दोषांपासून कृत व्युत्पत्तीं नियंत्रित करण्याचा.

अस्त्र शहायत्वस्त्रियारे परि शूल केलेल्या
एकमध्येकवाच मर्त्यासाठी दृष्ट दैलेल्या
स्त्रींनुसारी अस्त्रांची वर्णनीया (प्र. १३)
शूलकारांके स्त्रीळ.

(३) अनुद्दित वर्णनात्मक विवरण का समाप्ति विकल्प नहीं है।

ଶାରୀରିକ ପରିପାଦାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପରିପାଦାନ
ରତ୍ନମିଳିଯୁ ପରିପାଦାନରେ (ପତ୍ର ୧୫)
ପରିପାଦାନ ରତ୍ନମିଳିଯୁ

मालवतेचा किंवा हिन्दूचा आभास भावाची उपराणी करण्यात रुक्मिणी अनुच्छदाव्या अवस्थापासार कवयाचिला इसे मानले जाहैल.

(ग) जेव्हा असे गहायशत म्हणजे एखादी सापार्श्वक, किंवा सहाय्यकारी किंवा अतिरिक्त किंवा दबळी प्रतिभूती असेल किंवा उपरोक्त प्रयोजनाकरता दिलेल्या अधिक हसीच्या रूपाने असेल तेव्हा, प्रमुख किंवा प्राथमिक प्रतिभूती रीतसाठ नद्दार्थित असेल तर—

आठ आणे
आह आणे

सुन

(१) 'जमीन सुधार कर्ज अधिनियम, १८८३' (१८८३ वा १९) किंवा 'शेतकरी कर्ज अधिनियम, १८८४' (१८८४ वा १२) याअन्वये कर्जांड रकमा घेणाऱ्या व्यक्तींनी किंवा त्यांच्या जास्तीनदारांनी अशा कर्जांड रकमाच्या परतफाईसाठी प्रतिभूती म्हणून कसून दिलेले सलेख.

(३) विनियमात्मकासोबत असणारे दारणग्रहाणपद्ध.

— * — * — * — * — * —

४१. एखादा पिकांके गहाजलत.—एखादा पिकाच्या कोणत्याही गहाणावर दिलेल्या कर्जाची परतकेड प्रतिभूत करण्यासाठी केलेल्या करारावा पुरावा असणारा कोणताही संलेल यासुदा—मग गहाणाच्या बेळी पीक असित्यावत जसो वा नसो—

(क) अशा कर्जाची प्रतफेड त्या संलेखाच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांहून अधिक नसणाऱ्या मुदतीत करावयाची असेल तेथा—

२०० रुपयोंपेक्षा अधिक नसेल अशा प्रतिभूत केलेल्या प्रत्येक एक आणि रकमेकरता आणि

२०० रुपयांहन अधिक लगा प्रतिभूत केलेल्या दर २०० एक आणि रुपयांकरता किंवा व्याप्त्या साधारकरता:

(x) जेव्हा अशा किंवा परतफेड त्या संलेखाच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांपेक्षा अधिक परतु [अठरा महिन्यांहून] अधिक तारीखांपर्यंत एकात्रीन क्रमांकाची असेल तो की—

१०० रुपयांहून अधिक नसेल अशा प्रतिभूत क्लेत्या प्रत्येक [दोन आणे] एक घेवाचा वापर करावा.

१०० रुपयांहन अधिक अशा प्रतिभूत केलेल्या दर १०० रुपया- [दोन आणे].

१. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम ८ द्वारे “तिष्यादनाऱ्या वेळी” हे शब्द वगळले.
 २. वरील अधिनियमाच्या कलम ८ द्वारे सूट (३) वणावली.
 ३. १९०६ चा अधिनियम ५, कलम ७ द्वारे “एक वर्ष” याच्या उल्लेखातेवजी हा उल्लेख दाखल केला.

४. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम ८ द्वारे “जार आणो” मापदंडी वापरल केले.

अनुसूची १ लंबे—चालू

(१)

(२)

४२. लेखप्रसाधकाळा लेख.—म्हणजे, लेखप्रमाणक आपली पदीय कर्तव्ये पार पडीत असतांना त्याने किंवा अन्य कोणतीही व्यक्ती लेखप्रमाणक म्हणून विद्रोः काम घालवत असतांना तिने केलेला किंवा स्वाक्षरित केलेला व प्रतिसाक्षन (क्र. ५०) सोडन अन्य कोणताही सलेख, पृष्ठांकन, अधिटिष्ठणी, सांखारिक, प्रभाषणपत्र किंवा नोंद.

विनिमयावाचे किंवा वस्त्रगिर्दीचे प्रतिसाक्षन (क्र. ५०) देखील पहा.

[४३. दिनांकी दिंजा लाशन.—आशया प्रकर्त्याकरता खरेदी किंवा किंवी केल्याचे कळवण्यासाठी अशा प्रकर्त्यास दलालाने किंवा अधिकात्यनि पाठवलेली हिष्यणी किंवा ज्ञापन—

(क) वीस रुपयांहून अधिक मूल्य असलेल्या कोणत्याही मालाकरता;

(ख) वीस रुपयांहून अधिक मूल्याचा कोणताही पुंजरोळा किंवा विकाऊ रोखा याकरता.

एक रुपया.

दोन आणे.

दहा रुपयांच्या कमाल मर्यादिच्या अधीनतेने, पुंजरोळाच्या किंवा रोखाच्या मूल्याच्या दर १०,००० रुपयांमागे किंवा त्याच्या भागामारे एक आणा.]

४४. नौकाधिपतीच्या अधिकथनविषयीची अधिटिष्ठणी.—नौकाधिपतीचे अधिकथन (क्र. ५१) देखील पहा.

पैसे देण्याचा आदेश.—विनिमयपत्र (क्र. १३) पहा.

४५. वाटणी.—त्यासंबंधीचा सलेख [कलम २(१५) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे].

मालवतेपैकी अलग अलग काढलेल्या हिष्यण्याच्या किंवा हिष्यण्याच्या मूल्यां इतक्या रकमेच्या बंधपत्रावरील (क्र. १५) शुल्काएवढे शुल्क.

टीप.—मालमत्तेच्या वाटण्या केल्यानंतर उरलेला सर्वांत मोठा हिस्सा हा (किंवा जर सारख्याचे मूल्याचे दोन किंवा अधिक हिस्से असून ते अन्य हिष्यण्यांपैकी कोणत्याही हिष्यण्यापेक्षा लहान नसतील तर, अशा समान हिष्यण्यापैकी एक हिस्सा हा) ज्यापासून अन्य हिस्से अलग अलग काढण्यात आले आहेत असा हिस्सा असल्याचे मानण्यात येईल:

परंतु, नेहमी असे की—

(क) जेव्हा मालवतेच्या अलग अलग हिष्यणांत वाटण्या करण्याबाबतचा एखादा करार समाविष्ट असलेला वाटणी सलेख निष्पादित केलेला असेल व अशा करारास अनुसूलन वाटण्या झाल्या असतील तेव्हा, अशा वाटण्या घडवन आणणाऱ्या सलेखावर आकारणीयोग्य असल त्या शुल्कातून पहिल्या सलेखावर दिलेल्या शुल्काची रकम कमी केली जाईल, पण ते आठ आण्यांहून कमी असार नाही;

१. १९१० चा अधिनियम ६, कलम ३द्वारे मूळ अनुच्छेद ४३ ऐवजी दाखल केले.

अनुसूची १ ली—वाल

(१)

(२)

(ख) जेव्हा महसुली जमाबंदी झाल्यानंतर जमीन तीस वर्षांहून जास्त दाखलेच्या मुरतीकरता व निधारणाची पूर्ण रक्कम देऊच धारण केलेली असेल तेव्हा, त्यावतीत शुल्काच्या प्रयोजनार्थे तिचे मूल्य, आधिक महसुलाच्या पाच पटीहून जास्त होणार नाही अशा रीतीने परिणामाना करून ठरवले जाईल;

(ग) जेव्हा कोणत्याही महसुल प्राधिकरणाने किंवा कोणत्याही दिवाणी न्यायालयाने वाटण्या घडवून आणण्याविषयी दिलेला अंतिम आदेश किंवा लघादाने दिलेला वाटण्यांचा निवारण देणारा एखादा निवाडा यावर वाटणी सलेखाकरता आवश्यक असलेला मुद्रांक लावलेला असेल, आणि अशा आदेशास किंवा निवाड्यासे अनुसूल नंतर वाटणी सलेख निष्पादित करून इेण्यात आला असेल तेव्हा, त्यावतीत अशा सलेखावरील शुल्क आठ आण्याहून अधिक असामार नाही.

४६. भागीदारी.—क.—त्यासंबंधीचा सलेख—

- (क) जेव्हा भागीदारीचे भांडवल ५०० रुपयांहून अधिक नसेल दोन रुपये आठ आणे.
तेव्हा;
(ख) अन्य कोणत्याही बाबतीत,
संति विसर्जन.
[तारणनिक्षेप किंवा तारण.—हक्कलेखनिक्षेप, तारणनिक्षेप
किंवा तारण यासंबंधीचा करारनामा (क्र. ६) पहा].

४७. विमापत्र.—

[क.—सामरी विमा (कलम ७ पहा)]—

एकाच प्रतीत सप्रतिलेख काढलेले
काढलेले असेल असेल तर
तर प्रत्येक भागाकरता

(१) जलप्रवासासंबंधी किंवा तदर्थ—

- (एक) अधिमूल्य किंवा प्रतिफल हे, * * * * विमापत्राद्वारे [दहा नवे पैसे]. [पाच नवे पैसे]. विमा उतरवलेल्या रकमेच्या एक-अष्टमांश टक्के इतक्या दराहून अधिक नसेल तर;
(दोन) अन्य कोणत्याही बाबतीत, विमापत्राद्वारे विमा उतरवलेल्या रकमेपैकी [एक हजार पाचशे रुपये] इतक्या प्रत्येक पूर्ण रकमेच्या आणि [एक हजार पाचशे रुपयांच्या] कोणत्याही अपूरणशिळाच्याही बाबत;

१. १९०४ चा अधिनियम १५, कलम ८ द्वारे समाविष्ट केले.
२. १९६१ चा अधिनियम १५, कलम १६ द्वारे “पंधरा नवे पैसे किंवा” हे शब्द वगळले.
३. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “एक आणा” याएवजी दाखल केले (१ आँकटोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
४. दरील अधिनियमाच्या कलम १३ द्वारे “अर्धा आणा” याएवजी दाखल केले (१ आँकटोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
५. १९०६ चा अधिनियम ५, कलम ७ द्वारे मूळ विभाग क आणि ख याएवजी दाखल केले.
६. १९२८ चा अधिनियम १८, कलम २ आणि १ ली अनुसूची याद्वारे “एक हजार रुपये” घोष्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केला.

अनुसूची १ रुपये—चालू

(१)

(२)

(३) मूलविभाग

(तीन) शिवायाहून रिक्त रकमेपैकी एक हजार
लाख इतरवर असेल दूर्घ रकमेप्रमाण आणि एक हजार
रुपयांच्या अनुग्रहाच्या बाबत—
इद्या रुपयांच्या अधिक साही रक्षा मुदतीकरता विभा [प्रदेश नवे पैसे] [प्रदेश नवे पैसे]
उत्तराध्याया असेल तर,
सहा रुहिंच्याहून अदिक पांडु वारा भिंत्याहून अधिक नाही अशा [पंचवीस नवे पैसे], [पंचवा नवे पैसे]
कोणत्याही मुदतीकरता विभा इद्या रात्रदयाचा असेल तर;
सुलभ, असासी ३००, आणि कीजवस्तु, यिके आणि अन्य
मालात्ता अशा हाळी किंवा नुकसान याचापून निमारक्षण देणारा या
अनुष्टुप्पदात इतरत्र अंतर्भूत न केलेला आमधिमा आणि अन्य धर्मातील
विभा.]—

(१) मूळ विमापत्राचीबाबत—

(एक) विभा उत्तरवलेली रक्कम ५,००० रुपयांहून अधिक [पन्नास नवे पैसे].

(दोन) अन्य कोणत्याही बाबतीत

आणि

एक रुपया.

(२) मूळ विमापत्राचे कोणतेही नवीकरण केल्यावर अधिमूल्याच्या
काणत्याही रकमेचा भरणा यात्याबद्दल दिलेल्या प्रत्येक
पाबतीबाबत.

ग.—अपघाताच्या रुग्णता विभा—

(क) रेल्वे अपघाताच्या बाबतीत, एकरी प्रवासापुरताच वैध
असलेला.

आकारणीयोग्य अशी कोणतीही रक्कम
असल्यास (क. ५३ पहा) त्याशिवाय
आणखी, मूळ विमापत्राच्या बाबतीत
प्रदेश असलेल्या शुल्काच्या निम्मे शुल्क

[दहा नवे पैसे].

सूट

कोणत्याही रेल्वेच्या दुसऱ्या किंवा तिसऱ्या वर्गाने प्रवास करणाऱ्या
जत्तांप्रस देण्यात आला असेल तेज्हा;

(ख) अन्य कोणत्याही बाबतीत—एका अपघाताच्या किंवा आजाराच्या
बाबतीत ग्रेडेहोईल अशी कमाल रक्कम १,००० रुपयांहून
अधिक नसेल तर, आणि १,००० रुपयांहून अधिक असेल तर देखील दर
१,००० रुपयांकरिता किंवा त्याच्या भागाकरिता.

[पंधरा नवे पैसे].

[परंतु, अपघातामुळे होणाऱ्या मूल्य-
बद्दलच्या विमापत्राच्या बाबतीत,
प्रदेश आणिक अधिमूल्य जेव्हा दर
१,००० रुपयांमागे [२.५०] रुपयां-
हून अधिक नसेल तेज्हा, अशा संलेखावाली प्रदेश
होईल त्या कमाल रकमेपैकी दर
१,००० रुपयांकरिता किंवा त्याच्या
भागाकरिता [दहा नवे पैसे] एवढे
होईल.]

१. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “दोन आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८
रोजी व तेज्हापासून).
२. वरील अधिनियमाच्या कलम १३ द्वारे “एक आणा” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८
रोजी व तेज्हापासून).
३. वरील अधिनियमाच्या कलम १३ द्वारे “चार आणे” याएवजी दाखल केले (१ ऑक्टोबर, १९५८
रोजी व तेज्हापासून).
४. वरील अधिनियमाच्या कलम १३ द्वारे “आठ आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८
रोजी व तेज्हापासून).
५. १९२३ चा अधिनियम, ४३-कलम २ द्वारे “आग विमा” याएवजी दाखल केले.
६. वरील अधिनियमाच्या कलम १३ द्वारे “रु. २-८-०” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८
रोजी व तेज्हापासून).
७. १९२८ चा अधिनियम १८, कलम २ व १ ली अनुसूची याद्वारे समाविष्ट केले.

अमूसूची १ रुपी—बालू

(१)

(२)

[गग.—विमाकाराने किंवा त्याच्या हाताखाली कामावर लावलेल्या ज्ञामगारांना अपघात झाल्यामुळे झालेले नुकसान भरून देण्याच्या दायित्वावद्दल किंवा 'कामगार भरपाई' अधिनियम, १९२३ (१९२३ चा ८) याखाली भरपाई देण्याच्या दायित्वावद्दल हानिरक्षण मृष्णून विमा अधिमूल्याच्या रूपाने प्रदेय असलेल्या दर १०० रुपयांकरिता किंवा त्याच्या भागाकरिता.]

[घ.—या अनुच्छेदाच्या विभाग डॉ मध्ये वर्णन केल्याप्रमाणे असलेल्या प्रतिविम्यावरीज, ज्याकरिता विशेष उपबंध केलेला नाही असा आयुर्विमा [किंवा सामूहिक विमा किंवा अन्य विमा]—

- (एक) २५० रुपयांहून अधिक नसेल अशा विमा उत्तरवलेल्या प्रत्येक रकमेकरता;
- (दोन) २५० रुपयांहून अधिक पण ५०० रुपयांहून अधिक नसेल अशा विमा उत्तरवलेल्या प्रत्येक रकमेकरता;
- (तीन) ५०० रुपयांहून अधिक पण १,००० रुपयांहून अधिक नसेल अशा विमा उत्तरवलेल्या प्रत्येक रकमेकरता आणि दर १,००० रुपयांकरिता किंवा १,००० रुपयांहून अधिक अशा त्याच्या भागाकरतादेखील.

[दहा नवे पैसे]

एकाच प्रतीत सप्रतिलेख उत्तरवला
उत्तरवला असेल तर, प्रत्येक
असेल तर आगाकरता

[पंधरा नवे पैसे]

[पंचवीस नवे पैसे]

[चालीस नवे पैसे]

[वीस नवे पैसे]

[टीप.—जर सामूहिक विमापत्राचे नवीकरण करण्यात आले किंवा अन्यथा त्यात आपरिवर्तन करण्यात आले व त्यामुळे विम्याची रकम ही, ज्यावर मुद्रांकशुल्क अगोदरच भरण्यात आले आहे अशा विमा रकमेपेक्षा अधिक झालेल्या रकमेकरता योग्य मुद्रांक लावला पाहिजे.]

सूट

केंद्र शासनाच्या प्राधिकाराखाली काढलेली, डाक आयुर्विम्यावाबताच्या नियमांनुसार डाक कायलिय महासंचालकांनी मान्यता दिलेली आयुर्विमापत्रे.]

डॉ.—ज्या विमा कंपनीने "[या अनुच्छेदाचा विभाग क किंवा विभाग ख यामध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या स्वरूपांने विमापत्र]" दिले असेल तिने त्याद्वारे विमारक्षित केलेल्या रकमेपैकी विवक्षित भागाचे मूळ विम्याच्या आधारावर जे प्रदान करावे लागणारे त्याबाबत हानिरक्षण किंवा हमी मृष्णून दुसऱ्या कंपनीकडे प्रतिविमा उत्तरवणे.

मूळ विमापत्राच्या बाबतीत प्रवेय असलेल्या शुल्काच्या एक-चतुर्थीश पण [दहा नवे पैसे] याहून कमी नाही किंवा एक स्पर्यांहून अधिक नाही एवढे शुल्क :

१. १९२५ चा अधिनियम १५, कलम २ द्वारे समाविष्ट केले.
२. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे "एक आणे" याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
३. १९२८ चा अधिनियम १८, कलम २ व १ ली अनुसूची याद्वारे मूळच्या विभाग घ एवजी दाखल केले.
४. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम ७ द्वारे "किंवा अन्य विमा" याएवजी दाखल केले. (१ एप्रिल १९५६ रोजी व तेव्हापासून).
५. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे "दोन आणे" याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
६. वरील अधिनियमाच्या—कलम १३ द्वारे "चार आणे" याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
७. वरील अधिनियमाच्या—कलम १३ द्वारे "सहा आणे" याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
८. १९५५ चा अधिनियम ४३, कलम ७ द्वारे समाविष्ट केले. (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व ते
९०. १९२३ चा अधिनियम ४३, कलम २ द्वारे "सागरी विमापत्र किंवा आगविमापत्र" याएवजी

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

द्वा—चालू

(२)

[परंतु, जर प्रदेय शुल्काची एकूण रकम ही पाच नवे पैशांच्या पटीत नसेल तर, तो एकूण रकम त्यापुढील पाच नया पैशांच्या पटीत पूर्णकित करण्यात येईल.]

सर्वसाधारण सूट

विमाचिठ्ठी किंवा विमापत्र देण्याच्या वचनबंधनासा.—परंतु, या अधिनियमाढारे अशा विमापत्राकरता विहित केलेला मुद्रांक अशा चिठ्ठीवर किंवा वचनबंधनाम्यावर लावलेला नसेल तर, त्याखाली कसलीही हक्कमागणी करता वेणार नाही, त्याचप्रमाणे त्यात नमूद केलेल्या विमापत्राची सुपुर्दगी करण्यास भाग पाडण्याच्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याहि प्रयोजनाकरता तो उपलब्ध होणार नाही.

४८. मुख्यव्याख्यानाका.—[कलम २ (२१) यात व्याख्या केल्या-प्रमाणे] असलेले, पण प्रतिपत्र (क. ५२) नव्हे—

- (क.) जेव्हा एकाच संव्यवहाराच्या संबंधात एका किंवा अधिक दस्तऐवजांची नोंदणी करण्याच्या एकमेव प्रयोजनासाठी अथवा असा एक किंवा अधिक दस्तऐवज निष्पादित केल्याचे कबूल करण्यासाठी केला असेल तेव्हा; आठ आणे.
- (ख.) जेव्हा 'इल्याखा लघुवाद न्यायालय अधिनियम, १८८२' (१८८२ चा १५) याखालील दाव्यांमध्ये किंवा कार्यवाहीत आवश्यक असेल तेव्हा; आठ आणे.
- (ग.) जेव्हा त्यामुळे खंड (क) मध्ये उल्लेखिलेल्या बाबीहून अन्य अशा एकाच संव्यवहारात एका किंवा अधिक व्यक्तींना काम चालवण्याचा प्राधिकार मिळत असेल तेव्हा; एक रूपया.
- (घ.) जेव्हा त्यामुळे पाचापेक्षा अधिक नसतील इतक्या व्यक्तींना संयुक्तपणे व पृथकपणे एकापेक्षा अधिक संव्यवहारांत किंवा सरसहा काम चालवण्याचा प्राधिकार मिळत असेल तेव्हा; पाच रूपये.
- (ङ.) जेव्हा त्यामुळे पाचापेक्षा अधिक पण दहापेक्षा अधिक नसतील एवढ्या व्यक्तींना संयुक्तपणे आणि पृथकपणे एकापेक्षा अधिक संव्यवहारांत किंवा सरसहा काम चालवण्याचा प्राधिकार मिळत असेल तेव्हा; दहा रूपये.
- (च.) जेव्हा तो प्रतिफलार्थ देण्यात आलेला असून त्यामुळे कोणतीही स्थावर मालमत्ता विकल्पाचा प्राधिकार मुख्यत्वारास मिळत असेल तेव्हा; अभिस्तांतरणपत्रावर (क. २३) प्रतिफलाच्या रकमेकरता जितके शुल्क वसते तितके शुल्क.
- (छ.) अन्य कोणत्याही बाबतीत प्रत्येक प्राधिकृत व्यक्तीमागे एक रूपया. टीप.—“नोंदणी” या सज्जेत ‘भारतीय नोंदणी अधिनियम, १८७७’ (१८७७ चा ३) याखालील नोंदणीसंबंधीच्या प्रत्येक आनुषंगिक किंवेचा समावेश आहे.

स्पष्टीकरण.—या अनुच्छेदाच्या प्रयोजनासाठी, एकाच पेढीशी संबंधित असलेल्या एकाहून अधिक व्यक्ती या एकच व्यक्ती असल्याचे मानले जाईल.

* [४९. वचनचिठ्ठी.—[कलम २(२२) द्वारे व्याख्या केल्या-प्रमाणे]—

(क.) मागणीप्रदेय असेल तर—

(एक.) जेव्हा रकम किंवा मूल्य हे २५० रुपयांहून अधिक नसेल [दहा नवे पैसे].

१. १९६१ चा अधिनियम १४, कलम १६ द्वारे समाविष्ट केले.

२. ‘भारतीय नोंदणी अधिनियम, १९०८’ (१९०८ चा १६) यामधील संबद्ध उपबंध पहा.

३. १९२३ चा अधिनियम ४३, कलम २ द्वारे मूळ अनुच्छेदाएवजी दाखल केले.

४. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “एक आणा” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून)

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

(२)

इ—चालू

[परंतु, जर प्रदेय शुल्काची एकूण रकम ही पाच नवे पैशांच्या पटीत नसेल तर, ती एकूण रकम त्यापुढील पाच नव्या पैशांच्या पटीत पूर्णकित करण्यात येईल.]

सर्वसाधारण सृष्ट

विमाचिठ्ठी किंवा विमापत्र देण्याची वचनबंधनासा.—परंतु, या अधिनियमाद्वारे अशा विमापत्रकरता विहित केलेला मुद्रांक अशा चिठ्ठीवर किंवा वचनबंधनाम्बाबर लावलेला नसेल तर, त्याखाली कसलीही हक्कमागणी करता येणार नाही, त्याचप्रमाणे त्यात नमूद केलेल्या विमापत्राची सुपूर्देशी करण्यास भाग पाडण्याच्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याहि प्रयोजनाकरता तो उपलब्ध होणार नाही.

४८. सुखव्याहारनामा.—[कलम २ (२१) यात व्याख्या केल्या-प्रमाणे] असलेले, पण प्रतिपत्र (क्र. ५२) नव्हे—

- (क) जेव्हा एकाच संव्यवहाराच्या संबंधात एका किंवा अधिक दस्तऐवजांची नोंदणी करण्याच्या एकमेव प्रयोजनासाठी अथवा असा एक किंवा अधिक दस्तऐवज निष्पादित केल्याचे कबूल करण्यासाठी केला असेल तेव्हा; आठ आणे.
 - (ख) जेव्हा 'इल्याला लघुवाद न्यायालय अधिनियम, १८८२' (१८८२ चा १५) याखालील दाव्यांमध्ये किंवा कार्यावृत्तीत आवश्यक असेल तेव्हा;
 - (ग) जेव्हा त्यामुळे खड (क) मध्ये उलेखिलेल्या बाबीहून अन्य अशा एकाच संव्यवहारात एका किंवा अधिक व्यक्तींना काम चालवण्याचा प्राधिकार मिळत असेल तेव्हा;
 - (घ) जेव्हा त्यामुळे पाचापेक्षा अधिक नसतील इतक्या व्यक्तींना संयुक्तपणे आणि पृथक्पणे एकापेक्षा अधिक संव्यवहारात किंवा सरसहा काम चालवण्याचा प्राधिकार मिळत असेल तेव्हा;
 - (इ) जेव्हा त्यामुळे पाचापेक्षा अधिक पण दहापेक्षा अधिक नसतील एवढचा व्यक्तींना संयुक्तपणे आणि पृथक्पणे एकापेक्षा अधिक संव्यवहारात किंवा सरसहा काम चालवण्याचा प्राधिकार मिळत असेल तेव्हा;
 - (ज) जेव्हा तो प्रतिफलार्थ देण्यात आलेला असून त्यामुळे कोणतीही स्थावर मालमत्ता विकाणाचा प्रसंधिकार मुख्यत्वारास मिळत असेल तेव्हा;
 - (झ) अन्य कोणत्याही बाबतीत
- एक रूप्या.
- पाच रूप्ये.
- दहा रूप्ये.
- अभिहस्तातरणपत्रावर (क्र. २३) प्रतिफलाच्या रकमेकरता जितके शुल्क वसते तितके शुल्क.
- प्रत्येक प्राधिकृत व्यक्तीमार्गे एक रूप्या. टीप.—“नोंदणी” या संज्ञेत ‘भारतीय नोंदणी अधिनियम, १८७७’ (१८७७ चा ३) याखालील नोंदणीसंबंधीच्या प्रत्येक आनुषंगिक क्रियेचा समावेश आहे.

स्पष्टीकरण.—या अनुच्छेदाच्या प्रयोजनासाठी, एकाच पेढीशी संबंधित असलेल्या एकाहून अधिक व्यक्ती या एकच व्यक्ती असल्याचे मानले जाईल.

[४९. वचनचिठ्ठी.—[कलम २(२२) द्वारे व्याख्या केल्या-प्रमाणे]]—

(क) मागणीप्रदेय असेल तर—

- (एक) जेव्हा रकम किंवा मूल्य हे २५० रुपयांहन अधिक नसेल [दहा नवे पैसे].

१. १९६१ चा अधिनियम १४, कलम १६ द्वारे समाविष्ट केले.

२. ‘भारतीय नोंदणी अधिनियम, १९०८’ (१९०८ चा १६) यामधील संबद्ध उपबंध पहा.

३. १९२३ चा अधिनियम ४३, कलम २ द्वारे मूळ अनुच्छेदारेवजी दाखल केले.

४. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “एक आणा” याएवजी दाखल केले. (१ अ०वटोवर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून)

अनुसूची १ लो—चालू

(१)

(२)

(दोन) जेव्हा रकम किंवा मूल्य हे २५० रुपयांहन अधिक परंतु [पंधरख नवे पैसे.] १,००० रुपयांहन अधिक नसेल तेव्हा;

(तीन) अन्य कोणत्याही बाबतीत,

(चौथ) मागणीवडन नव्हे तर अन्यथा प्रदेश असेल नर—

[पंचवीस नवे पैसे.]

मागणीवडन नव्हे तर अन्यथा प्रदेश असलेल्या व तेवढाच रकमेकरता काढलेल्या विनिमयपत्रावरील (क. १३) शुल्काच्या निस्मे शुल्क.]

एक रुपया.

५०. विषव किंवा वचनचिठ्ठी याबाबतचे प्रतिसाक्षन.—म्हणजे, लेखप्रमाणकाने किंवा विधितः लेखप्रमाणक म्हणून काम करणाऱ्या अन्य व्यक्तीने विनिमयपत्राचा किंवा वचनचिठ्ठीचा अवमान झाल्याचे साक्षांकित करण्यासाठी केलेले कोणतेही लेखी अधिकशन.

५१. नौकाशिपतीचे अधिकशन.—म्हणजे, तोटचाचे समायोजन किंवा हानिसरासरीची परिणामना करण्याच्या दाढीने जहाजाच्या सफरीच्या तपशिलासंबंधी नौकाशिपतीने लिहून दिलेले कोणतेही अधिकशन, आणि जहाजावर माल न चढवण्यावडल किंवा जहाजातून तो न उतरवण्यावडल जहाज भाड्याने घेणाऱ्या किंवा मालप्रेषिती व्यक्तीच्यावडू त्याते लेखी केलेले अधिकशन लेखप्रमाणकाने किंवा विधितः लेखप्रमाणक म्हणून काम करणाऱ्या अन्य व्यक्तीने साक्षांकित किंवा प्रमाणित केले असेल तेव्हा, असे प्रत्येक अधिकशन.

नौकाशिपतीच्या अधिकशनाविषयीची अधिकृतिष्णी (क. ४४) देवील पहा.

एक रुपया.

५२. प्रतिपत्र.—कोणत्याही व्यक्तीस, जित्हा किंवा स्थानिक मंडळ किंवा नगरपालिका आयुक्तांचा निकाय यांच्या सदस्यांच्या कोणत्याही एका निवडणुकीत अथवा (क.) जिची पुजी किंवा निधी जेअसे मध्य विभागलेला असून तो हस्तांतरणीय असेल अशा निगमित कपनीच्या किंवा अन्य निगम-निकायाच्या सदस्यांच्या, (ख.) स्थानिक प्राधिकरणाच्या, किंवा (ग.) कोणत्याही संस्थेचे मालक, सदस्य किंवा तिच्या निधीचे अंशदर्ती यांच्या कोणत्याही एका सभेमध्ये मतदान करण्याची शक्ती प्रदान करणारे.

[तीम नवे पैसे.]

५३. पावती.—[कलम २(२३) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे] [वीम नवे पैसे]. ज्याची रकम किंवा मूल्य वीस रुपयांहन अधिक असेल अशा कोणत्याही पैशावडल किंवा अन्य मालपत्रावडल दिलेली प्रावती.

सूच

पावती—

(क) रीतसर मुद्रांकित केलेला [कोणताही सलेख किंवा कलम ३ च्या परतुकाखाली सूट देण्यात आलेला कोणताही सलेख]

१. १९५८ चा अधिनियम १९, कलम १३ द्वारे “दोन आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
२. वरील अधिनियमाच्या—कलम १३ द्वारे “चार आणे” याएवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर १९५८, रोजी व तेव्हापासून).
३. वरील अधिनियमाच्या—कलम ४० द्वारे “पंधरा नवे पैसे” याएवजी दाखल केले. (१ जून १९७६ रोजी व तेव्हापासून).
४. वरील अधिनियमाच्या—कलम ४० द्वारे “दहा नवे पैसे” याएवजी दाखल केले. (१ जून १९७६ रोजी व तेव्हापासून).
५. १९२८ चा अधिनियम १८, कलम २ आणि १ ली अनुसूची पाढारे मूळ मजकुराएवजी दाखल केले.

अनुसूची १ ली—चालू

(१)

(२)

- (शासनाच्या वर्तीने निष्पादित केलेले कोणताही संलेख)
- (१) किंवा कोणताही भागणी-प्रदेश धनादेश किंवा विनियोगपत्र] यामध्ये व्यक्त केलेले प्रतिफल-धन मिळाल्याची अथवा त्याद्वारे प्रतिभूत केलेले मुद्रा-धन, व्याज किंवा वार्षिकी किंवा अन्य नियतकालिक रक्कम मिळाल्याची पोच देणारी व त्यावर पृष्ठांकित केलेली किंवा त्यामध्ये अंतर्भूत असलेली;
- (२) प्रतिफलाविना पैशाचा कोणताही भरणा आल्याबद्दलची;
- (३) जिच्यावर सरकारी महसूल निधारित झाला आहे त्या जमिनीबाबत किंवा ([१ नोव्हेंबर, १९५६ च्या निकट-पूर्वी] [मद्रास, मुंबई व आंध्र ही राज्ये जणी अस्तित्वात होती तपा] त्या राज्यात]) इनाम जमिनीबाबत लागवड-दाराने भाड्याचा कोणताही भरणा केल्याबद्दलची;
- (४) वेतन किंवा भत्ते यांबद्दल [“भारतीय” भूसेना, “[नौसेना] व वायुसेना] धांमधील अराजादिष्ट अधिकारी [किंवा पेटी आँफिसर] [भूसैनिक, “[नौसैनिक] किंवा वायुसैनिक] यांनी त्या नात्याने कामगिरी बजावत असताना दिलेली किंवा साशळ पोलीस शिपायांनी दिलेली;
- (५) पावतीत निविष्ट असलेली रक्कम ज्या व्यक्तीच्या वेतनातून किंवा भस्यातून अभिहस्तांकित करण्यात आली असेल ती व्यक्ती “[उक्त सेनांपैकी कोणत्याही] सेवतील अराजादिष्ट अधिकारी [किंवा पेटी आँफिसर], [भूसैनिक, “[नौसैनिक] किंवा वायुसैनिक] असून त्या नात्याने कामगिरी बजावत असेल त्या बाबतीत, कुटुंब-प्रमाणपत्रे घारा करण्यांयांनी दिलेली;
- (६) असे अराजादिष्ट अधिकारी [किंवा पेटी आँफिसर], [भूसैनिक, “[नौसैनिक], किंवा वायुसैनिक] म्हणून आपल्या सेवेबद्दल निविष्टवेतने किंवा भत्ते मिळणाऱ्या आणि अन्य कोणत्याही नात्याने शासनाच्या नोकरीत नसलेल्या असा व्यक्तीनी अणी निवृत्तिवेतने किंवा भत्ते यांबद्दल दिलेली;
- (७) आपण उगाराणी केलेला जमीन-महसूल किंवा कर यांबद्दल मुख्याने किंवा लंबरदाराने दिलेली;
- (८) खात्यावर टाकण्यासाठी कोणत्याही बँकव्यवसायाच्या हाती ठेवलेल्या पैशांबद्दल किंवा पैशांच्या रोख्यांबद्दल दिलेली :

परंतु, ते ज्या व्यक्तीच्या खात्यावर टाकावयाचे तिच्याहून अन्य कोणत्याही व्यक्तीमार्फत किंवा तिच्या हातून ते मिळाले असे व्यक्त केलेले नसावे :

१. १९२८ चा अधिनियम १८, कलम २ व १ ली अनुसूची याद्वारे समाविष्ट केले.
२. विधि अनुकूलन आदेश, (क्रमांक २) १९५६ द्वारे समाविष्ट केले.
३. आंध्र (सघराज्य सूचीतील विषयांसंबंधी विधि अनुकूलन) आदेश, १९५४ द्वारे ‘फोर्ट सेंट जॉर्ज बंडुवी या इलाख्यांमध्ये’ पारेवजी दाखल केले. (१ आंबोवर १९६३ रोजी व तेह्हापासून).
४. १९२७ चा अधिनियम १० कलम २ आणि १ ली अनुसूची पाद्वारे “हर मैजेस्टीची सेना किंवा इर मैजेस्टीची भारतीय सेना” पारेवजी दाखल केले.
५. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे “हिज मैजेस्टीची” पारेवजी दाखल केले.
६. १९३४ चा अधिनियम ३५, कलम २ आणि अनुसूचीद्वारे दाखल केले.
७. १९२७ चा अधिनियम १०, कलम २ आणि १ ली अनुसूची पाद्वारे “किंवा सैनिक” पारेवजी दाखल केले.
८. वरील अधिनियमाच्या—कलम २ आणि १ ली अनुसूची याद्वारे “उक्त दोन सेनांपैकी कोणत्याही” पारेवजी दाखल केले.
९. वरील अधिनियमाच्या—कलम २ आणि १ ली अनुसूची याद्वारे “किंवा सैनिक” पारेवजी दाखल केले.

अनुसूची १ लो—चालू

(१)

(२)

परंतु असेही की, कोणतीही निगमित कंपनी किंवा अन्य निगम निकाय अथवा अशी प्रस्तावित किंवा नियोजित कंपनी किंवा निकाय यांतील येअरच्या बांधपत्राकरता किंवा त्याबद्दल दिलेल्या किंवा जमा केलेल्या रकमेच्या अथवा त्याच्या कोणत्याही मिळावदीरील किंवा येअरवरील मागणी-रकम मिळाल्याबद्दलच्या अथवा विकाऊ रोखा असलेल्या अटपत्राबाबतच्या पावतीला किंवा अभिस्वीकृतीला ही मूद लागू होणार नाही.

[विमापत्र [क. ३७५(२)] देखील पहा.]

५४. गहाण मालमत्तेचे प्रत्यंतरणपत्र.—(क) मालमत्ता ज्या प्रतिफलार्थं गहाण ठेवली होती त्थाची रकम १,००० रुपयांहून अधिक नसेल तर;

इतक्या रकमेकरता अभिस्तांतरण-पत्रावर (क. २३) जितके शुल्क बसत असेल तितके शुल्क.

(ख) अन्य कोणत्याही बाबतीत

५५. हक्कसोडपत्र.—म्हणजे, ज्या संलेखाद्वार [(ज्याकरता कलम २३क मध्ये उपबंध केला आहे असे हक्कसोडपत्र नव्हे)] एखादी व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीविरुद्ध किंवा कोणत्याही विनिर्दिष्ट मालमत्तेवरील हक्कमागणी सोडून देते असा कोणताही संलेख—

(क) जर हक्कमागणीची रकम किंवा मूल्य १,००० रुपयांहून अधिक नसेल तर;

द्वारा रुपये.

(ख) अन्य कोणत्याही बाबतीत;

हक्कसोडपत्रात लिहिलेल्या रकमेच्या किंवा मूल्याच्या बंधपत्रवरील (क. १५) शुल्काएवढे शुल्क.

पाच रुपये.

५६. नौभार बंधपत्र.—म्हणजे, जहाजावर चढविलेल्या किंवा चढवावाच्या मालावरील कर्ज प्रतिभूत करणारा आणि त्या कर्जाची परतफेड नियत बंदरावर माल पाहोचण्यावर अवलंबून ठेवाणारा कोणताही संलेख.

प्रतिभूत केलेल्या कर्जाच्या रकमेच्या बंधपत्रवरील (क. १५), शुल्काएवढे शुल्क

कोणताही न्यास किंवा संव्यवस्था याचे प्रत्याहरण.—

संव्यवस्था (क. ५८); न्यास (क. ६४) पहा.

५७. प्रतिभूत बंधपत्र किंवा गहाणात.—एखादा पदाचे कार्य रीतसर पार पाडण्याबद्दल प्रतिभूती म्हणून, अथवा त्या पदाच्या नायाने मिळालेला पैसा किंवा अन्य मालमत्ता यांचा हिसेब देण्याकरता निष्पादित केलेले अथवा एखादा कराराच्या रीतसर पालनाची हसी म्हणून एखाद्या जामीनदाराने निष्पादित करून दिलेले—

प्रतिभूत केलेल्या रकमेच्या बंधपत्रवरील (क. १५) शुल्काएवढे शुल्क.

(क) जेव्हा प्रतिभूत केलेली रकम १,००० रुपयांहून अधिक नसेल तेव्हा;

पाच रुपये.

(ख) अन्य कोणत्याही बाबतीत.

सूर बंधपत्र किंवा अन्य संलेख जेव्हा—

(क) 'बंगाल जलसिंचन अधिनियम, १८७६' (१८७६ चा बंगाल अधिनियम ३) कलम १९ अनुसार केलेल्या नियमांखाली नामनिर्देशित केलेल्या पुस्तियांनी, त्या अधिनियमांखालील आपली कर्तव्ये योग्यरीत्या पार पाडण्यासाठी;

(ख) एखादा धर्मार्थ दवाखान्याला किंवा रुग्णालयाला किंवा सार्वजनिक उपयुक्ततेच्या अन्य कोणत्याही उद्दिष्टासाठी देण्यात येणाऱ्या खाजगी अंशदानांपासून येणारे स्थानिक उत्पत्त दरमहाव विनिर्दिष्ट रकमेच्या कमी होणार नाही अशी हमी देण्याच्या प्रयोजनासाठी, कोणत्याही व्यक्तीने;

१. १९०६ चा अधिनियम ५, कलम ७ द्वारे समाविष्ट केले.

२. १९०६ चा अधिनियम १५, कलम ८ द्वारे समाविष्ट केले.

अनुसूची १ लौ—चाल

(१)

(२)

(ग) 'मुंबई जलसिंचन अधिनियम, १८७९' (१८७९ का मुंबई अधिनियम ५) याच्या कलम ७० खाली [राज्य शासनाने] केलेल्या नियमांपैकी क्र. ३क खाली;

(घ) 'जमीन सुधार कर्जे अधिनियम, १८८३' (१८८३ चा १९) किंवा 'गोतकरी कर्जे अधिनियम, १८८४' (१८८४ चा १२) याचाली कर्जाऊ रक्कम घेणाऱ्या व्यक्तीनी किंवा त्यांच्या जामीनदारांनी अशा कर्जाऊ रक्कमाच्या परतफेडीबद्दलची प्रतिभूती म्हणून;

(१) एखाद्या पदाचे कार्य रीतसर पार पाढ्याबद्दल किंवा त्या पदाच्या नात्याने मिळालेला पैसा किंवा अन्य मालमत्ता यांचा योग्य हिशेब देण्याबद्दल प्रतिभूती म्हणून [शासकीय] अधिकाऱ्यांनी किंवा त्यांच्या जामीनदारांनी, निष्पादित केला असेल तेव्हा.

५८. संव्यवस्था—क—त्यासंबंधीचा संलेख (विधावादेय विलेख धरून).

संव्यवस्था केलेल्या मालमत्तेच्या अशा संव्यवस्थापत्रात नमू केलेल्या रकमेइतक्या किंवा मूल्यादतक्या रकमेच्या वंधपत्रावरील (क्र. १३५) शुल्काएवढे शुल्क:

परतु, संव्यवस्था करण्याबद्दलच्या करारपत्रावर संव्यवस्था-संलेखासाठी आवश्यक असणारा मुद्रांक लावलेला असून, त्या करारपत्रास अनुसूचन नंतर संव्यवस्था-संलेख निष्पादित करण्यात आला असेल तर, अशा संलेखावरील शुल्क आठ आण्याहून अधिक असणार नाही.

सूट

(क) मुसलमानांमधील विवाहाच्या वेळी निष्पादित करून दिलेला मेहरसंबंधीचा विलेख.

* * * * *

ख.—तिचे प्रत्याहरण

संव्यवस्था रहू करण्याबद्दलच्या संलेखात दिल्याप्रमाणे संवर्धित मालमत्तेच्या रकमेइतक्या किंवा मूल्याइतक्या रकमेच्या वंधपत्रावरील (क्र. १५) शुल्काएवढे शुल्क,—एण हे शुल्क दहा रुपयांहून अधिक असणार नाही.

न्यास (क्र. ६४) देखील पहा.

५९. शेअर-अधिपत्र.—"भारतीय कंपनी अधिनियम, १८८२" (१८८२ चा ६) याचाली वाहकास दिलेली.

अधिपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या शेअर-च्या नामभाव रकमेइतक्या प्रतिफलाकरता अभिहस्तांतरणपत्रावर (क्र. २३) प्रदेय असलेल्या शुल्काच्या [दीपट] शुल्क.

सूट

त्या शुल्काबद्दल तोड म्हणून पुढील रक्कम मुद्रांक शुल्क समाहारका-कडे भरल्यावरच केवळ जे अंमलात यावयाचे असे, "[भारतीय कंपनी अधिनियम, १८८२]" (१८८२ चा ६)—कलम ३०] याच्या उपबंधांस अनुसूचन एखाद्या कंपनीने काढलेले शेअर अधिपत्र—

१. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे "गव्हर्नर ऑफ बॉम्बे इन कौसिल" याच्या उल्लेखाएवजी हा उल्लेख दाखल केला.
२. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे "सरकारच्या" याएवजी दाखल केले.
३. अनुकूलन आदेश, १९५० द्वारे "क्राउनच्या" याएवजी दाखल केले.
४. अनुकूलन आदेश, १९३७ द्वारे सूट (ख.) वगळली.
५. कंपनी अधिनियम, १९५६' (१९५६ चा १) यामधील संबद्ध उपबंध पहा.
६. १९९० चा अधिनियम ६-कलम ३ द्वारे "तीन-चतुर्थांश" याएवजी दाखल केले.

अनुसूची १ लौ—माल

(१)

(२)

(क) कंपनीच्या संपूर्ण अभिदत्त भांडवलाच्या [दीड] टक्का, किंवा

(ख) या कंपनीने उक्त शुल्क किंवा तोडीची रकम पूर्णपणे चुकती केलेली असेल तिने जर त्यासंतर, आपल्या अभिदत्त भांडवलाच्या जोडीला आणखी शेअसे विक्रीस काढले तर अशा जास्तीच्या भांडवलाच्या [दीड] टक्का;

स्थिर.—प्रमाणपत्र (क. १९), पहा.

६०. नौव्हन अवेश.—कोणत्याही जहाजावृत्त माल वाहन एक आणा. नेप्यासाठी किंवा वाहन नेप्यासंबंधी काढलेला.

६१. भाडेपट्टाचा प्रत्यर्पणलेख.—

(क) तो भाडेपट्टा जे शुल्क आकारण्यास पाव असेल ते शुल्क पाच रुपयाहून अधिक नसेल तेव्हा;

(ख) अन्य कोणत्याही बाबतीत,

सूट

अशा भाडेपट्टाचा शुल्कापासून घट मिळालेली असेल तेव्हा, त्या भाडेपट्टाचा प्रत्यर्पण लेख.

६२. हस्तांतरण.—(प्रतिफलामध्ये किंवा त्याविना)—

(क) एखाद्या निगमित कंपनीतील किंवा अन्य निगम-निकायातील शेअसेचे;

(ख) कलम ८ द्वारे ज्यांच्याकरता उपबंध करण्यात आलेला आहे अशी क्रृष्णपत्रे द्वेरीजक्कवृत्त विकाऊ रोखे असलेल्या क्रृष्णपत्रांचे—मग असे क्रृष्णपत्र शुल्क आकारण्यास पाव असो वा नसो;

(ग) बंधपत्र, गहाणाखत किंवा विमापत्र याद्वारे प्रतिभूत केलेल्या हितसंबंधाचे—

(एक) जर अशा बंधपत्रावरील, गहाणाखतावरील किंवा विमापत्रावरील शुल्क पाच रुपयाहून अधिक नसेल तर;

(दोन) अन्य कोणत्याही बाबतीत,

(घ) 'महाप्रशासकाचा अधिनियम, १८७४' (१८७४ चा २)- कलम ३१ खालील कोणत्याही मालमत्तेचे;

(ड) एका विषवस्ताने दुसऱ्या विषवस्ताकडे किंवा विषवस्ताने हिताधिकाच्याकडे कोणत्याही त्यास मालमत्तेचे प्रतिफलाविना केलेले.

सूट

(क) विनियमपत्राची, धनादेशाची किंवा वचनचिठ्ठीची;

(ख) भरणपत्र, सुपुर्देगी आदेश, मालाचे अधिपत्र, किंवा मालावरील हवकासंबंधीचा इतर वाणिज्यिक दस्तऐवज यांची;

(ग) विमापत्राची;

(घ) केंद्र शासनाच्या रोल्यांची;

पूर्णांकनाद्वारे हस्तांतरणे.

कलम ८ देखील पहा.

१. १९१० चा अधिनियम ६-कलम ३ द्वारे "तीन-चतुर्थीश" या ऐवजी दाखल केले.
२. १९५५ चा अधिनियम ३-कलम ७ द्वारे मुळ खंडाएवजी दाखल केले. (१ एप्रिल, १९५६ रोजी व तेव्हापासून).
३. १९५८ चा अधिनियम १९-कलम १३ द्वारे "बारा आणे" या ऐवजी दाखल केले. (१ ऑक्टोबर, १९५८ रोजी व तेव्हापासून).
४. 'महाप्रशासकाचा अधिनियम, १९१३' (१९१३ चा ३) याचे संबद्ध उपबंध पहावै.
५. १९१० चा अधिनियम ६-कलम ३ द्वारे "एक-चतुर्थीश" या ऐवजी दाखल केले.

अनुसूची १ लो—समाप्त

(१)

(२)

६३. भाडेपट्ट्याचे हस्तांतरण.—योटभाडेपट्ट्याद्वारे नव्है तर अभिहस्तांकनाद्वारे केलेले.

हस्तांतरणाच्या प्रतिकलाच्या रकमे-इतक्या प्रतिफलाकरता अभिहस्तांतरणपत्रावर (क. २३) जे शुल्क बसत असेल ते शुल्क.

सूट.

शुल्कदेण्यापासून सूट मिळालेल्या कोणत्याही भाडेपट्ट्याचे हस्तांतरण.

६४. न्यास.—क.—त्यासंबंधीची घोषणा—कोणत्याही मालमते-च्या किंवा मालमतेसंबंधीच्या न्यासाची घोषणा मृत्युपत्राहून अन्य अशा कोणत्याही संलेखाद्वारे केलेली.

संलेखात नमूद केल्याप्रमाणे संबंधित मालमतेच्या रकमे-इतक्या किंवा मूल्याच्या रकमेच्या बंधपत्रावरील (क. १५) शुल्काएवढे शुल्क,—पण ते पंधरा रुपयाहून अधिक असणार नाही.

क.—त्याचे प्रत्याहूरण—कोणत्याही सालमतेचा किंवा मालमते-संबंधीचा न्यास मृत्युपत्राहून अन्य कोणत्याही संलेखाद्वारे रहे करणे.

संलेखात नमूद केल्याप्रमाणे संबंधित मालमतेच्या मूल्याच्या इतक्या किंवा रकमे-इतक्या रकमेच्या बंधपत्रावर (क. १५) जेवढे शुल्क बसते तेवढे शुल्क,—पण ते दहा रुपयाहून अधिक असणार नाही.

संघवस्था (क. ५८) देखील एहा.

मूल्यांकन.—मूल्यन (क. ८) पहा.

वकोल.—वकील म्हणून तोंद (क. ३०) पहा.

६५. मालाचे अधिपत्र.—म्हणजे, ज्या संलेखामुळे त्यात नाम-निर्देशात केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीचा किंवा तिच्या अभिहस्तांकितीचा किंवा ती संलेख धारण करणाऱ्या व्यक्तीचा कोणत्याही गोदीत किंवा व्यावारीत किंवा मालधक्यावर पडून असलेल्या एखाद्या मालावरील हडक सिद्ध होत असेल असा आणि अशा तंहेचा माल ज्या व्यक्तीच्या अभिरक्षेत असेल अशा व्यक्तीने किंवा त्या व्यक्तीच्या वर्तीने स्वाक्षरित किंवा प्रमाणित केलेला असा कोणताही संलेख.

आर आणे.

अनुसूची २ रो :—[अधिनियमिती निरसित]. निरसन व प्रिशेधन अधिनियम, १९१४ (१९१४ चा १०).
कलन ३ व २ रो अनुसूची यांदारे निरसित.

के. ए.ल. मोहनपुरिया,
सचिव, भारत सरकार.